

T.C.
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

KALEM SURESİ'NİN DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hatice AVANOĞLU

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Hakan ÇOŞAR

KASTAMONU 2019

T.C.

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

KALEM SURESİNİN DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

HATİCE AVANOĞLU

Danışman **Dr. Öğr. Üyesi Hakan ÇOŞAR**

Jüri Üyesi **Dr. Öğr .Üyesi Bukatcha AKİMJAN KYZY**

Jüri Üyesi **Doç. Dr. Tuğrul YÜRÜK**

KASTAMONU - 2019

TEZ ONAYI

Hatice AVANOĞLU tarafından hazırlanan "**Kalem Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi**" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve oy birliği / oy çokluğu ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS** TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı
Doç. Dr. Tuğrul YÜRÜK .....
Çukurova Üniversitesi

Jüri Üyesi (Danışman)
Dr. Öğretim Üyesi Hakan ÇOŞAR .....
Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi
Dr. Öğretim Üyesi Bukatcha AKİMJAN KYZY .....
Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi .....

13/06/2019

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU .....

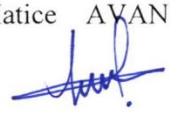
Dr. Öğr. Üyesi Sevda ÖZKAYA SOFU
Enstitü Müdür Yardımcısı

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

İmza

Hatice AVANOĞLU

ÖNSÖZ

Allah Teâlâ insanı eğitilebilen bir yapıda yaratmıştır. Eğitilmeye ve öğrenmeye müsait olan insanı bu dünya hayatında başıboş bırakmayan Allah Teâlâ, ona yol göstermek için bir kitap göndermiştir. Bu ilahi kitap Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an-ı Kerim doğumdan ölüme kadar hayat boyu her zaman başvuracağımız ilahi rehber ve önderdir. Kur'an-ı Kerim sadece iyiyi kötüyü öğreten bir kitap değildir ayrıca geçmiş milletlerin hayatlarından bahseder ve bunlardan ibret almamızı ve ders çıkarmamızı ister. Bunun yanı sıra bir eğitim kitabıdır. Eğitime vurgu yapan birçok ayet bulunmaktadır. Yapılan bu çalışmanın Kur'an'ın kavranmasına özellikle de Kalem Suresinin anlaşılmasına katkı sağlayacağı umut edilmektedir. Her türlü ilmi çalışmanın insanlığa kazançları olacağı bir gerçektir. Yapılan bu ilmi çalışmanın, bu çalışmayı hazırlayan kişiye katkısı da büyüktür. Çalışmamız esnasında birçok kaynağa göz atma imkânımız oldu. Her çağa ve bütün zamanlara kucak açan ilahi evrensel kitap Kur'an-ı Kerim insanlara eğitim yönünden de yol gösteren bir rehberdir. Kur'an-ı Kerim'in gerçekten anlaşılması için birçok çalışmaya ihtiyacımız var. Günümüz eğitim sisteminde ve günümüz gençlerine aklen ve ruhen hitap etmek onların gönüllerine dokunmak ve en önemlisi onlara dünya ve ahiret mutluluğu kazandırmak için Kur'an'ın her yönden araştırılması, incelenmesi ve günümüzle bağdaştırılması gerekmektedir. Eğitim ve Kur'an-ı Kerim bir bütündür. Kur'ansız eğitim öğretim mümkün değildir. Müslüman olarak hepimizin görevi bu ilahi mesajı okumak, anlamak ve hayatımızın her alnına onu uygulamaktır. Bunun için Kur'an'ı iyi anlamalı ve hayatımızın her alanında ona başvurmalıyız.

Çalışmam esnasında benden bilgisini, desteğini ve deneyimlerini esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hakan ÇOŞAR ve bir süre danışmanlığımı yapan Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem GÜLMEZ, Dr. Öğr. Üyesi Bukatcha Akimjan KYZY ve Doç. Dr. Burhan BALTACI 'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Hatice AVANOĞLU
Kastamonu, Mayıs, 2019

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KALEM SURESİ'NİN DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hatice AVANOĞLU
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hakan ÇOŞAR

"Kalem Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmamızın konusu Kur'an-ı Kerim'in 68. suresi olan Kalem Suresi'nin eğitim açısından değerlendirip günümüz eğitim metotları ve eğitim ilkeleri ile karşılaştırılması, bunun yanı sıra Kalem Suresinde yer alan eğitimle ilgili kavramların açıklanmasıdır.

Kur'an İslam'ın ilk yıllarından itibaren Müslümanların hayatlarındaki yapı taşlarını düzene koyan ana kaynak olmuştur ve her zamanda böyle olacaktır. İçinde eğitimle, ahlakla ve insanlara faydalı olacak bilgilerle dolu olan Kur'an-ı Kerim; raflarda duran belli gün ve gecelerde okunan ve sadece lafzının ezberlenip okunmaması gereken bir kitaptır. Bu tezin amacı da bu bilgilerin gün ışığına çıkartılmasına yardımcı olmaktır. Öncelikle birinci bölümde temel kavramların ele alındığı çalışmamızda Kur'an'ı Kerimin önemine, Kur'an'ı Kerimin eğitim için kaynak olup olmadığına ve Kalem Suresi'nin genel özelliklerine kısaca değinilmiştir. İkinci bölümde ise öğretim yöntem ve tekniklerinden, eğitim metotları ve Kalem Suresinde yer alan eğitim metotları ele alınmıştır. Ardından Kalem Suresinde öne çıkan eğitsel ilkelere değinilmiştir. Son olarak Kalem suresi bağlamında ahlak eğitimi, kalem suresinde ödül ve ceza, yemin konuları eğitim çerçevesinde işlenmiştir.

Yapılan araştırmalara göre Kalem Suresi'ni eğitim yönüyle ele alan bir lisansüstü tez çalışması bulunmamaktadır. Ancak temel İslam bilimleri alanında "Ana Konuları Ekseninde Kalem Suresi "adlı bir tez çalışması bulunmaktadır. Ayrıca Nebevi Mücadele Bağlamında Kalem Suresi Tefsiri isimli Halil Aldemir'in kaleme aldığı bir kitap mevcuttur. Bu çalışmamızı hazırlarken hazırlanan bu tezden ve kitaptan faydalanılmıştır. Kur'an-ı Kerim'in bir suresi olan Kalem Suresini eğitim yönüyle ele almak ve eğitim açısından değerlendirip günümüz eğitim sistemiyle kıyaslamak için böyle bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmamızda yöntem olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kalem suresi, yemin, eğitim, metot, mükâfat, ceza, ilke, ahlak, din.

2019, 105 Sayfa
Bilim Kodu Yaz

ABSTRACT

Master Thesis

EVALUATION OF THE SINCE OF PENALTY FROM RELIGIOUS EDUCATION

Hatice AVANOĞLU
Kastamonu University
Institute for Social Science
Department of Philosophy and Religious Studies

Supervisor: Dr. Faculty Member Hakan ÇOŞAR

The subject of our study titled Kalem Evaluation of Surat al-Qur'an from the Perspective of Religious Education is the evaluation of the Surat al-Qur'an which is the 68th Surah of the Holy Quran in terms of education and comparison with today's educational methods and educational principles, as well as explaining the concepts related to the education included in Surat Qur'an.

Since the early years of the Qur'an, Islam has been, and will always be, the main source of order for the building blocks of Muslims in their lives. The Koran is full of education, morality and information that will be useful to people; It is a book that reads on certain days and nights and should not be read or memorized. The aim of this thesis is to help bring this information to light. Firstly, in the first chapter, the basic concepts are discussed and the importance of the Holy Quran, whether the Holy Quran is the source for education and the general characteristics of Surah Kalem are briefly mentioned. In the second part, the methods and techniques of education, the methods of education and the methods of education in Sura Kalem are discussed.

According to the researches, there is no graduate thesis that deals with Surat al-Kalem from the aspect of education. However, in the field of basic Islamic sciences, there is a thesis entitled Kalem Surat Al-Qur'an in the Axis of Its Main Subjects ". In addition, there is a book written by Halil Aldemir, the Interpretation of Surah Kalem in the Context of Prophetic Struggle. In preparing this study, this thesis and book were used. Such a study has been conducted in order to evaluate Surah Kalem which is a surah of the Holy Quran in terms of education and to evaluate it in terms of education and compare it with today's education system. In this study, qualitative research method was used as a method.

Key Words: Pen time, oath, education, method, reward, punishment, principle, morality, religion

2019, 105 Pages
Science Code:

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI II
ÖNSÖZ v
ÖZET v
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER vii
KISALTMALAR DİZİNİ ix
GİRİŞ 1
I. Araştırmanın Problemi ve Amacı 1
II. Araştırmanın Metodu 2
III. Araştırmanın Hipotezleri 2
BİRİNCİ BÖLÜM: 4
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE 4
1. TEMEL KAVRAMLAR 4
1.1. İlke 4
1.2. Metot 5
1.3. Kur'an-ı Kerim'in Eğitim Açısından Önemi 7
1.3.1. Kuran Ve Sünnetin Eğitim İçin değeri Nedir? 11
1.4. Kalem Suresiyle İlgili Genel Bilgi 12
1.4.1. Nüzulü 14
1.4.2. Hedefleri 15
1.4.3. Konusu 17
1.4.4. Kendinden Önceki Sure (Mülk) ve Sonraki (Hakka) Sureleri İle İlişkisi 18
1.4.5. Mesajları 18
İKİNCİ BÖLÜM: 21
KALEM SURESİ'NDE EĞİTİMLE İLGİLİ TEMEL UNSURLAR 21
2.1. Kalem Suresi'ndeki Başlıca Eğitim Metotları 21
2.1.1. Soru-Cevap Metodu 21
2.1.1.1. Kalem Suresi'nde Soru-Cevap Metodu 24
2.1.2. Örnek Olma – Model Sunma Metodu 28
2.1.2.1. Kalem Suresi'nde Örnek Alma Metodu 30

2.1.3. Kıssa ile Eğitim Metodu-Örnek Olay İncelemesi 33
2.1.3.1. Kalem Suresi'nde Kıssa Metodu 36
2.1.4. Tedrici Öğretim Metodu 40
2.1.4.1. Kalem Suresinde Tedrici Eğitim Metodu 43
2.1.5. Öğüt Yoluyla Eğitim Metodu 45
2.1.5.1. Kalem Suresi'nde Öğüt 48
2.2. Kalem Suresinde Öne Çıkan Eğitsel İlkeler 53
2.2.1. Muhataba Görelik İlkesi (Eğitimde Ferdiyet) 53
2.2.2. Hürriyet İlkesi 56
2.2.3. Bütünlük İlkesi 58
2.3. Kalem Suresinde Ahlak Eğitimi 60
2.4. Kalem Suresi Işığında Öğretmen 70
2.4.1. Öğretmende Bulunması Gereken Vasıflar 73
2.5. Eğitim ve Yemin 79
2.5.1.Yemini Kullanarak İman Esaslarını Öğretme 79
2.5.2. Yemin Kullanarak İyi İnsan Yetiştirme 82
2.5.3. Yemini Kullanarak İnsanı Doğru Yola Yönlendirme 86
2.6. Kalem Suresi ve Yemin 88
2.7. Mükâfat ve Cezanın Din Eğitimindeki Yeri ve Önemi 91
2.7.1. Mükâfat (Ödül) 93
2.7.2. Cezalandırma 95
2.7.3. Kalem Suresi'nde Mükâfat ve Ceza 101
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: 105
SONUÇ VE ÖNERİLER 105
KAYNAKÇA 109
EKLER 113
Ek A. Kalem Suresi Arapça Metni 113
Ek B. Kalem Suresi Türkçe Meali 115
ÖZGEÇMİŞ 117

KISALTMALAR DİZİNİ

Age	Adı geçen eser
Bknz.	Bakınız
c	Cilt
D.İ.B.	Diyanet İşleri Başkanlığı
D.K.S.	Dini Kavramlar Sözlüğü
Hz.	Hazreti
s	Sayfa
s.a.v.	Sallalahu Aleyhi Vesselam

GİRİŞ

I. Araştırmanın Problemi ve Amacı

"Kalem Suresinin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı araştırmanın problemi Kur'an-ı Kerim'in 68. suresi olan Kalem Suresi'nde yer alan eğitim ile ilgili hususların tespit edilmesi ve değerlendirilmesidir.

Allah'ın ezeli ve ebedi kelamı olan Kur'an-ı Kerim bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da bütün insanlık için ilahi bir mesaj ve hidayet rehberi olacaktır. Bu eşsiz kelam her yönden incelenmeli ve örnek alınmalıdır. Bizim alanımız din eğitimidir. Kur'an-ı Kerim de bir eğitim kitabı olduğu için, çalışmamız Kur'an ekseni etrafında ve eğitim kitaplarından yararlanılarak hazırlanılmıştır.

Çalışmamızda Kalem Suresi'ni incelememizin sebebi ilk olarak eğitimin önemli unsurlarından olan kalem ve yazının sure içerisinde yer almasındandır. Ayrıca eğitimin olmazsa olmazlarından olan ahlak ve sabır konularını sure içerisinde bulabilmemizdendir.

Son Peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.) ve son ilahi kitap olan Kur'an-ı Kerim geliş zamanına bakıldığında o günün sorunlarını çözen yıllardır süregelen cehaleti yok edip yerine herkese eşit adil davranan, kimsenin kimseye üstünlüğü olmayan ilahi bir çözüm getirmiştir. Kur'an-ı Kerim ümmi ve şirke batmış bir toplumun kaderini değiştirerek onları ashabı kiram kılmıştır. Bir ümmetin kaderini değiştirerek onları üç kıtada asırlarca hakim olan dünyanın en köklü medeniyetlerinden biri haline getirmiştir. Bu özellikleri barındıran ilahi kitap Kur'an'ın anlaşılması özelliklede üzerinde duracağımız Kalem Suresi' nin daha iyi kavranması düşüncesiyle hazırlanılmıştır bu çalışmamız. Kur'an-ı Kerimde insanı eğiten ayetler yer almaktadır. Kalem suresinde de bu ayetlere işaret edilerek açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışmamız Kalem Suresinin ihtiva ettiği eğitim ilke ve yöntemleri ile temel kavramlarla sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda Kalem Suresi'nin genel özelliklerine değinilerek Kalem Suresi'ndeki eğitim metotları ve ilkeleri incelenecek ayrıca Kalem Suresi'nde eğitimle alakalı konulara yer verilecektir. Konumuz Kalem Suresi olduğu için başka sureler incelenmeyecek ancak konuyla ilgili diğer surelerden de zaman

zaman faydalanılacaktır. Konu dışına çıkılmayıp konunun sınırları ve alanı muhafaza edilmeye çalışılacaktır.

II. Araştırmanın Metodu

Çalışmamız bir surenin din eğitimi açısından değerlendirilmesi olduğu için Kur'an-ı Kerim, tefsir ve din eğitimi araştırmamızın ana kaynaklarını teşkil etmektedir. Araştırmamız bir tefsir çalışması değildir. Ancak ayetler hakkında fikir edinmek, surenin ana konularını kavramak, sure hakkında bilgi edinmek için tefsir alanından yararlanılmıştır. Gerek günümüz tefsirleri gerekse klasik tefsirler incelenmiştir. Konumuzla ilgili makale, tez ve din eğitimi kitaplarını araştırarak bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

Ayet meallerini verirken tek kaynaktan yararlanılmamıştır. Birkaç meale bakarak en uygun olan verilmeye çalışılmıştır. Gerek din eğitiminde gerekse diğer ilahiyat bilimlerinde Kur'an-ı Kerim temel kaynak olmuştur. Bizim bu çalışmamızda da Kur'an-ı Kerim ana kaynağımızdır. Çalışmamız bir din eğitimi çalışması olsa da Kur'an üzerinde yapılan tefsir çalışmaları da faydalanılan kaynaklar arasındadır. Ayrıca çalışmamızda dokümantasyon metodu kullanılarak gerekli bütün kaynaklar incelenmiştir. Araştırmalar yapılarak değerlendirmeler de bulunulmuştur.

III. Araştırmanın Hipotezleri

1. Kalem Suresi'nde öne çıkan bazı eğitsel ilkeler bulunmaktadır.

2.Kalem Sure'sinde eğitim yöntemlerinden; soru cevap, kıssa ile eğitim, örnek olay inceleme, tedrici eğitim, öğüt yoluyla eğitim metotları yer almaktadır.

3.Kalem Suresi'nde Hz Muhammed'in ahlakına dikkat çekilmekte ve bu ahlakın temelinin Kur'an olduğu bildirilmektedir.

4.Kalem Suresi'nde bir işe başlarken nasıl davranılması gerektiğinin eğitimi verilmektedir.

5.Kalem Suresi'nde peygamberlerin örnekliğinde öğretmenlere rol model olmanın eğitimi verilmektedir.

6.Eğitimin temel unsurlarından olan kalem ve yazıya yemin edilmesinin önemi ve amacı görülmektedir.

7.Kalem Suresi'nde Hz Muhammed ve Müslümanlara nelere karşı hangi mükâfatların verildiği bu mükâfatların onların eğitimini nasıl etkilediği anlatılmaktadır.

8.Ceza; Kalem Suresi'nde yanlışların yapılmasını önlemeye dönük amaç içerdiği görülmektedir.

9. Kalem Suresi'nde sabır eğitimi Hz Yunus örnekliğinde Hz Muhammed'e ve bizlere verilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM:

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1. TEMEL KAVRAMLAR

1.1. İlke

İlke; prensip umde ve esas gibi kelimelerle eş anlamlı olup "eğitimde ya da davranışların değerlendirilmesinde temel görüş veya düşünce" olarak tanımlanmaktadır.[1] İlke; öğretimde yöntemin şekillenmesini ve işlerlik kazanmasını sağlayan en önemli etkenlerden biridir.[2]

İnsanın hayatı boyunca devam eden hatta doğumdan önce başlayan ve gelişmesini sağlayan ilkelerdir. Eğitim ilkeleri insanın kendini gerçekleştirmesi, toplum içinde uyum içerisinde yaşaması için gereklidir. Eğitim ilkelerinin usullerine uygun bir şekilde uygunlaması, insanın kendini gerçekleştirmesine katkı sağlayacaktır.[3] İlke; Amaca varmak için benimsenmiş ilk veya en geniş çerçeveli metot demektir.[4]

Her zamanda olduğu gibi günümüzde de eğitimin, değerler eğitiminin ve bu eğitim verilirken uygulanan yöntemlerin ve ilkelerin önemi çok büyüktür. Bir bilginin veya bir değerin kendisi kadar o bilgiyi öğretme yöntemi, ilkesi de önemlidir. Hiç kimse kirli bir tabakla sunulan güzel bir yemeği severek ve zevkle yemez. Kırarak, inciterek öğretilen bir bilgide insanın aklına ve gönlüne yerleşmez. Bu bilgiyi o insan alıp özümseyerek hayatına taşımaz.[5]

Eğitim sisteminin kendine has ilkeleri ve prensipleri vardır. Kur'an eğitiminde de kendine özgü ilkeler görmekteyiz. Bu ilkelerin bazıları günümüz eğitim sisteminde

---

[1] Remzi Öncül, **Eğitim Bilimleri Sözlüğü,** Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 2000, s.605.
[2] Mehmet Zeki Aydın, **Din Öğretiminde Yöntemler**, Nobel Yayıncılık, Ankara 2016, s 12.
[3] Hasan Mahmut Çamdibi, **Din Eğitiminde İnsan ve Hayat**, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2003, s.15.
[4] Hasan Çelikkaya**, Eğitim Bilimlerine Giriş,** Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2009, s.76.
[5] Şaban Karaköse, **Etkili Din Öğretimi**, Tidef Yayınları, İstanbul 2012, s.344.

de kullanılan ortak ilkeler olmakla beraber bazı ilkeler ise sadece Kur'an'a has ve özgü ilkelerdir.[6]

1.2. Metot

"Metot kelimesi bizim dilimize Fransızcadan geçen bir kelimedir (methode). Türkçede ise: usul, yol, yöntem, tarz gibi anlamları ifade etmektedir. Bir eğitim kavramı olarak bakacak olursak metot; belli bir sonuca ulaşmak için, bir problemi çözmek, herhangi bir işi görmek, bir teşebbüsü sonuçlandırmak için bilinçli bir şekilde seçilen ve izlenen yol ve bu yolda başvurulan teknik, usul, yöntem demektir.[7]

Yöntem: Belli bir konuda amaca ulaşmak için takip edilen en kısa, en kolay, doğru ve düzenli yol diyebiliriz.[8]Bir gayeye, amaca ulaşmak için önceden çizilmiş en emin, güvenilir yol da diyebiliriz. Yöntem (Metot); her alanda başarılı olmanın sırrı ve anahtarıdır. Doğru ve güvenilir teknikler benimsendiği takdirde yapılan işlerde ilerleme ve başarı kaydedilir.[9]

Din eğitimi ve öğretimi için yol gösterici, sınırlar çizici ve bizlere temel bazı prensipleri sunan İslam'ın da temel kaynağı olan Kur'an ve sünnet mevcuttur. Ancak eğitim ve öğretim farklı niteliklere sahip insanlara yönelik bir faaliyet olduğu için sürekli geliştirilmesi, yenilenmesi gerekmektedir. Bunun için de yeni metot ve tekniklerin geliştirilmesi insanlar tarafından yapılmalıdır.[10] Teknolojiye, değişen dünya şartlarına ve farklı melekelerle donatılmış insana göre metotlar, teknikler geliştirilmiştir. "Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır, onlarla en güzel şekilde tartış."[11]

Yukarıdaki ayetten de görüyoruz ki Allah Teâlâ güzel öğütle insanlara bir şeyler anlatılması gerektiğini bildirmiştir, din eğitiminde de eğitim öğretim esnasında uygun metot ve teknikle güzel bir üslup kullanılmalıdır.

---

[6] Yaşar Fersahoğlu, **Kur'an'da Zihin Eğitimi**, Marifet Yayınları, İstanbul, 1998, s.577.
[7] Mustafa Öcal, **Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar**, s.189. Bkz. Alayoğlu, Ruşen Oğuzkan, A Ferhan Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü, İstanbul 1968.
[8] Aydın, **a,g,e**, s.537.
[9] Mehmet Faruk Bayraktar, **İslam Eğitimine Öğretmen Öğrenci Münasebetleri, İFAV Yayınları**, İstanbul, 1994, s.181.
[10] Suat Cebeci, **Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi,** Akçağ Yayınları, Ankara- 2015, s.60.
[11] Nahl, 16/125.

1.2.1. Eğitimde Metot

Her ilim dalı için kullanılan metotlar vardır. Ancak hepsi aynı metodu kullanmaz. Mesela fen, biyoloji, matematik vb. ilimler için sayılarla uygulamalarla ilgili metotlar kullanılırken sosyal bilimler gibi alanlarda ise çoğunlukla söze dayalı metotlar kullanılmaktadır. Herhangi bir bilim dalıyla uğraşan kişi o bilim dalının kullandığı metotları bilmek zorundadır. Özellikle de eğitim ve öğretim ile uğraşan öğretmenler kendi branşlarına uygun düşecek metotları iyi bilmelidirler.[12]

Sınıf ortamında ders anlatırken sınıftaki öğrencilerin seviyelerine, ortama, şartlara riayet ederek metottan metoda geçiş yapılarak ders işlenmelidir. Çünkü amaç başarılı bir eğitim öğretim yapmaktır.[13]

Hz. Muhammed (s.a.v) insanlara bir şeyler öğretmek için karşısındaki muhatabın kişiliğine, aklına, gönlüne, kapasitesine en uygun bilgiyi zihnine yerleştirecek ve anlattığı meseleyi, sorunu ona açıklamaya yardımcı olacak en uygun metot hangisiyse onu kullanırdı.[14]

İslamiyet yeni bir din olması sebebiyle insanlığa yeni değerler, davranışlar getirmiştir. Bu yeni din insanların inançlarını, yaşayışlarını, duygu ve düşüncelerini değiştirmek için yeni bir öğrenme ve öğretme faaliyeti içinde olmuştur. Son ilahi din olduğu için sürekli bir eğitim öğretim içerisinde olmuştur. Bu dinin öğrenilmesi ve öğretilmesi için bütün insanlar mükellef tutulmuşlardır. Peygamberin sağlığında bu eğitim öğretim görevi bir tebliğ, bir duyurma, bir bildirme gibi başladı. Ancak ilerleyen zamanlarda Müslümanlar arttıkça bu dinin esaslarını, kurallarını ayrıntılı bir şekilde anlatma, öğretme, bilgi verme ve kendi hayatında yaşayarak gösterme yani rol model olma şeklinde devam etmiştir.[15] Evrensel bir dinin veya düşüncenin özelliklerinden birisi karşısındaki insanların bütün ihtiyaçlarına cevap vermesidir. Bunu yerine getiremeyen bir düşünce ya da dinin evrenselliğinden söz edilemez. Bu açıdan baktığımızda diğer din ve düşüncelerde bu özelliği göremiyoruz sadece bazı

---

[12] Öcal, **a,g,e** s. 190
[13] Öcal, **a,g,e**, s. 202.
[14] Abdülfettah Ebu Gudde**, Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed ve Öğretim Metotları**, Yasin Yayınevi, İstanbul-2001, s.59.
[15] Cebeci, **a,g,e,s** 60.

yönlerle ilgilendiklerini diğer yönlerini ihmal ettiklerini görmekteyiz. Ayrıca bu kitabın okuma yazma bilmeyen bir peygambere yönelik olması da bu hususu desteklemektedir. (Yüce Allah belli bir hikmetten dolayı Peygamber Efendimizin okuma yazma bilmeyen biri olmasını öngörmüştür). Fakat yüce Allah okuma yazma bilmeyen bu peygamberine indirdiği ilk vahiyde okumaya, kalem ile öğrenmeye teşvik edici ifadeler kullanmıştır. Aynı şekilde konumuz olan Kalem Suresi'nde de "Nun" harfine, kaleme ve kalemle yazılanlara yemin edilerek bu husus yine pekiştirilmiştir. Bu durum, yüce Allah'ın sonsuz ilminin kapsamında planladığı büyük ve evrensel rolü üstlenmek üzere hazırladığı bu ümmete yönelik eğitim metodunun bir aşamasıdır.[16]

1.3. Kur'an-ı Kerim'in Eğitim Açısından Önemi

Harflerle kelimeleri tuhaf bulan, sözlü geleneğin hakim olduğu ümmi bir topluma gönderilmiştir. Hz. Muhammed. Allah Kırk yaşına kadar okumamış ve yazmamış bir insana verilebilecek sayısız emirler arasından ilk "oku" ve "kalem" i zikretmiştir. Neden "oku" "Ne okuyayım? Ben okuma bilmem" Allah özelde Hz. Muhammed (s.a.s) genelde bütün insanlığa bir şey hatırlatmış, öğretmiştir. Oku diye başlayan Kur'an'ın ilk ayetleri sanki iki yol göstermektedir. Bundan sonra sözün yerine, sözü kuşatan ve yaşatan yazı, kuruntuların cahilliğin yerine ise bilgi ikame ettirilmektedir.[17]

Vahyin nazil olduğu, Kur'an'ın mesajının ulaştığı çevreye ve topluma baktığımızda insanların bilgisiz, cahil olduğunu görmekteyiz. Allah Teâlâ bu topluma Kur'an-ı Kerim'i göndererek onları bu bilgisizlikten bu cehaletten kurtulmalarını hedeflemektedir. Okumaya, yazmaya, ilme değer vermeyen bir toplumun değiştirilmesi için Kur'an-ı Kerim gönderilmiştir.

İslamiyet'ten önceki dönemi "cahiliye dönemi" olarak açıklayan İslam, cehaleti bilgisizliği, zulmün her türlüsünü reddederek İslam çizgisinde insanları bilgilendirmiştir ve insanlara bilgi edinmeyi öğrenmeyi emretmiştir. "Yaradan

[16] Seyyid Kutup, **Fi Zilali Kur'an** ,Birleşik Yayıncılık, Ankara 2012, s.120.
[17] Yusuf Bahri Gündoğdu**, Alak Suresi'nin İlk Beş Ayetinin Eğitimsel Değeri,** Nobel Bilimsel Eserler,Ankara 2018, s.225.

Rabbinin adıyla oku, o insanı embriyodan yarattı". Oku çünkü rabbin sonsuz kerem sahibidir. "İnsana kalemle yazmayı o öğretti. İnsana bilmediğini belletti."[18]

Kur'an'ın ilk emirlerine baktığımızda okuma-yazma, eğitim-öğretim, insanın kendini bilmesi, bilgi sahibi olması doğru yolu bulmak için ilim öğrenmesi gibi eğitim öğretimin temel prensipleri bildirilmektedir. Bunlara baktığımız zaman eğitim ve öğretimin önemini görmekteyiz. Alak suresinin bu ilk beş ayeti uzun bir vahiy sürecinin ilk halkasını oluşturmaktadır. Ayrıca Kur'an'ın bütünlüğü içerisinde de eğitim ve öğretim ile ilgili ayetlerin sıkça yer alması İslam'ın bu konuya ne kadar değer verdiğinin bir göstergesidir. Yoğun eğitim içerikli bu ayetlerin nazil olduğu sosyal ve kültürel çevre ve çevreye gönderilen Peygamberin eğitim durumu dikkat çekicidir. Ümmi bir peygamber ve Mekke halkının ümmi bir karakterde olduğunu bilmekteyiz. Asıl şaşırtıcı olan ilk vahyin gelmesine kadar ilim ve eğitimle ilgileri en düşük olan bu toplum çok kısa bir zamanda gerçek bir bilgi toplumu haline gelmiştir.[19]

Göz ardı edilemeyecek bir gerçek var ki eğitimin önemi her yerde dile getirilmektedir. En geri kalmış toplumdan tutun en ileri toplumlara kadar herkes ilerlemenin, gelişmenin kalkınmanın yolunun ilimden eğitimden geçmekte olduğunu dile getirmektedir.[20] Bir toplumu öteki toplumdan farklı kılan en temel unsur şüphesiz eğitimdeki seviyeleridir. Bilginin güçlü olduğu, eğitim ve öğretime önem veren, bu sahada gelişme gösteren toplumlar ilerlerken, bundan yoksun olanlar gerilemeye, düşüşe geçmeye mahkûm durumdadır. Eğitim kalkınmanın hem nedeni hem de sonucu olmaktadır.[21] Şu bir gerçek ki bir toplumun gelişmişlik seviyesiyle eğitim arasında sıkı bir bağlantı bulunmaktadır. Eğitim ve öğretim bir milletin ilerlemesinde veya geri kalmasında büyük rol oynamaktadır.

Kur'an insan eğitmek ve geliştirmek içi bütün yöntemleri kullanır. Öncelikle onu idare eden kalbi eğitmekle işe başlar. Kalbe Allah, peygamber sevgisini ve ahiret

---

[18] Alak, 96/ 1-5.
[19] Gündoğdu**, a.g.e,**, s.226.
[20] Gündoğdu**, a.g.e**, s.226.
[21] Tanju Gürkan vd. **Eğitim Bilimine Giriş**, ed. Fatma Varış, Alkım Yayınları İstanbul 1998, s.127.

gününe imanı yerleştirir. Böylece insan yaptığı ve yapacağı her şeyi düşünmeye ve değerlendirmeye başlar.[22]

Düşünen, anlayan ve kavrayabilen akıl sahipleri için Kur'an'da her şey vardır. Şu ayet de buna işaret etmektedir: *"Yerin karanlıklarında da hiçbir tane, hiçbir yaş, hiçbir kuru şey yoktur ki apaçık bir kitapta (Allah'ın bilgisi dâhilinde, Levh-i Mahfuz'da) olmasın."*[23] Kur'an insanlığa gönderilmiştir. İnsan ise bilgisiz olarak dünyaya gelmiştir ve bilgiyi öğrenebilecek melekelerle donatılmıştır. Bu gerçek Kur'an'da şöyle belirtilir: *"Allah, sizi annelerinizin karnından çıkardığı zaman hiçbir şey bilmiyordunuz. Size işitme duyusu, gözler ve kavrama gücü verdi ki, şükredesiniz."*[24] Kur'an, insanları uyaran, kötülüklerden koruyan, bilmedikleri ve görmedikleri hususlarda yollarını aydınlatan; onlara iyiyi kötüden ayırt etme hususunda yardımcı olan, yol gösteren, açıklamalarda bulunan, gerçeği işaret eden; insanı asıl maksada ulaştıran, gerçekleri ortaya çıkaran, hüküm ve hikmetler ihtiva eden ve Yaratıcının rahmet eseri olan kutsî bir beyandır. İnsanın ilim öğrenmesi ve ilmini artırması için Rabbine niyazda bulunması, Bütün kötülüklerin kaynağı bilgisizliktir. Cahillikte hayır yoktur. Bütün hayırlar, güzellikler ilimdedir. Bilgi insanı aydınlatır ve karanlıktan kurtarır. Kur'an da bu bilginin kaynağıdır. İnsanı karanlıktan aydınlığa çıkarır. Yol gösterir rehberlik eder.[25] Şu ayetler bu gerçeği ifade etmektedir:

"Elif, Lâm, Râ. İşte bu, Rablerinin izniyle insanları karanlıklardan aydınlığa çıkarıp güçlü ve övgüye lâyık Allah'ın yoluna iletmen için, sana indirdiğimiz bir kitaptır."[26]

Andolsun, size öyle bir kitap indirdik ki sizin bütün şeref ve şanınız ondadır. Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?"[27]

Andolsun ki biz, peygamberlerimizi belgelerle gönderdik. İnsanların doğru (adaletli) hareket etmeleri için peygamberlere kitap ve ölçü indirdik.[28]

---

[22] Bayraktar, **a,g,e**, s.37.
[23] En'am, 6/59.
[24] Nahl,16/78.
[25] İdris Ertürk, **Rahman Suresi nin Din Eğitimi açısından Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2008**,** s.7.
[26] İbrahim,16/78.
[27] Enbiya, 21/10.

Kendisinden önceki dönemin adını "cahiliye dönemi"∗ olarak açıklayan İslam, cehaleti temelinden reddeden, kendi yolunda yürüyen insanları bilgilendirmiş ve o insanlara öncelikle bilgi edinmeyi emretmiştir.[29] Kur'an'da bunun örnekleri çoktur. İlk inen beş ayete bir bakalım:

"Yaratan Rabbinin adıyla oku. O insanı alekadan (embriyondan) yarattı. Oku, çünkü Rabbin sonsuz kerem sahibidir. İnsana kalemle yazmayı O öğretti. İnsana bilmediğini belletti."[30]

Gayesi, iyi insan yetiştirmek olan kuran insanı muhatap kabul eder. Onun için Kur'an'ın hedeflediği iyi insan, aynı zamanda iyi bir kul ve bu yolda yarışan kimsedir. İnsan davranışlarının hepsi, iyi kul olmanın içerisinde yer alır. Kur'an, eğitimin konusu olan insanı, ilk inen ayetten başlayarak bütün boyutlarıyla ele alır ve düşündürür[31] Allah, insana birtakım sorumluluklar yüklemiştir. Bu sorumlulukları yerine getirebilmesi için de insanı başta ilim olmak üzere bir takım güçlerle özel yeteneklerle donatmıştır. Dolayısıyla Kur'an'ın eğitim anlayışı, insana bahşedilen bu güçlerin, yerli yerinde ve en uygun zamanda kullanılarak mükemmelleşmesini olgunlaşmasını ve insanı kâmil seviyesine ulaşmasını hedef alır.[32]

"Bu Kur'an, ayetlerini iyiden iyiye düşünsünler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır"[33] bu ayeti Kur'an'ın gönderiliş amaçlarından birinin de insanlara öğüt vererek, onların akıllarını işlettirerek eğitilmelerini sağlamak olduğunu ifade etmektedir. İnsanoğlunun düşünen bir varlık olduğunu ifade eden Allah Teâlâ insanları yaratılan her şeye ibret gözüyle bakmasını ve ibretler çıkarmasını istemektedir.

Kur'an eğitim sistemi, insanı bir bütün olarak ele almaktadır. İnsanın madde ve Ruhtan oluştuğunu ve ikisinin birbirinden ayrılamayacağını daima göz önünde bulundurur. İnsanın fıtri olan özelliklerini düşünerek eğitim yolu ve yöntemleri

---

[28] Hadid 52/25.
[29] Ertürk**,a,g,e**, s.9.
[30] Alak,96/1-5.
[31] Ertürk, **a.g.e,** s.9.
[32] Abdullah Özbek, **Kur'anın Eğitim Felsefesi,** İSAV İslam'da Aile ve Çocuk Sempezyum Bildirileri, 1.İlmi Neşriyat, Şanlıurfa 1994, s.75.
[33] Araf, 7/2.

geliştirir. Bundan dolayıdır ki İslâmi eğitim yöntemleri insan yapısına uygundur. Bu sistemde insan bir bütün olarak ele alınmakta ve onun yaratılışında olmayan bir şeyi ona yüklememektedir.[34] Kur'an'ın kendine göre üstün bir eğitim yöntemi vardır. O, kişinin terbiyesinde öncelikle, kalbe, Allah'a ve ahiret gününe imanı yerleştirir. İnsanın tepki ve duygularını tahrik ederek aklı ikna eder; böylece aklı ve duyguyu birlikte terbiye eder. Bunu da zorluk olmaksızın, basit bir yolla ve insan fıtratına uygun olarak yapar.[35]

Kur'an, insanı eğitmek ve hidayete ulaştırabilmek için gerekli tüm yöntemleri kullanır. İnsan eğitimine, onu idare eden kalbi eğitmekle başlar. Kalbe, Allah'a ve Resulü'ne itaati, ahiret gününe imanı yerleştirir. Bu vesileyle kişi, yaptığı ve yapacağı bütün işleri değerlendirmeye sevk edilmiş olur.[36]

1.3.1. Kuran Ve Sünnetin Eğitim İçin değeri Nedir?

İslam'ın amacı insanın hidayete ulaşıp dünya ve ahiret saadetine kavuşmasıdır. Bunun ise ancak eğitim ve öğretimle mümkün olacağı kesindir. İnsan ilimle donanıp hakikate ulaştığında yüceliklere erişmekte, cehalete saplandığında ise en derin sapkınlıklara, hüsranlara duçar olmakta. Bu nedenle İslam'ın temek kaynağı Kur'an ve sünnet insanları eğitmiş ve eğitime davet etmiştir.[37] Her dönemde olduğu gibi günümüzde de muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak istiyorsak eğitim alanında da ilerlemek için bu iki kaynağın yöntem ve teknik yönünden örnek alınması ve eğitim sistemimizde uygulanması gerekmektedir.

Yirmi üç senelik bir zaman dilimine gönderilen Kur'an-ı Kerim tarihte eşine rastlanmayan bir yenilik bir düzen gerçekleştirmiştir. İnsanlık için bir hidayet rehberi olarak gönderilmiştir. Hiçbir şekilde düzen tanımayan hiçbir hukuki kurala uymayan başına buyruk, sorumsuz insanlardan, her zamanda her mekanda kendilerinden örnek alınan ve eşsiz bir hukuk düzenine sahip fertler ve bu fertlerin oluşturduğu örnek bir

[34] Bayraktar Bayraklı, **İslam'da Eğitim,** Bayraklı Yayınları İstanbul,2012 s.187.
[35] Bayraktar**, a,g,e,** s.37.
[36] Ertürk, **a. g. e**, s. 7.
[37] Eyüp Özberk**, Kur'an Ve Sünnetin Eğitici Vasfı,** Özlenen Rehber Dergisi,161.Sayı

toplum oluşturmuştur. Böyle kısa bir zamanda meydana gelen bu değişikliğin en büyük müsebbibi şüphesiz Kur'an'ın eşsiz üslubu ve derin manasıdır.[38]

Kur'an ayetleri indikçe Arap toplumunda büyük değişikliklerin meydana geldiğini görmekteyiz. Kin ve nefretin yerini barış ve sevgi, zulmün yerini adalet ve hoşgörü gibi erdemler almıştır.

İlim ve irfandan uzak bir topluluğa Hz. Muhammed vasıtasıyla tebliğ edilen Kur'an, cehaleti kaldırıp insanları yepyeni bir hayat sistemine kavuşturmuştur. İslam eğitiminin başlangıcını böylelikle Kur'an teşkil etmiş, Hz. Muhammed'in söz ve hareketleriyle desteklenmiştir.[39]

Tarihte Hz. Muhammed'in mükemmel bir eğitici olduğunu görmekteyiz. Hz. Muhammed (s.a.s)den önceki beşeriyetin durumu ile nübüvvetten sonraki dönemin durumu bizlere açıkça göstermektedir. Sahabelerin her biri ayrı bir delildir. Kısa bir süre içeresinde bu kadar insanın yetişmesi ve yetişen bu insanların oluşturdukları toplum cehaleti kökünden yok etmiş ve bu yolda seferber olmuştur.[40]

Sonuç olarak eğitim; bireyin yaşantısında davranış değişikliği meydana getiren bir süreç olarak tarif edilmekte. Bu süreçte bunca güzel değişime ve farklılaşmaya neden olan Kur'an ve sünnetin eğitim yöntemleri, ilkeleri ve stratejileri göz ardı edilmemelidir.

1.4. Kalem Suresiyle İlgili Genel Bilgi

İlk inen surelerin başında olan sure Mekke döneminde inmiş ve 52 ayetten oluşmaktadır.[41] Harfleri 1456 (bin dört yüz elli altı) fasılası mim ve nun harfleridir.[42] İniş sırasına göre 2. sure olan Kalem Suresi resmi sıralamada ise 68. suredir.[43]

---

[38] Şevki Saka**, Kur'ân-ı Kerîm'in Davet Metodu**, AÜ İlahiyat Fakültesi, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara 1979, s. 1.
[39] Mehmet Dağ; ÖYMEN H. Raşit, **İslâm Eğitim Tarihi**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1974, s. 3.
[40] Gudde**, a,g,e**, s. 20.
[41] **Ayet ve Hadislerle Açıklamalı Kur'an ı Kerim Meali** cilt. 2, s. 1938.
[42] Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır**, Hak Dini Kur'an Dili,**Azim Dağıtım,İstanbul Cilt 8, s.250.
[43] Süleyman Ateş, Yüce **Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri,** Yeni Ufuk Neşriyat, İstanbul 1989,Cilt 10,s.5.

'Nun adını taşıyan bu sure bu adını birinci ayetten almıştır.'[44] Başka bir rivayete göre Allah kaleme yemin ettiği için (Kalem Suresi) diye isimlendirilen sureye Nun suresi de denir. Bu sureye Kalem Suresi isminin veriliş sebebi yüce Allah'ın surenin başında şöyle yemin etmesinden dolayıdır'.[45] "Bu kaleme ve yazmakta oldukları şeylere and olsun ki"[46]

Sure'nin ismini aldığı kalemin, yazı yazma aracı olması ve ilmi kaydetmek için kullanılması sebebiyle büyük önemi vardır. Surenin başka bir ismi de kalemdir. Yazı yazma aracı ve ilmi kaydetmek için kullanılan kalem ile hokkanın büyük önemi vardır. İlim için hizmet eden, ilmi yaymaya vesile olan kalemin manevi yönüne vurgu yapmak için kendilerine yemin edilmiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Allah Teâlâ'nın ilk yarattığı şey kalemdir sonrada Nun dur ki o divittir."[47]

Müfessirlerin imamı Mücahit: kalemden maksat kendisiyle ez Zikir (kuran) yazılan kalemdir. Bundan da yazılmakta olan şeyin (yesturun) Kur'an olduğu anlaşılmaktadır. Allah Resulü'nün deli olmadığının açık bir göstergesi kendisine yemin edilen kalem ve kitabın vahiy kâtipleri tarafından yazılıyor olmasıdır. Peygamber efendimiz peygamber olmadan önce Mekke'de herkes tarafından sevilen oranın en faziletli insanı olduğu söylenen, insanların dürüstlüğüne güvenilirliğine inandıkları biriydi. Hz. Muhammed'e insanların deli, mecnun, sihirbaz, kâhin gibi sözlerle hakaret etmelerinin sebebi Kur'an ve yeni gelen dindi. Ancak peygamberlik verilip Kur'an vahyolunmaya başladığı zaman aynı insanların tavırları, sözleri tamamen değişti. Ona deli mecnun sihirbaz büyücü demeye başladılar.[48]

Allah Teâlâ bir şeye yemin ederek onun yüceliğini ve önemini ifade etmektedir. Bu surede de yazı vasıtası olan kaleme yemin edilmiştir. Çünkü kalemi yaratmak çok

---

[44] Ateş, **a,g,e,**s.5.
[45] Hasan Hüseyin Karataş , **Ana Konuları Ekseninde Kalem Suresi ve Tefsiri , (**YayınlanmamışYüksek Lisans Tezi), İstanbul 2013.s 12.
[46] Kalem, 68/1.
[47] Ömer Nasuhi Bilmen, **Kur'an-ı kerimin Türkçe Meali ve Tefsiri** cilt.6, s.3799.
[48] Mevdudi **Tefhimül Kur'an Kur'an'ın Anlam ve Tefsiri**,İnsan Yayınları,İstanbul cilt. 6, s.391.

büyük bir hikmete delildir. Allah Teâlâ Kalem Suresi adıyla bir sure indirerek bu nesnenin ve bu nesneyle elde edilecek ilmin yüceliğine dikkat çekmektedir.[49]

1.4.1. Nüzulü

Surenin içeriğinden anlaşılan o ki İslamiyet'in ilk yıllarında Mekke'de Allah Resulüne karşı müşriklerin yaptıkları kötülüklerin, söyledikleri sözlerin şiddetlendiği bir dönemde Mekke'de ilk nazil olan surelerden biridir. [50]

Sureye bakıldığında tek bir nüzul sebebinden söz etmek mümkün değildir. Kalem Suresi içerisinde farklı birkaç konuyu görmekteyiz. Ayetlerinin nüzul sebepleri de farklıdır. Bu ayetlere sırayla bakacak olursak.

1. "Sen Rabbinin nimeti sayesinde bir deli değilsin."[51] Bu ayeti kerime ve sonrakiler yeminin cevabı şeklindedir. Hz Muhammed Allah'ın koruması ve himayesi altındadır ve onun nimetiyle sayesinde delilenmemiştir. Hz Muhammed'e tepkilerini deli sihirbaz şair gibi sözlerle dile getirmektedirler. Hz Muhammed'in Kur'an-ı vahiy alması ve bizlere bildirmesi deli olmadığının bir göstergesidir.[52]
2. "Sen elbette üstün bir ahlaka sahipsin." (Kalem 4) Burada ki ahlak Hz Muhammed'in ahlakını oluşturan Kur'an ahlakıdır. Hz. Aişe'ye Peygamberimizin ahlakı sorulunca Hz. Muhammed'in ahlakının Kuran olduğunu bildirmiştir. Hz. Muhammed'in müşriklerin dediği gibi deli, mecnun, sihirbaz, şair gibi sözlerin aksine üstün bir ahlaka sahip olduğu görülmektedir. Kur'an-ı Kerim evrensel bir kitap olduğu için kendine Kur'an-ı rehber edinen Kur'an'la ahlaklaşan Hz. Muhammed'in ahlakı da evrenseldir.[53]
3. Hz. Muhammed'e yaptıkları eziyetlerden, söyledikleri sözlerden dolayı çirkin vasıfların sıralandığı ayeti kerimeler: (Kalem 10-14) Her dönemde insanları iyiliğe götürenleri engelleyen insanlar var olmaktadır. Velid b. Muğire, Ebu Cehil Hz.

---

[49] Hasan Hüseyin Karataş, **Ana Konuları Ekseninde Kalem Suresi Ve Tefsiri,**, s.20. (Bilgiç, ziya, 114 sure ve isimleri ve anlamları, sema basımevi , İstanbul dan naklen).
[50] Mevdudi, **a.g.e**, s.389.
[51] Kalem 68/2.
[52] Bayraktar Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** Bayraklı Yayınları, İstanbul,2013, **s**.487.
[53] Müslim,Müsafirin, s.139.

Muhammed'e düşmanlık edenlerden bazılarıydı. Bu ayeti kerimelerde de bu insanlardan bahsedilmektedir.[54]

4. İbn Abbas (r.a) "Biz Müslümanları suçlular gibi kılar mıyız?" (Kalem-35) ayeti hakkında: "Mekke kâfirlerinin "Ahiret var ise orada da size verileceklerden daha iyisi bize verilecektir" demeleri üzerine bu ayet nazil oldu." demiştir.[55]

5. "…O Kâfirler neredeyse seni gözleriyle devireceklerdi."[56] Hz. Muhammed'le müşrikler arasında nübüvvetten önce bir çekişmenin olmadığını görmekteyiz. Aksine o toplumda itibar sahibi biridir. Ne zamanki vahiyle şereflenip insanlara onu tebliğe başladı ondan sonra insanlarla karşı karşıya gelmeye başladı. Bu ayette müşriklerin Hz. Muhammed'e bakışlarından bahsedilmekte, bu bakışların peygamberlik vazifesinden dolayı ona duydukları kini nefreti ifade etmektedir.[57]

Kur'an-ı Kerimin Hz. Muhammed'e indirilmesi müşriklerin kinlerinin nefretlerinin gözlerinden fışkırmasına neden olmuştur. Gözlerindeki bu kin nefret öfke düşmanlık yoğun bir elektrik gücündeydi. Bakışlardaki enerji çok güçlü olabilmektedir ve bu bakış peygamberi devirme derecesine gelmiştir. Bazı bakış gönüldendir gönle yol bulur. Bazı bakış ise kin ve nefret doludur bir insanı yıkar devirir yok eder. Onlar sadece gözleriyle değil sözleriyle de Hz. Muhammed'e saldırıyorlardı.[58]

1.4.2. Hedefleri

Her bir Kur'an ayetinin farklı bir hedefi farklı bir mesajı vardır. Sosyal ve kültürel mesaj dışında şahsi, toplumsal ve ahlaki mesajları içinde barındırmakla beraber, itikat ve ibadet vb. konular doğrultusunda vahyolunmuşlardır. Kalem Suresi de bir takım hedefleri, öğütleri uyarıları evrensel mesajları içerisinde barındırmaktadır.

Kalem Suresi'nin hedeflerini şu şekilde sıralamak mümkündür.

1) İnsanları Allah'a inanmaya ve Allah'a kulluğa çağırmak.

---

[54] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.495.
[55] Kurtûbî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed, **el-Câmi li Ahkâmi'l-Kur'ân**, Terceme ve notlar M. Beşir Eryarsoy, cilt 17, s.563. Buruç Yayınları, İstanbul, 201.
[56] Kalem 68/51.
[57] Halil Aldemir, **Nebevi Mücadele Bağlamında Kalem Suresi Tefsiri** Kitabi Yayınlar, İstanbul 2013, s.177.
[58] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.527.

2) Hz. Muhammed'e yapılan haksız ve yersiz ithamlara karşı Allah Teâlâ'nın Hz. Muhammed(s.a.v)'in yanında olması.
3) Topluma yön veren ahlaki kuralları güzelleştirmek.
4) Allah Teâlâ'nın Hz. Muhammed (s.a.v.)'e verdiği değeri ifade etmek.
5) Allah katında büyük mükâfatlara hak kazanmış Hz. Muhammed'in mecnun sihirbaz kâhin gibi ithamların aksine yüce ahlâka sahip bir şahsiyet olduğuna vurgu yapmak.
6) Allah Teâlâ'nın ilme, eğitim ve öğretime ne kadar önem verdiğini dikkatleri çekmek.
7) İslam'a davet ve tebliğ hususunda haktan ve doğrudan hiçbir zaman taviz verilmemesi gerektiğini bildirmek.
8) İnsanları uygun olmayan çirkin ahlâkî özelliklerden sakındırmak.
9) Davet ve tebliğin bir ücret veya menfaat karşılığı değil sadece Allah rızası için yapılması gerektiğine vurgu yapmak.
10) Allah Teâlâ'nın insanların renklerine, dillerine, sosyal statülerine değil iman kuvvetine önem verdiğine vurgu yapmak.
11) Ahiret mutluluğunu kazanmak için mala mülke şana şöhrete ihtiyaç olmadığı, asıl zenginliğin Allah'a salih kul olmakla elde edileceğini bildirmek.
12) Allah'ın bize verdiği her nimetin bir imtihan vesilesi olduğunu ve hepsinin hesabının var olduğunu, dilerse Allah verdiklerini geri alabileceğini unutmamak.
13) Adaletin var olduğu sosyal bir toplum oluşturmak.
14) Zenginin malında yoksulun da hakkının olduğunu unutmayarak bize verilen nimetlerin şükrünü yerine getirmek.
15) Dünyada insanın başına gelen dertler kazalar belalar bir imtihan olduğunu vurgulamak. Önemli olan sabredip bu imtihanı başarabilmek ve Allah'ın rızasını kazanabilmek aynı hatalara tekrar düşmemek bu hatalardan ders çıkarmak.
16) Her dönemde İslam'a davet esnasında her türlü fiili ve sözlü saldırıların olduğu bunlara karşı sabırlı olunması gerektiğini beyan etmek.
17) Allah'ı anmanın, onu eksik sıfatlardan tenzih etmenin önemine işaret etmek.
18) Kuran'ın insanlar için bir önder ilahi bir rehber, hidayet kaynağı olduğunu bildirmek.[59]

[59] Karataş, **a.g.e**, s.20.

1.4.3. Konusu

Kalem Suresinde Hz. Muhammed'in Allah tarafından gönderilmiş bir elçi olduğu, onun yüksek ahlakı ve şahsiyeti, Mekkeli müşriklerin O'na itham ettikleri asılsız sözler, hakaretler, müşriklerin bu yaptıklarının karşılığında görecekleri cezalardan bahsedilmektedir. Ayrıca Allah'ın verdiği nimetlere karşı nankörlük yapılmamasını, zenginin malında fakirin de hakkı olduğundan bahseden 'Bahçe sahipleri kıssası' da Kalem Suresinde yer almaktadır.

Ahiretin dehşetli halleri müminlere verilecek mükâfatlar, güzellikler, kâfirlere verilecek cezalar azaplar da bu surenin konuları arasındadır. Başka bir peygamber olan Yunus (a.s) örnek gösterilerek Hz. Muhammed'e O'nun gibi yapmaması, müşriklerin yaptıkları eziyetlere, söyledikleri sözlere sabretmesi tavsiye edilmektedir.[60]

Mekke'de inen surelerin en belirgin özelliği İslam inanç esaslarını dile getirmeleridir. Kalem suresinde de bu inanç esaslarını görmekteyiz. Bu surede söz konusu edilen ana temalara başlıklar halinde bakacak olursak:

1. Peygamberlik
2. Peygamberin güzel ahlakı
3. Fakir ve yoksulların hakları
4. Zengin insanların kendi mallarında ihtiyaç sahiplerinin de hakkının olduğu bilincinde olması
5. Ahiretin cennet ve cehennemin varlığı
6. Cennet ve Cehenneme kimlerin gideceği

Ayrıca bu Sure de Hz. Muhammed (s.a.v)'e ve Kur'an'a yönelttikleri itirazlar ve bu itiraz ve ithamlara karşı Hz. Muhammed en güzel vasıflarla nitelendirilip övülmekte ve peygambere yalan ve iftiralarla hakaret edenlerin çirkin özellikleri sıralanıp elim

[60] **Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları,Ankara 2007,cilt. 5, s. 427.

bir azapla cezalandırılacakları anlatılmaktadır. Bunun yanı sıra sırat-ı müstakim doğru yolda giden Müslümanların cennete girecekleri müjdelenmektedir.[61]

1.4.4. Kendinden Önceki Sure (Mülk) ve Sonraki (Hakka) Sureleri İle İlişkisi

Kalem Suresinin Alak, Bakara ve Mülk Sureleriyle bağlantısı bulunmaktadır. Mülk Suresinde Allah'ın yüceliği vurgulanmakta ve sureye bu şekilde başlanmaktadır. Hükümranlığın sahibi olan Allah Teâlâ, gücünün her şeye yettiğini kâinatın tek yaratıcısı olduğunu ifade ederek sureye devam etmektedir. İnsanoğluna özellikle de müminlere Kalem Suresinde 'kalemle' Alak Suresi'nde 'okumakla' Mülk Suresi'nde ise 'aklı kullanmakla' bilgiye, kudrete güce ulaşılabileceği bildirilmektedir. Aklı kullanmadan bilgiyi öğrenmek ve bunları kalemle kâğıda dökmek ve okumak mümkün değildir. Aklı, dinlemeyi ve aklı kullanmayı, akıl kullanılmadığı takdirde nelerle cezalandırılacağından bahseden Mülk Suresinin ardından gelen Kalem Suresi de aklı kullanılıp elde edilen bilgilerin kalemle yazılıp ilmi kâğıda dökmenin önemine dikkati çekmektedir. Bilenlerin bilmeyenlere karşı hükümran olacağı bilmeyenlerin o topluma boyun eğmek zorunda kalacağını görmekteyiz.[62]

Kalem Suresi'nden sonra Hakka Suresi gelmektedir. Ve bu iki sure arasında büyük bir münasebet bulunmaktadır. Bilindiği üzere Kalem Suresinde kıyamet açık bir şekilde ortaya konmuş, Kur'an-ı Kerim'in ilahi bir kitap olduğu Allah'ın bir sözü olduğu beyan edilmiştir. Onu inkâr edenlerin iddiaları sözleri reddedilmiştir. Hakka Suresinde ise kıyametin halleri tasvir edilmiş, peygamberlerini yalanlayan kavimlerin nasıl felaketlere uğradıkları bildirilmiştir. Peygamber asrındaki münkirlere birer ibret olduğu gösterilmiştir.[63]

1.4.5. Mesajları

Kalem Suresinden çıkarabileceğimiz ve günümüze ışık tutan mesajları şu şekilde sıralayabiliriz:

---

[61] Karataş, **a.g.e**, s.20.
[62] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.484.
[63] Bilmen, **a,g,e**, s.3816.

1. Kur'an-ı Kerim'de Allah Teâlâ bazı şeylere yemin etmiştir. Allah'ın yemin etmesi o şeylerin önemine dikkat çekmek içindir elbette başka maksatları da vardır. Bu surede de kaleme ve yazılanlara yemin ederek bunların önemini vurgulamakta ve bu yöne dikkatleri çekmektedir.
2. İlme önem verenler ilim yolunda çaba harcayanlar bu yolda sıkıntı çekenler Allah katında çok kıymetli ve değerlidir.
3. Herhangi bir toplumun gelişmesinde ve muasır medeniyetler arasına girmesinde en etkili şeylerden birisi de ilim adamlarına, bilgiye, teknolojiye önem vermeleri ve bu yolda olanlara destek olmalarının büyük bir etkisi bulunmaktadır.
4. Hz. Muhammed'in ahlakı ve kişiliği biz müminler için en büyük örnek teşkil etmektedir. Onun ahlakını ve kişiliğini hayatımıza uygularsak ebedi saadeti yakalayabiliriz.
5. İlim adamlarının ahlakı güzel olursa o toplumunda ahlakı güzel olacaktır. Çünkü toplum o kişileri örnek alıp hayatlarına uygulayacaktır.
6. Allah katında kimin iyi kimin kötü olduğunu sadece Allah bilir.
7. Allah'a inanan ve Hz. Muhammed (s.a.v)'in yolundan gidenlerin, inanmayanlarla hakkı yalanlayanlar ve sapıklığa düşmüş kimselerle yakınlaşması, onlara karşı herhangi bir konuda tolerans göstermesi ve onlarla işbirliği içerisine girmesi kesinlikle yasaktır.
8. Hz. Muhammed (s.a.v)'in ümmeti olma şerefine mazhar olmuş kimseler Kur'an-ı Kerim'de yasaklanmış şu çirkin ahlâkî vasıflardan sakınıp uzak durmalı ve bu çirkin sıfatları taşıyan kimselere karşı tedbirli ve dikkatli olmalıdır. O sıfatlar şunlardır:

a) Devamlı yemin etmek.
b) Düşüncesiz, saygısız ve hoşgörüsüz olmak.
c) İnsanları kıracak incitecek sözler söylemek.
d) İnsanların arkasından dedikodu ve gıybet etmek.
e) Kötü niyetli olarak insanlar arasında laf getirip götürmek.
f) İnsanların İslam'a girmesine engel olmak ve insanları hayırdan alıkoymak.
g) Batıl peşinde koşmak ve hakkı yalanlamak
h) Haddi aşmak, insanlara zulmetmek.
i) Küçük büyük pek çok günah işlemek.

9. Dini konularda kimse kimseden üstün değildir. Zengin kimselere hiçbir şekilde taviz verilmemelidir. Üstünlük takva iledir.

10. Gelecekte yapacağımız bir iş için mutlaka inşallah deyip Allah'a güvenmeli ve O'na sığınmalıyız.

11. Hiçbir Müslüman birilerine şirin görünmek ve dünyalık menfaat elde etmek uğruna dinini satmamalı dünya ve ahirette kendini zelil duruma düşürmemelidir

İKİNCİ BÖLÜM:

KALEM SURESİ'NDE EĞİTİMLE İLGİLİ TEMEL UNSURLAR

Kalem Suresi'nde genel olarak eğitimle ilgili bazı ilkelerden, yöntemlerden, ahlak eğitiminden, öğretmen unsurundan, ödül cezadan ve yemin konusundan bahsedildiği tespit edilmiştir.

2.1. Kalem Suresi'ndeki Başlıca Eğitim Metotları

Kalem Suresi'nde soru cevap, kıssa ile eğitim, tedrici eğitim, öğüt yoluyla eğitim, örnek olay inceleme metotları kullanılmıştır. Birinci bölümde metodun tanımı yapıldığı için burada tekrar tanımı yapılmayacaktır.

2.1.1. Soru-Cevap Metodu

Soru sormak, bilgi elde etmek ve bilgi edindirmek için kullanılan yöntemlerden biridir. Bu metodu ilk defa Yunan filozoflarından Sokrat'ın kullandığı söylenmektedir. Bundan dolayı bu metoda "Sokratik Usul (Metot)" veya "Teksifi Usul" de denmektedir. Ancak bazı rivayetlerde de Çin'de Konfüçyüs tarafından kullanılmış bir metot olduğu söylenmektedir.[64]

Soru cevap metodu anlatım metodundan sonra eğitimde en çok kullanılan metottur. Sınıf içindeki uygulamalarda soru sorularak ve tartışarak cevabı alınıp uygulanmaktadır. Son yıllardaki eğitimdeki değişmelere rağmen sözel etkileşimin kullanılabildiği ve öğretmenin bir konu hakkında soru sorarak bu etkileşimi en iyi yansıtılmasını sağlamaktadır.[65]

Bu metotta fazla zamana ihtiyaç vardır. Bundan dolayı çok fazla bilgi öğretimine uygun olmamasına karşın bilginin daha iyi kavranmasına ve bilginin kalıcı bir şekilde öğrenilmesini sağlamaktadır.[66]

---

[64] Osman Pazarlı**, Din Eğitimi ve Öğretiminde Genel Metotlar**, İrfan Yayınevi, İstanbul 1965, s.32.
[65] Gürbüz Ocak, **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, Pegem Akademi, Ankara 2014,s 269.
[66] Cebeci, **a.g.e,** s.63.

Soru cevap metodu eğitim tarihinde birçok eleştiri almasına rağmen en çok kullanılan metotlardan biridir. Değişik şekillerde anlaşılan bu teknik okullarda uygulanmaktadır.[67]

Soru-cevap metodu Kur'an-ı Kerim'de belli hususları insanların zihinlerine iyice yerleştirmek için sıkça kullanılan bir metottur. "Karia, bu karia nedir? Karianın ne olduğunu bilir misin? O gün insanlar çırpınarak etrafa savrulan kelebekler gibi olurlar. Dağlarda didilip darmadağın edilmiş renkli yünler gibi olurlar. Kimin tartıları ağır gelirse işte o memnun olacağı bir hayata kavuşur. Kimin de tartıları hafif gelirse onun barınağı haviyedir. Onun ne olduğunu bilir misin? Kızışmış bir ateştir."[68]

İslamiyet'in ilk yıllarında ve peygamberin hadislerinde de soru-cevap metodunu sıkça görmekteyiz. Hz. Muhammed sahabeye "Yaz kış yapraklarını dökmeyen, bundan dolayı Müslümana en çok benzeyen ağaç hangisidir?" diye sordu. Herkes aklına gelen ağaçları saymaya başladı. Buna rağmen cevabını bulamadılar. Yalnız İbn-i Ömer cevabını bildiği halde o da genç olduğu için (edebinden olsa gerek) söylemeye cesaret edemedi. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.s.) bu ağacın "hurma" olduğunu söyledi.[69]

Bu hadise göre, yaşadığımız yerin özelliklerine, iklim şartlarına uygun soru sormamız gerektiğidir. Böyle bir soruyu Türkiye ortamına göre soracak olsak cevap hurma değil de zeytin olacaktır.

Abdullah b. Amr b. El-As (r.a.) diyor ki "Rasulullah (s.a.v.) Müslümanın kim olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu. Ashab "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dediler. Hz. Muhammed (s.a.s) "Müslüman diğer Müslümanların elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir" buyurdular. Ardından "Müminin kim olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu. Ashab "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dediler. Hz. Muhammed (s.a.s.) "Müminlerin canları ve malları hususunda kendisinden emin olduğu kimsedir. Muhacir kötülükten uzak durup kaçınandır" buyurdu.[70]

---

[67] Aydın, **a,g,e,** s.285.
[68] Karia, 101/1-11.
[69] Buhari İlim 4, Müslim Sıfatul Münafıkın, s.64.
[70] Ahmed b. Hanbel, **el Müsned,** cilt. II, s.206.

Bu hadislerden de görüyoruz ki herhangi bir konuyu anlatmak için Allah Resulü de soru-cevap metodunu sıkça kullanmıştır. Hz. Muhammed önce soruyu soruyor sonra cevabı da kendisi veriyor. Karşısındaki muhataplarını düşünmeye sevk ediyor ve sorduğu soru hakkında bir ön giriş yapıyor soruyu sorarak.

Soru yöneltirken dikkat edilmesi gerekenler:

1. Sorular sade, anlaşılır bir dilde olmalı. Karşıdaki kişinin seviyesine uygun olmalıdır. Ne karşıdaki kişinin seviyesinden aşağı ne de yukarı olmalıdır. Çünkü böyle olduğu zaman o insan sıkılacaktır. Öğrencilerin kabiliyetleri de göz önünde bulundurularak soru sorulmalıdır.
2. İşlenen konular çerçevesinde sorular yöneltilmelidir.
3. Sorular öğretici olmalıdır. Öğrencilere bilgi, beceri kazandırmayan bilgiler faydasız olacaktır ve öğrenciye bir şey katmayacaktır.
4. Birkaç soru art arda sorulacaksa aralarında kopukluk olmamalıdır.
5. Öğrencilere yeni fikirler öğretebilecekleri ve önceki bilgileri ile yenileri arasında bağ kurdurabilecek nitelikte olmalıdır.
6. Sorular herkese sorulmalı ama cevap için beklenip herkesten alınmalıdır.
7. Anlatılan konuların anlaşılıp anlaşılmadığını anlamak için arada ilave sorular sorulmalıdır.[71]

Soru-cevap metodunda amaç öğrenciyi imtihan etmek değildir. Aksine öğretmek istenen şeyin en iyi şekilde kavranmasını ve zihne yerleştirilmesini sağlamaya çalışmaktır. Günümüz eğitiminde de sıkça kullanılmaktadır.

Soru-cevap yöntemiyle ilgili yukarıda işlemiş olduğumuz şeylerin ışığında şu sonuçlara ulaşmak mümkündür.

1. Soru karşıdakinin dikkatini toplamasına vesile olur.
2. Sorular öz, kısa ve karşıdakinin anlayacağı şekilde olmalıdır.
3. Sorular yaşanılan ortama uygun olmalıdır.
4. Soru sormak için değil eğitici ve öğretici olması için sorulmalıdır.

[71] Mustafa Öcal, **Din eğitimi ve Öğretiminde Metodlar, TDV,** Ankara 2013, s. 213.

5. Soru sorulduktan sonra düşünmek için karşıdaki kitleye biraz süre verilmelidir.
6. Verilen cevaplar öğretici tarafından tekrarlanarak pekiştirilmelidir.

2.1.1.1. Kalem Suresi'nde Soru-Cevap Metodu

Kur'an-ı Kerim'de sıkça kullanılan soru-cevap metodu Kalem Suresi'nde de kullanılmaktadır. "Öyle ya Allah'a teslim olanlarla suçluları bir tutar mıyız?"[72]

Ayette geçen teslim olanlar diye tercüme edilen kavram Müslüman anlamının en geniş anlamı şeklinde kullanılmıştır. "Müslüman" kendini Allah'a teslim ederken bütün benliğinden sıyrılan, herkesle barışık olan insanlar tarafından güvenli olarak bilinen günah işlediği zaman vicdanı huzursuz olan ruhu güzel ve olgun olan insandır.[73] Mücrimlerin özelliklerine bakacak olursak, Allah'ın yolundan sapmış kimseler, hakikati yalanlayarak Peygamberi kendi inandıklarına, kendi doğrularına inandırmak isteyenler devamlı yemin ederler hep başkalarında kusur arayıp ayıplayan kimseler, laf götürüp getirenler hayra mani olup kötülüğü emrederler. Allah katında haddin aşıp günah çukuruna dalmış, kaba, saba, zorba, aşağılık, mal ve mülkle övünüp evlatlarının çokluğuyla gurur duyan ve Allah'ın ayetlerini yalayanlar, fakir kimseye yardım etmeyen ve işlerine Allah'ı karıştırmayanlardır mücrimler.[74]

Kur'an müminlere büyük ödüller müjdelemektedir. Müşrikler ise kendi sosyal konumlarından ötürü kendilerinin daha büyük nimetlere erişeceklerini düşünmektedirler. Bu ayet onların bu düşüncelerine cevaptır. Soru şeklinde olması ise müşriklerin tutumların hayret verici ve kabul edilmeyeceği içindir.[75]

Allah Teâlâ bu özelliklerdeki mücrimlerle Allah'a teslim oluş Müslümanları bir tutmayacağını bu inkâr sorusuyla ifade ederek "Bir tutar mıyız?" diyerek aslında "bir tutmayız" anlamında kullanmaktadır.[76]

---

[72] Kalem, 68/35.
[73] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.512.
[74] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.512.
[75] **Kuran Yolu Türkçe Meal ve Tefsir**, s 436.
[76] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.513.

Bu ayeti kerimede görüyoruz ki soru ifadesini kullanırken Allah Teâlâ aslında o söylediğini yapmayacağını Müslümanla mücrimi bir tutmayacağını ifade etmek için soru sorarak pekiştirmiştir.

Bu ayet kâfirlerin sözlerini reddetmek içindir. Muhammed'in dediği gibi yeniden dirilme gerçekse biz onlardan daha üstünüz dünyadaki bu üstünlüklerinin ahrette de öyle olacağını savunmaktadırlar.[77]

Başka bir ayeti kerimede ise "Size ne oluyor? Ne biçim hüküm veriyorsunuz?"[78]

Bu ayeti kerimede de suçlularla Müslümanları nasıl bir tutarsınız ya da suçluları Müslümanlardan daha iyi gösterirsiniz? İyiliği ve kötülüğü aynı sayan, suçluyla suçsuzu birbirinden ayırmayan cezanın varlığını inkâr eden insanın nasıl hâkim olacağı[79], iyi olanı kötü, yanlışı doğru, güzeli çirkin, hakkı batıl olarak yalanlayanları bu minvalde hüküm verenleri sorgulamaktadır Allah Teâlâ.[80]

Bu dünyadaki şartları kıyaslayarak ahret hayatıyla ilgili yorum yapmanın doğru olmadığını, ancak ahrette iyiliğin bu dünyada kötülükten, şirkten, inkârdan vb. şeylerden uzak durularak elde edileceğini bildirmektedir.[81]

Bu ayeti kerimenin muhatap kitlesine baktığımız zaman Allah tarafından gönderilen peygambere deli, mecnun gibi ithamda bulunanları, Allah'ın ayetlerine "geçmişlerin masalı" diyerek hakaret edenleri, müminlerin yanlış yolda olduğunu düşünenleri, namaz kılan, oruç tutan, Allah'a ibadet edenleri küçümseyerek aşağılayanları, Kuran'a hakaret edenleri, İslam'ın yanlış bir yol olduğunu düşünenleri, dini yatkınlıkları olanları yanlışlıkla suçlayan, dinden uzak olanları ise ileri görüşlü olduklarını savunmaları, insanlarla olan ilişkilerinde bu yargılarla hakaret ettiklerini ve onların haklarını çiğnedikleri görülmekte.[82]

---

[77] Beydavi Tefsiri, ***Envarü't Tenzil ve Esrarü't-Te'vil,*** Tercüme Abdülvehhab Öztürk, Kahraman Yayınları, İstanbul 2013,s 321
[78] Kalem, 68/36.
[79] Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır**, Hak Dini Kur'an Dili**,Azim Yayınları,İstanbul Cilt 8, s.283.
[80] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.513.
[81] Aldemir**, a,g,e**, s 121
[82] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.513.

Allah'ın itaatkâr kulları ile günahkâr kulları arasında bir ayrım yapmaması elbette akla ve mantığa aykırıdır. Bu âlemi yaratan Allah Teâlâ kimin ona itaat etiğini kimin de ona asi olarak suç işlediğini görmemesi elbette düşünülemez. Kulları arasında ahlak ve amel bakımından hiçbir fark gözetmeden iman ehli olanları Allah'ın bu kullarına suçlu gibi davranmayacağını ifade etmektedir.[83]Bu ve bundan sonraki ayeti kerimelere baktığımızda Allah Teâla son derece anlaşılır ve sade bir dil ile tartışmaya giriyor ve onlara meydan okuyor. Başka bir cevabı olmayan ve kurtuluş yolu da bulunmayan çarpıcı sorularla onları köşeye sıkıştırıyor. Ayrıca dünyada Allah karşıtı başlattıkları savaş ile ve ahret sahnesinden bir perde ile onları tehdit ediyor.[84]

Bu ayeti kerimedeki soru niteliği uyarma ve açıklama şeklinde olduğunu görmekteyiz. Kalem Suresi 37'nci ve 38'nci ayeti kerimelere baktığımızda "Yoksa size ait bir kitap var da her şeyin sizin için olacağını onda mı okuyorsunuz?"[85]

Yüce Allah bu ayeti kerimede bir bilginin kitaba dair olması gerektiğini vurgulamaktadır. "Deki Allah'ı bırakıp da taptığınız ortaklarını gördünüz mü? Gösterin bana, onlar yerden ne yaratmışlardır? Yoksa onların göklerde bir ortakları mı var? Yoksa kendilerine bir kitap verdik de o kitaptan açık bir delile mi sahip bulunuyorlar? Hayır, zalimler birbirlerini aldatmadan başka hiçbir şey vaat etmezler."[86] Allah Teâlâ kendisinin indirmediği ama onların ilahi kitap olarak nitelendirdikleri Müslümanların yanlış, kâfirlerin doğru olduğunu savundukları bir kitaplarının mı var olduğunu sormaktadır.

O kitaptan seçtikleri, tercih ettikleri her şeyin doğru olduğunu mu yazmakta diye sorarak Allah Teâlâ insanın her yaptığının, her görüşünün, her tercihinin doğru olmayacağını bildirmekte. Öte taraftan Allah'ın kitabını önemsemeden din adı altında konuşup insanlara fetva verenlerin hangi kitaba göre verdiklerini, din adına fetva vermenin ilahi bir kitaba dayanması gerektiği zorunluğunu ortaya koymaktadır.[87]

---

[83] Mevdudi, **a,g,e**, s.397.
[84] Seyyid Kutup, **a,g,e**, s.139.
[85] Kalem, 68/37,38.
[86] Fatır, 35/40.
[87] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri** ,s.515.

Kalem Suresi'ndeki başka bir ayeti kerimede soru-cevap metoduyla alakalı "Yoksa ne hükmederseniz mutlaka sizindir diye sizin lehinize olarak tarafımdan verilmiş, kıyamet gününe kadar geçerli kesin sözler mi var?"[88] Yüce Allah bir önceki ayette beraber düşündüğümüzde insanın seçme ve hükmetme hakkına var olduğunu ancak insanın seçimlerinde hükümlerinde hata yapabileceğini her seçimin kendi için hayırlı olmayacağını bildirmektedir.[89]

Beşeri olan her hüküm ve değerlendirme kıyamete kadar sürüp gitmeyecek ve kendi isteklerimizin Allah katında değerli ya da geçerli olduğu hükmüne varamayız.[90]

Son olarak 40 ve 41'inci ayetlere bakacak olursak "Sor onlara; Bu iddiayı onları hangisi savunacak?" "Yoksa onların ortakları mı var? Sözlerinde doğru iseler hadi getirsinler ortaklarını"[91] buyrulmaktadır.

Akla ve nakle dayanmayan bir düşüncenin bir hükmün doğruluğuna içlerinden kimin kefil olacağı yahut Allah'tan böyle bir söz olduğunu ve bunu yapmayı üzerine alanın kim olduğu sorusunu sorarak[92] ve Allah'ın ayetlerini ve peygamberi alaya alanların hangi tanrılara kimlere güveniyorlarsa onları çağırmalarını istemektedir. Öte yandan kendi görüşlerini kendi tercih ve tutumlarını paylaşanların var olup olmadığı varsa onları getirerek iddialarını savunmalarını istemektedir.[93]Kalem Suresi'ndeki soru-cevap metodunun kullanıldığı ayeti kerimelere bakacak olursak uyarma ve açıklama şeklinde kullanılan sorular olduğunu görmekteyiz. Eğitimde de sorulan soru öğrenciyi düşünmeye sevk etmeli ve açıklama yapabilme imkânı sunmalıdır.Ayrıca bu ayetlerin soru şekline bakarak eğitimde olumsuz bir şeyi öğretmek ve bundan sakındırmak için o şeyi soru şeklinde sorarak açıklayabiliriz.

---

[88] Kalem, 68/39.
[89] Bayraklı, **, Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.515.
[90] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.515.
[91] Kalem, 68/40,41.
[92] Yazır**, a,g,e**, s.283.
[93] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.516.

2.1.2. Örnek Olma – Model Sunma Metodu

Öğretim metotlarından olan örnek olma, öğreticilerin davranışları, hareketleri ile öğrenecek kişilere örnek teşkil etmeleri, öğretmek istedikleri şeyleri değerlerimize uygun ve ideal şekilde öğretmeleridir.[94]

Gönderildiği toplumu 23 senede değiştiren Hz Muhammed, bu değiştirme sürecinde belli usuller doğrultusunda hareket etmiştir. Bu değişimi meydana getiren insan sıradan biri olamaz. Bu insan inandığı şeyleri hayatında yaşayan, yaşadığı şeylere inanan ve inançlarından asla taviz vermeyen, Kur'an'ın eşsiz gücüyle eğitilmiş üstün niteliklerde bir eğitimciydi. Onun hayatına baktığımızda Kur'an'ı görmekteyiz. Bu nedenle o bütün insanlığa en güzel örnek üsve-i hasane olarak bildirilmektedir.[95]

Yetişkinlerin özellikleri önceden öğrendikleri bilgi ve davranışları bulundukları çevreye uydurmaya çalışırlar. Çocuklar ise çevresinde olup bitenleri izleyip onları kendi hayatlarına uygulamak, o olayları taklit etmek isterler. Ama her ikisinde bir ortak yönü vardır ki o da çevrede görülen ve tanık olunan olaylar insanları duygu ve düşüncelerini derinden etkiler ve o insanın hayatında derin izler bırakır.[96]

"Muhakkak ki Rasulullah sizin için en güzel bir örnektir."[97] Rasulullah'ın sadece bize söyledikleri değil yaşayışı, yaptıkları da Müslümanlar için örnek teşkil etmektedir.

Örnek edinme veya model alma toplumların kültürünün değişmesine sebep olacak kadar etkili bir metottur. Bu özellik insanın yapısında var olan bir özellik olmasından dolayı dinin öğretiminde bu metoda önem verildiğini ve sıklıkla kullanıldığını görmekteyiz.[98]

Söylediklerini kendi nefsine uygulayan bir eğitimcidir Hz. Muhammed. Bütün peygamberlerin özelliğinden biri de adalet, dürüstlük, doğruluk, kardeşlik, yardımlaşma, kadınlara, çocuklara saygı gibi ahlaki özellikleri söyledikleri ile

[94] Cebeci, **a,g,e,** s.76.
[95] Abdullah Özbek, **Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed**, s.257.
[96] Cebeci, **a,g,e**.s.76.
[97] Ahzab, 33/21.
[98] Cebeci**, a,g,e ,** s.76.

yaşantılarının birbirine uymasıdır. Peygamberlerin söylediklerini yaşantılarına tatbik etmeleri İslam eğitiminin en belirgin özelliklerindendir.[99]

"Ey Muhammed de ki; Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın."[100] Kur'an-ı Kerim'de kıssa ve hikâyelerle anlatım sıkça kullanılmaktadır. Bu anlatımlardaki tutum ve davranışlara baktığımız zaman örnek sunularak onlardan ibretler alınması ve dersler çıkartılması istenmektedir.[101] Kur'an'daki örneklerden bir kaçına bakacak olursak "Allah inkârcılara Nuh'un karısı ile Lut'un karısını örnek gösterir. Onlar kullarınızdan iki iyi kulun nikâhı altında iken kocalarına karşı hainlik edip inkârcılıklarını gizlemişlerdi de kocaları onlara Allah'tan gelen azabı önleyememişlerdir. O iki kadına cehenneme girenlerle beraber siz de oraya girin" dedi. Allah inananlara da Firavunun karısını örnek gösterir. O "Ey Rabbim katından bana cennete bir ev yap, beni Firavundan ve onun yaptıklarından kurtar, beni zalim millette kurtar" demiştir.[102]

"Süleyman'a bir akşamüstü seçkin cins koşu atları sunulmuştu. Süleyman "Doğrusu ben bu iyi malları rabbimi anmayı sağladıkları için severim" demişti. Atlar koşup toz perdesi arkasında kaybolup gittikleri zaman "Onları bana geri getirin" dedi. Bacaklarını, boyunlarını sıvazlamaya başladı. Şüphesiz biz Süleyman'ı denedik, hükümranlığını zayıflattık. Sonra da eki haline döndü."[103]

Ayeti kerimelerde de görülüyor ki Allah insanları örnekler vererek ve bu örneklerden ders çıkarmalarını isteyerek eğitmektedir. Eğitimin en önemli özelliklerinden biri görüp ibret almak ve hayata geçirmektir.

---

[99] Özbek**,a,g,e** , s.20.
[100] Ali İmran, 3/31.
[101] Cebeci, **a,g,e,** s.78.
[102] Tahrim, 66/10-11.
[103] Sad, 38/30-34.

2.1.2.1. Kalem Suresi'nde Örnek Alma Metodu

Kalem Suresi'ndeki örnek alma metodunun kullanıldığı ayetlere bir göz atacak olursak; "Artık Rabbinin hüküm vermesi için sabret. Balığın dostu Yunus gibi olma! O vakit üzgün olarak Rabbine yalvarmıştı."[104]

Ey Muhammed muhakkak ki Allah seninle beraberdir. Kavminin sana yaptıkları zulümlere, eziyet ve işkencelere sabret. Gerek bu dünyada gerek de ahret de Allah sana ve sana uyanlara sonsuz ecir ve mükâfat verecektir. Allah Hz. Muhammed'e bu müjdeyi vererek Hz. Yunus gibi aceleci ve sabırsız olmamasını istemektedir.[105]

Sabır konusunda Hz. Muhammed'e yine bir başka peygamber olan Hz. Yunus örnek verilmekte. Ne yapması gerektiğini, nasıl yapması gerektiği, olumsuzu gösterilerek istenmektedir. Onun gibi olma derken onun yaptığını yapmaması gerektiği vurgulanmaktadır.

"Zün-nun'u da hatırla hani o öfkelenerek gitmişti. Bizim kendisini asla sıkıştırmayacağımızı zannetmişti. Nihayet karanlıklar içinde senden başka hiçbir tanrı yoktur. Seni tenzih ederim. Gerçekten ben zalimlerden oldum diye niyaz etti."[106]"Nefsini kınamış bir haldeyken balık onu yuttu."[107]

Sabretmeyip o toplumdan uzaklaşanın başına daha kötü şeyler gelecektir. Bir toplumu eğitmekle görevlendirilen bir peygamber Hz. Yunus sabredemeyip o toplumu terk etmişti. Eğer o toplumun yaptıklarına dayanamayıp başka bir yere gidecekse bu Allah'ın emri ile olmalıydı. Hz. Yunus bunu yapmadı, sabırsızlık gösterdi. Hz. Muhammed'e böyle olmaması söylenmektedir.[108] Yüce Allah Hz. Muhammed'e Yunus (a.s) un yaşadığı deneyimi bir birikim bir azık olması için anlatıyor. Çünkü O son peygamber son elçi. Geçmiş peygamberlerin yaşadığı bütün olaylar Onun için bir birikimdir. Bütün bu deneyimler Hz. Muhammed 'e omuzlarındaki büyük yüke yardımcı olacak sermayelerdir.[109] Artık Rabbinin hüküm

[104] Kalem, 68/48.
[105] İbn-i Kesir **Tefsiri, Tercüme** M. Beşir Eryarsoy, Polen Yayınları, İstanbul 2015,vıı..cilt s 269.
[106] Enbiya, 21/87.
[107] Saffat, 37/142.
[108] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.523.
[109] Kutup, **a,g,e**, s.145.

vermesi için sabret. Balığın dostu Yunus gibi olma! O vakit üzgün olarak Rabbine yalvarmıştı."[110]Yüce Allah Kalem ile yazdığı ilk kadere sabretmesini, o yapılan eziyetlere dayan ki yarın için vereceği hükmü gözet ve sabırsızlık gösterip kavmini terk eden Yunus gibi olma.[111]

Hz. Yunus sabırsızlığının sonucunu balığın karnında karanlık ve dar bir yere yerleştirilerek ödemiştir. Bu darlık ve karanlık sabırsızlığının sonucu olan psikolojik ve manevi anlamdaki darlık ve karanlığı ifade etmektedir. Ayrıca insanların ağır tepkileri, çileleri ve eğitim görevinin yüklediği ağır sorumluluğuna katlanamamasının ve o halkı terk etmesinin getirdiği ruh halinin karanlığını temsil etmektedir. Hz. Muhammed de aynı psikolojik darlığa, o karanlık ruh haline düşmemesi için bu örnek verilmektedir.[112]Davet işinde asıl zor olan Allah'ın serbest iradesi ve hükmü dolana kadar O'nun verdiği göreve devam edebilmek ve sabırlı olmaktır. Davet yolunda bir sürü zorluklar vardır. Ayrıca bu yoldaki meşakkatler kadar kuşku duymadan, yoldan çıkmadan Allah'ın vadini beklemek daha da zordur. Bu büyük ve zor bir süreçtir ve bu süreçte Allah'ın yardımına ihtiyaç duyulmaktadır. Allah bu ayetlerde de peygamberine beklemesini, sabretmesini bildirmekte ve nitekim belli bir süre sonra sonuca ulaşılmakta.[113]

Ayetin devamında başka bir ayete baktığımızda "Rabbi katından ona bir rahmet ulaşmasaydı kınanmış bir halde o açık araziye atılacaktı."[114]Burada yüce Allah şöyle buyurmakta: Eğer Allah ona lütfetmeseydi balık onu bu olumsuz ve yanlış davranışı yüzünden bir kenara fırlatacaktı. Fakat Allah'ın lütfu, keremi, merhameti onu böyle bir duruma düşürmekten korumuştur.[115]

Hz. Yunus karanlıklar içinde yaptığı hatanın sebep olduğu sıkıntılar için Allah'ı anarak tövbe ederek şöyle demişti:[116] "Senden başka hiçbir tanrı yoktur. Seni noksan sıfatlardan uzak tutarım. Gerçekten ben zalimlerden oldum."[117]Allah'ın Hz. Yunus'u

---

[110] Kalem, 68/48.
[111] Yazır, **a,g,e**, s.326.
[112] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.524.
[113] Kutup, **a,g,e**,s 146.
[114] Kalem, 68/49.
[115] Kutup, **a,g,e**, s.145.
[116] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.524.
[117] Enbiya, 21/87.

affetmesi onun tövbesi ve tesbihine karşı bir nimettir.[118] "Rabbi onu seçip iyi kullarından kıldı."[119]

Burada Yunus kıssasına işaret edilmesi ve Yunus (a.s.) örnek gösterilmesinin elbette bir hikmeti bulunmaktadır. Müşriklerin yaptıkları zulümler karşısında üzülmekte olan Hz. Muhammed'i teselli etmek ve ona moral vermektir.[120] Sonuç olarak Yüce Allah, Hz. Muhammed'in nasıl davranması gerektiğini ve nelere sabretmenin önemini Hz. Yunus örneğini vererek öğretmektedir. Olaylar karşısında sabırlı olmak, onlara göğüs germek o olaylardan kaçmamak peygamber ahlakıdır.[121]

Yüce Allah Hz Yunus un yaşadığı bu deneyimi anlayışların kıt olduğu, ayetleri yalanlama eğiliminin egemen olduğu bir zaman diliminde anlatıyor Hz. Muhammed'e. Davet hareketinde zor olan Allah'ın kendi iradesiyle belirlediği zamana kadar sabredip beklemektir. Bu yolda elbette çok zorluklar ve meşakkatler mevcuttur. Ayrıca bu yoldaki meşakkatler ne kadar zor olursa olsun kuşku duymadan acaba demeden yolda yürümekten vazgeçmemektir. Allah'ın vadinin gerçekleşmesini sabırla sebatla beklemek ve bu sabır ve sebatın meyvesini Allah Teâlâ'dan almaktır.[122]

"Rabbi onu seçip iyi kullarından kıldı."[123] Yüce Allah Hz. Yunus'un tövbesini kabul edip onu tekrar peygamber kabul etmektedir. Burada bu iki olayında Hz, Yunus'un davranışından sonra gerçekleştiğini görmekteyiz. Demek ki insanlar önce kendi üzerlerine düşen görevi yapacaklar, ardından Allah o davranışların gereğini yerine getirecektir.[124]

---

[118] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.524.
[119] Kalem, 68/50.
[120] Ateş, **a,g,e**, s.23.
[121] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.525.
[122] Kutup, **a,g,e**, s.146.
[123] Kalem,68/50
[124] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s 525

2.1.3. Kıssa ile Eğitim Metodu-Örnek Olay İncelemesi

"Örnek olay incelemesi, bir olayın ya da sorunun yazılı veya sözlü olarak anlatıldıktan ya da bir film gösterildikten sonra konu hakkında öğrencilerin tartışarak çözüm ve önerilerini ortaya koymaları temeline dayanan bir öğretim yoludur."[125]

Bu yöntemden yeterli şekilde yararlanmak için belirli kurallara uyulması gerekmektedir. Olmuş ya da olası muhtemel bir konu seçilmeli ve olayın dersin konusu ile ilgisi olması gerekmektedir. Anlatım tarzı dikkat çekici olmalı, olayın tartışılacağı sorular özenle seçilmelidir.[126]

Kur'an kıssaları, hayat öyküleri anlamına gelmektedir. Kur'an'da peygamberlere ve geçmiş milletlere dair kıssalar bulunmaktadır. Kur'an kıssalarının amacı sadece tarihi olayları hikâye tarzı anlatmak değil insanların bu olaylardan ibret almalarını sağlamaktır.[127]Ayrıca kıssalar yoluyla geçmiş topluluklardan örnekler veren Kur'an gönderildiği toplumu bu türlü güzel davranışlara özendirmiştir. Başka bir yönden bakacak olursak Kur'an kıssaları insanları eğitmek için kullanılmıştır. Öte yandan kötülük yapanların acı sonları tasvir edilerek muhatabın bu kötülüklerden uzak durması sağlanmak istenmiştir.[128]

Kur'an-ı Kerim'de çok geniş bir şekilde yer alan kıssalar iyiyi, doğruyu, güzeli ortaya çıkarmak için kullanılmıştır. Yüce Allah Kur'an'daki kıssalarla geçmiş milletlerin özelliklerini ortaya koyarak daha önce gelen peygamberlerle son peygamber Hz. Muhammed'in ortak olan yönlerine işaret ederek hakkın üstün geleceğini belirterek inanan insanlara umut vermiştir. Allah'a karşı gelenlerin sonlarını gösterecek Müslümanların gayretlerini, azimlerini arttırmak istemiştir.[129]

Eğitim-öğretim yöntemleri arasında "kıssa" ile eğitim ya da modern deyimiyle "örnek olay incelemesi" yöntemi çok kullanılan ve etkili bir öğretim yöntemidir. Kıssa yöntemi insanın var oluşuyla doğan edebi bir türdür. Kur'an ve sünnetle başlı

---

[125] Aydın, **a,g,e**, s.238.
[126] Mehmet Taşpınar, **Öğretim ilke ve Yöntemleri**, Elhan Kitap, Ankara 2012, s 179.
[127] **Dini Kavramlar Sözlüğü**, s.377.
[128] Mehmet Paçacı, **Kuran'a Giriş**, İslam Yayınları, İstanbul 2013,s 102.
[129] Halit Ünal, "Kıssa" **İslam Ansiklopedisi**, Şamil Yayınları, c.3, s.363.

başına bir eğitim ve öğretim metodu olan kıssa ile eğitim günümüz eğitiminde ise örnek olay incelemesi metodunun içerisinde ele alınmaktadır.[130]

Bu yöntem karmaşık nitelikleri barındıran sosyal sorunları bir bütün olarak ele alıp kavranmasına yardımcı olur. Bu olayda geçen sorun, olayın karamanları ve çözüm önerileri öğrenciler tarafından tartışılıp birtakım sonuçlar ve ilkeler elde edilir.[131] Kur'an-ı Kerim'de sıkça örnek olaylar anlatışmış ve bu olayların sonuçlarının aynı sebeplerden dolayı tekrarlanacağına dikkat çekilmiştir.[132]

"Allah halkı güven ve huzur içinde olan şehrin durumunu örnek verir. Ahalinin rızkı her taraftan bol ve rahatça geliyordu. Sonra onlar Allah'ın nimetlerine nankörlük ettiler. Bunun üzerine Allah da halkın yaptıkları sebebiyle şehre onları elbise gibi saran açlık ve korku vererek bunların acısını tattırdı. Ve onlara içlerinden bir peygamber gelince de onu yalancı saydılar. Böylece haksızlıklarına devam ederken azap onları yakalayıverdi. Onun için Allah'ın size verdiği rızıklardan helal ve hoş olarak yiyin ve yalnız Allah'ı mabut tanıyorsanız verdiği nimetlere şükredin."[133]

Buna benzer birçok olay Kur'an-ı Kerim'de anlatışmış ve bu olayların yaşanmasının mümkün olduğu belirtilerek bu olaylardan ders çıkartılması istenmektedir.

İslam dini insan hayatının bütününü ele aldığı için hayata dair bütün tutum ve davranışları, ölçüleri, kuralları, kaideleri en iyi şekilde sözel anlatımların yanı sıra örnek olayların da incelenmesini öngörmektedir.[134] "Sen onlara bu öyküleri anlat, belki üzerinde düşünürler. Ayetlerimizi yalan sayan millet, ne kötü örnektir. Onlar kendilerine haksızlık yaptılar."[135]

Kıssaları eğitim açısından değerlendirdiğimiz zaman kıssayı dinleyen kişi kendini o kıssadaki kişi ya da olayla özdeşleştirecek o kişinin yerine kendini koyarak hayatta yapamadıklarını ya da yapmak istediklerini o kıssada yaşayacaktır.[136]

---

[130] Ahmet Atım, **Hz. Musa Kıssalarının Din Eğitimi Açısından Değeri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2010.
[131] Aydın, **a,g,e**, s.238.
[132] Cebeci, **a,g,e,** s.67.
[133] Nahl, 16/112-114.
[134] Cebeci, **a,g,e,** s.68.
[135] Araf, 7/175,177.
[136] Özbek**, a,g,e,** s.235.

Kıssa metodunun başka bir faydası da bize bilemediğimiz şeyleri öğretmesidir. "Biz onu anlamamız için Arapça bir Kur'an olarak indirdik. Biz sana bu Kur'an'ı vahiy ederek öykülerin en güzelini anlatıyoruz. Şüphesiz sen bunları daha önce bilmiyordun."[137] Bu kıssalar sayesinde bugünün insanına ulaştırılması gereken bilgileri en sağlam ve en güvenilir şekilde öğrenme imkânı oluşmaktadır. "Ant olsun onların geçmiş (peygamber ve ümmetlerinin) kıssalarda akıl sahipleri için pek çok ibretler vardır. Bu Kur'an uydurulabilecek bir söz değildir. Fakat o kendinden öncekileri tasdik eder, her şeyi açıklayan bir kitaptır. İman eden bir toplum için rahmet ve hidayettir."[138]

Gerek Kur'an-ı Kerim gerekse hadislerde geçen kıssalar insanların eğitiminde son derece büyük etkiye sahiptir. Kıssalar her seviyedeki insanlara hitap etmektedir. Her seviyedeki insana hitap eden kıssalar dinleyenin ve okuyanın derse ilgi ve alakasını artırarak dikkatini çeker ve bilginin kolay bir şekilde algılanmasını sağlar. Özellikle de çocuklarda büyük bir etkiye sahiptir.[139]

Kıssalarda verilmek istenen ders o toplumun hayatını hikâye tarzı anlatmak değil aksine geçmişte yaşayan milletlerin olumlu yönlerini, olumsuz yönlerini gösterecek insanlara öğüt vermek bunu yaparken de ayrıntıya girmeden belirlenen tarihi bazı hadiseler olaylar ele alınarak önemli yönlerine dikkat çekilerek her zamandaki insanlara ders verilmek istenir.[140]Etkili bir üslupla anlatılan kıssalar genelde yaşanmış olaylardan bahseder ve benzer olayların her zaman insanların başlarına gelebileceğini ve insanlığın bunlardan ders çıkarması, kendini ve o toplumu sorgulamasını ve gelecekle geçmiş arasında bir bağ kurmasını sağlamaktadır.

Kur'an'daki kıssalarda verilen mesajları anlamak ve algılamak insanın kurtulması ve onu yaratanı tanıması, bilmesi için önemlidir.[141]

Hz. Muhammed de kıssa metodunu sıkça kullanırdı. Ashabını eğitip, öğretmek için geçmiş ümmetlerin kıssalarını ve olaylarını anlatırdı. Bu anlatılanlar onların herhangi

---

[137] Yusuf, 12/2-4.
[138] Yusuf, 12/111.
[139] Özbek, **a,g,e**, s.194.
[140] Mesut Şen, **Furkan Suresi'nin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi,(** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007, s.48.
[141] Şen, **a,g,e**, s.51.

bir şeye yönlendirilmesinde son derece etkili olurdu. Bu kıssalar başkalarından bahsettiği, bunu dinleyenler bu dinledikleri kıssalardan güzel örnekler ve misaller alıyorlardı. Bu metot ilk olarak peygamberi eğitmek için uygulanmıştır. "Peygamberlerin başlarından geçenlerden sana anlattığımız her şey senin gönlünü pekiştirmemizi sağlar."[142]

"Bir adam ben bu gece mutlaka bir sadaka vereceğim der ve sadakasını çıkararak bir fahişenin eline verir. Derken halk bu akşam bir fahişeye sadaka verildi diye laf etmeye başlar. O adam Allah'ım bir fahişeye sadaka verdiğim için sana hamdolsun. Ben mutlaka bir sadaka daha vereceğim der ve sadakasını çıkararak bir zenginin eline verir. Bu sefer halk yine bir zengine sadaka verildi diye laf etmeye başlar. Sadaka veren adam, bir zengine sadaka verdiğim için sana hamdolsun. Ben elbette bir sadaka daha vereceğim dedi ve sadakasını çıkararak bir hırsızın eline verir. Halk yine, bir hırsıza sadaka verdi diye laf etmeye başlar. Bunun üzerine sadaka veren zat, Allah'ım bir fahişeye, bir zengine, bir hırsıza sadaka verdiğim için sana hamdolsun der. Sonra rüyasında ona gelenler olur ve "Senin sadakan kabul olundu. Fahişeye gelince umulur ki bu sadaka sebebiyle zinasından vazgeçip namuslu olur. Umulur ki zengin de ibret alır da Allah'ın kendine verdiği maldan infak eder ve yine umulur ki hırsız da bu sadaka sebebiyle hırsızlığından vazgeçerek namuslu bur adam olur" derler."[143]

Yaşanmış olan kıssalar insanın doğru yola gitmesine vesile olur ve bu kıssalar onu hayra yönlendirmeye teşvik eder. Şer ve kötülüklerden sakındırarak insanın Allah'a hakkıyla kul olmasına yardımcı olmaktadır.[144]

2.1.3.1. Kalem Suresi'nde Kıssa Metodu

Kuranı kerimde sıkça kullanılan kıssa metodunu kalem suresi içerisinde de görmekteyiz.

"Biz bahçe sahiplerini sınadığımız gibi onları da sınıyoruz. Hani bir vakit onlar sabahleyin kesinlikle meyvelerini toplayacaklarına yemin etmişlerdir."[145]

---

[142] Hud,11/120.
[143] Buhari, Zekât,14.
[144] Gudde**, a,g,e**, s.156.

"İnşallah dememişlerdi"[146] Onlar uykudayken Rabbimin katından bir felaket bostanları sardı.[147] Bostanları yanıp simsiyah oldu.[148] Sabahleyin birbirlerine şöyle seslendiler: "Eğer üzümlerinizi devşirecekseniz erkeden bostanlarınıza gidin."[149] Yola çıktılar birbirlerine gizlice şunları diyorlardı: "Bugün tarlada yanınıza hiçbir yoksulun girmesine müsaade etmeyin."[150] Amaçlarına ulaşacaklarından emin olarak erkenden gittiler. Harap olmuş bostanı gördüklerinde kimileri "Biz yanlış yere geldik" dediler. Kimileri de "Hayır, biz mahvolmuşuz" dediler. İçlerinden en akl-i selim sahibi: "Ben size niçin Allah'ı anmıyorsunuz dememiş miydim?" dedi.[151]

"Onlar: "Ey, Rabbimiz seni noksan sıfatlardan uzak tutarız, gerçekten biz kendimize yazık ettik" dediler. Birbirlerini suçlamaya başladılar. Sonra şöyle dediler: "Yazıklar olsun bize, biz azgın kimseleriz. Belki rabbimiz bize bundan daha iyisini verir. Biz de umutla ona yöneleceğiz."[152]

Bu ayetler Mekke de ki müşriklerin bir imtihana tabi tutulduklarını ve vaktiyle böyle bir imtihana tabi olan bostan sahiplerinin durumunu bir uyarma vesilesi olarak hikaye ediyor. Yapmış oldukları cimrilik ve hırslarının neticesinde Allah'ın bostanlarını yakıp yok etmesini, ardından yapmış oldukları şeylerden dolayı pişman olup tövbe etmelerini ve Allah tan ümit kesmeyip ona sığınmalarını anlatıyor.[153]

Kıssanın kahramanlarının sergiledikleri tavırlar söyledikleri sözler bir grup basit görüşlü insanlar olduğunu göstermekte. Böyle bir kıssayla muhatap olan kesimin içinde bulundukları durumu somutlaştırmış oluyordur bu kıssa. Bunlar da haktan gelen mesajı reddedip inat ediyorlar.[154]Gerçeği anlayınca "Hayır biz mahrum bırakılmışız" dediler.[155]

---

[145] Kalem, 68/17.
[146] Kalem, 68/18.
[147] Kalem, 68/19
[148] Kalem, 68/20.
[149] Kalem, 68/21,22.
[150] Kalem, 68/23,24.
[151] Kalem, 68/25,28.
[152] Kalem, 68/29-32.
[153] Ömer Nasuhi Bilmen, **Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali Alisi ve Tefsiri**, İpek Yayın Dağıtım, İstanbul, cilt 8, s.191.
[154] Kutup, **a,g,e**, s.136.
[155] Kalem,68/27.

Başkalarına tuzak kurmanın gizli gizli planlar yapmanın, yoksulun hakkına göz koymanın ve eldeki nimetlerle şımarmanın elim akıbetini yaşıyorlar. İçlerinden birisi farklı bir görüşe sahip olmakla beraber öbür kardeşlerine uyduğu için oda aynı akıbeti yaşayacaktır.[156]

Onların en aklıselim sahibi olanı "Ben size rabbinizi tespih etseydiniz ya dememiş miydim?" dedi.[157] Kalem Suresi'nin sekiz, on beş ve on yedinci ayeti kerimelerinde Allah'ın ayetlerine, "öncekilerin masalları" diyerek hakaret eden kişiye işaret edilmektedir.

Mal ve çocukla övünen, ayetleri yalanlayan, inkâr edenlerin hakarete kadar uzanan ahlaksızlığın özeliklerini üzerinde bulunduran insanı nasıl cezalandıracağını açıklamaktadır. Allah Teâlâ bu insanı verdiği mal, zenginlik ve çocuklarla imtihan edip, kaybeden bostan sahipleri örneği ile açıklamaktadır.[158]İslam eğitimdeki kıssaların gayelerine baktığımız zaman kıssalar Allah'ın seçtiği iyi kullarına bahsettiği nimetleri haber verir.[159]. Yukarıdaki ayeti kerimede olumsuz bir olaydan bahsedilmekte, bu olumsuz olaydan ders çıkartılması hedeflenmektedir.

"Bahçe sahipleri" denildiğine göre sosyal ortam açısından insanların yerleşik hayata olduğu ve ziraatla uğraştıkları bir dönemden örnek verildiği anlaşılmaktadır. Bu ayetlerle Kehf otuz iki ve kırk üçüncü ayetleri arasında geçen fakir ama imanlı olan zengin olup da kâfir olan iki arkadaşın olayına da işaret etmektedir.

"Onlara misal olarak şu iki adamı anlar. Bunlardan birine iki üzüm bağı vermiş, her ikisinin de etrafını hurmalarla donatmış ikisi arasında da ekin bitmiştik."[160]

Bağlardan ikisi de yemişlerini verip hiçbir ürünü eksik bırakmamışlardı. İkisinin arasından bir de ırmak akıtmıştık.[161] Bu adamın başka serveti de vardı. Bu yüzden

---

[156] Kutup, **a,g,e**, s.137.
[157] Kalem,68/28.
[158] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.502.
[159] Özbek, **a,g,e**, s.519.
[160] Kehf, 18/32.
[161] Kehf, 18/33.

arkadaşlarıyla konuşurken ona şöyle dedi: "Ben servetçe senden daha zenginim, insan sayısı bakımdan da senden daha güçlüyüm."[162]

Böyle bir inkâr içinde kendine kötülük ederek bağına girdi ve şöyle dedi: "Bunun hiçbir zaman yok olacağını sanmıyorum. Kıyametin kopacağını da sanmıyorum. Şayet rabbim huzuruna götürülürsem hiç şüphem yok ki oradan bundan daha hayırlı bir akıbet bulurum."[163]

Kendisiyle konuşmakta olan arkadaşı ona hitaben: "Sen, seni topraktan sonra nutfeden, yaratan daha sonra seni bir adam biçimine sokan Allah'ı inkâr mı etmektesin? Hâlbuki Allah benim rabbimdir ve ben rabbime hiçbir şeyi ortak koşmam. Keşke bağına girdiğimde maazallah kuvvet yalnız Allah'ındır deseydin. Eğer malca ve evlatça benin kendinden güçsüz görüyorsan ben de rabbim bana senin bağından daha iyisini vereceğini umuyorum. Allah senin bağına gökten afetler gönderir de bağ boş ve kaygan bir zemin haline gelir. Ya da bağının suyu dibe çekilir de bir daha onu aramaya gücün bile yetmez."[164]

Bostan sahipleri kıssasında; bostanlarındaki meyveleri sabah vakti toplayacaklardı ama inşallah dememişlerdi. Meyvelerini toplamalarına verdikleri bu karara Allah'ın dilemesini karıştırmadılar ve başlarına şükürsüzlüklerinden dolayı felaket geldi.[165]

Allah dilemedikçe hiç kimse hiçbir şey yapamaz, bir şeye muvaffak olamaz. Bütün başarılar Allah'ın takdiriyledir ve O'ndan niyaz edilmelidir. İlahi takdiri bilemediğimiz için yapmak istediğimiz şeyler için "Allah dilerse yapacağız "denmelidir.[166]

Bu kıssadan çıkarmamız gereken dersler:

- Bir işe niyet ederken "inşallah" Allah dilerse ifadesini kullanmak,
- Mal, mülk ve evlatların çokluğuyla övünmemek,
- Nimete karşı şükürsüz olmamak,

[162] Kehf,18/ 34.
[163] Kehf, 18/35, 36.
[164] Kehf, 18/37, 41.
[165] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.503.
[166] Bilmen, **a,g,e**,s 192.

- İhtiyaç sahiplerini hor görmemek.

Bir fert veya toplum, sahip olduğu nimetin Allah'ın ona verdiği zenginliğin şükrünü eda etmeli, bu nimetin Allah'tan geldiğini dilerse o nimeti geri alacağının bilincinde olmalı, bu malı hayır için kullanmalı, malından dolayı azıp fakirleri küçük görmemeli.[167]

Bostanlarına bir afet geldiğini gören gençler İlahi cezanın hemen ardından yaptıklarının yanlış olduğunu anlayıp değişim göstermişlerdir. Yüce Allah bu kıssa ile Hz. Peygamber dönemindekilere hitap ettiği gibi tüm zamanlardaki insanlara hitap etmektedir.[168]

2.1.4. Tedrici Öğretim Metodu

Tedriç yöntemi; azar azar verilen ve neticesinde bilgilerin hazmedilmesini sağlayan bir metottur. Tedriç yönteminde esas bilginin içeriği insanların anlayış seviyesine göre ve belli bir düzen içinde sunulur. Yetişkinlerin yıllar önce öğrendikleri bilgileri değiştirmeleri ve yerine yeni öğrendiklerini koymaları kolay değildir. Bu ancak belli bir zaman dilimi içerisinde gerçekleşecektir. Çocuklar için ise bu durum daha farklıdır. Onların köklü kalıplaşmış yerleşmiş düşünceleri yoktur ancak anlayışları yaşlarıyla orantılıdır. Çocukların eğitimleri beslenmelerine benzer. Nasıl ki yeni doğan çocuğa süt verilir çiğnemesi gereken gıdalar ilerleyen zamanlarda ve kademeli olarak verilir işte eğitimlerin de de bu yol izlenmelidir.[169]

Kur'an-ı Kerim'in geldiği toplum Kuran'daki bütün değerlere yabancı bir toplumdu. Allah Teâlâ gücü varken Kur'an-ı Kerim'i bir defada toplu olarak indirmemiş bunu yıllara yaymıştır. Böylece Allah Teâlâ insanların kendi iradeleri ile anlayışları ile zaman içinde aşamalı olarak belli bir noktaya doğruyu bulmalarını istemiştir. İşte bu da eğitimde tedriciliktir.[170]Kur'an'ın tedricen indiğine dair şu ayetlerde delil gösterilebilir:

---

[167] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.504.
[168] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.510.
[169] Şaban Karaköse, **Etkili Din Öğretimi**, Tidef Yayınları, İstanbul 2012, s.322.
[170] Cebeci, **a,g,e,** s.81.

"Kur'an'ı insanlara ağır ağır okumaları için bölüm bölüm indirdik ve onu gerektikçe indirdik."[171] "İnkar edenler Kur'an an bir defada toptan indirilseydi ya!" dediler. "Biz Kur'an'la senin kalbini pekiştirmek için onu böyle kısım kısım indirdik ve onu ağır ağır okuduk."[172] Tedricilikte insanların anlayış seviyelerine, kavrama ve benimsemelerine göre verilecek olan bilginin belli bir öncelik düzeninde sunulması gerekir.[173]

İnsan zihninin her şeyi bir anda alması, algılaması ve öğrenmesi mümkün değildir. Bu yüzden de tedriç yöntemi insanoğlunun bu özelliğine uygun bir yöntem olup gerek Kur'an-ı Kerim'de gerek hadislerde gerekse günümüz eğitim isteminde kullanılmaktadır. Hz. Muhammed'in peygamberliğinde inanç esasları ile ilgili ayetler Mekke döneminde nazil olmuş, ibadetle ilgili Cuma namazının farz oluşu, içki ve kumarın yasaklanması vb. birçok konudaki emir ve yasaklarla ilgili ayetler Medine döneminde nazil olmuştur.[174]

Mesela Araplar arasında içki çok yaygın bir şekilde kullanılmaktaydı. İçkinin yasaklanması için şöyle bir yol izlenmiştir; birinci aşamada içkinin zararlı olduğunu bildiren ayeti kerime nazil olmuştur.

"Sana içki ve kumarı soruyorlar, de ki; ikisinde de hem büyük günah hem de insanlara bazı faydalar vardır. Günahları faydalarından daha büyüktür."[175] Bir sonraki aşamaya baktığımızda belli sınırlar koyulmaya başlanmıştır. "Ey iman edenler sarhoş iken namaza yaklaşmayın."[176] Müslüman namaz kılmak için içki içmemesi gerektiğini anlayacaktır bu ayetten. Son olarak içki tamamen yasaklanmıştır.

"Ey iman edenler şüphesiz içki, kumar, putlar ve fol okları şeytan işi pisliklerdir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz."[177] Dini hükümlerin bu şekilde tedrici olarak zamana yayılması, parça parça sunulması, onlara tamamen karşı ve yabancı olan

[171] İsra, 17/106.
[172] Furkan, 25/32.
[173] Cebeci, **a,g,e,** s.81.
[174] Cebeci, **a,g,e,** s.81.
[175] Bakara, 2/219.
[176] Nisa, 4/43.
[177] Maide, 5/90.

insanların daha kolay kabullenip benimsemelerini ve hayatlarına uygulamalarını kolaylaştırmaktadır.[178] Tedrici eğitim metodunu sıkmadan, bıktırmadan usandırmadan alıştırarak en güzel ve verimli bir şekilde sunup sonuç almak için belli önceliklerle hareket edilmesi gerekmektedir. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1. Kolaydan başlayıp zora doğru ilerlemek
2. Somuttan başlayıp soyuta varmak
3. Bilinenlerden bilinmeyenlere gitmek
4. Her konuda birbirini tamamlayan öncelikleri belirleyip kademeli bir şekilde uygulamak.[179]

Tedriç yöntemini Kur'an-ı Kerim'in yanı sıra Peygamberin hadislerinde de görmekteyiz.

Hz. Muhammed dini hükümleri öğretirken peyderpey öğretiyordu. Daha iyi anlaşılması ve zihinlere daha iyi yerleşmesi için önem sıralamasında bulunuyor, parça parça, bölüm bölüm öğretiyordu.[180] Hz. Peygamber her şeyi bir anda söylememiştir. Aksine ashap ihtiyaç duyduğunda ve onlarda bu bilgiyi elde etmek için büyük bir istek oluştuğunda gerekli olan bilgiler kısa, özlü ve anlaşılır bir biçimde verilmiştir. İlahi emirler de peyderpey iyice hazmedilerek verildiği için olumlu sonuçlar elde edilmiştir.[181]

Bütün bunlar gösteriyor ki belli bir toplumda yerleşmiş, kalıplaşmış, kök salmış adet ve geleneklerin kaldırıp yok edilmesi bir hamlede olmamıştır. Bu bir anda olsaydı kanunu da aykırı olurdu.[182]

Yetişkinlerin yıllar öncesinde edindikleri bilgileri, becerileri, alışkanlıkları kendi dünya görüşü haline getirdikleri için bu düşünceleri terk etmeleri veya değiştirmeleri ya da yerine yenilerini koymaları kolay olmamakta ve belli bir zaman almaktadır. Bunun için psikolojik bir hazırlık ve alıştırma süreci olmak zorundadır. Bu yüzden kademe kademe ilerleyerek gidilmelidir. Oysa çocuklarda durum daha farklıdır.

[178] Cebeci, **a,g,e,** s.82.
[179] Cebeci, **a,g,e,** s.82.
[180] Gudde**, a,g,e**, s.68.
[181] Özbek, **a,g,e,** s.180.
[182] Özbek, **a,g,e**, s.181.

Onların köklü değişiklikleri ve kişiliklerinin bir parçası haline gelme olayları yoktur. Çocukların eğitimleri beslenmeleri gibidir. Nasıl ki yeni doğan çocuk yalnız sütle beslenir, biraz büyünce sıvı gıdalara geçilir, çiğnenmesi gerenler ise dişleri çıkınca geçilir.[183]

Buradan da görüyoruz eğitimde de beslenme gibi önce kolay olanlar, yaşlarına, seviyelerine uygun olandan başlanmalı ve yavaş yavaş daha zor olanlar öğretilmelidir. Yine bir tedriç usulünü görmekteyiz. Yoksa bu çocuklara her şeyi birden vermek istersek o çocuk hiçbir şey öğrenemez ve sonuca ulaşamayız. Bilgileri hazmederek onun isteğine, ortama alma kabiliyetine göre vermek zorundayız.

2.1.4.1. Kalem Suresinde Tedrici Eğitim Metodu

Kur'an-ı Kerim'de, sünnette görmüş olduğumuz tedriç metodunu Kalem Suresi'ndeki 44 ve 45'nci ayetlerde de görmekteyiz.

"Sen bu Kur'an'ı yalan sayanı bana bırak biz onları bilmedikleri bir yönden yavaş yavaş azaba yaklaştırıyoruz."[184]

Aslında Allah'ın ayetlerini yalanlayanlar ve yeryüzündeki bütün canlılar Allahın tuzak kurmasına değmeyecek seviyededir. Ancak kendilerine gelmeleri ve içinde bulundukları ortamın aslında bir tuzak olduğunu bilsinler azgınlıklarında burun kıvırmalarında ve sapkınlıklarında süre tanımış olması aşama aşama kötü akıbete yaklaştırmasına yöneliktir. İnsanları açıktan uyarmaktan onların aleyhlerine işleyen planı açıklamaktan daha büyük bir adalet olamaz. Yüce Allah mühlet verir ama asla ihmal etmez.[185]

Yüce Allah bu ayette Hz. Muhammed'e seslenerek Kur'an-ı Kerim'i yalanlayanları kendisine bırakmasını onları yavaş yavaş bilmedikleri bir yönden azaba yaklaştırmakta olduğunu bildirmektedir.

---

[183] Cebeci, **a,g,e,** s.82.
[184] Kalem, 68/44.
[185] Kutup, **a,g,e**, s.142.

Allah'ın vahyini yalanlayıp inkâr edenlere neden azabın bir anda gelmediği konusunda üzülmemeliyiz. Yüce Allah onları yavaş yavaş azaba yaklaştırmakta, azabı da onlara yaklaştırmaktadır. Bunu birden değil de yavaş yavaş yapmasında da bir hikmet bulunmaktadır.[186]

Başka bir ayette ise; "Onlara biraz süre tanıyorum. Doğrusu benim düzeneğim çok sağlamdır."[187]

İşte burada Allah Teâlâ kendi iradesiyle belirlediği yasasını ve stratejisini bu şekilde açıklayarak peygamberine sesleniyor[188]

"Bu sözü yalanlayanları bana bırak."[189] İnsanın iliklerine kemiklerine kadar işleyen bir tehdit caydırıcı ve karşı konulmaz bir güce sahip olan Allah'ın peygamberine sözü.[190]

"Haklarında iyi zannettikleri aldatıcı bazı servetler, kuvvetler, zevkler vererek ve onları gittikçe arttırıp hızlandırarak hiç hissettirmeden derece derece azap uçurumuna çeker, bilemeyecekleri bir yönden yuvarlarız."[191] Ayette geçen "ümli" kelimesi Yüce Allah süre tanıma, mühlet verme eylemini ifade etmektedir. Demek ki Allah vahyini, Kuran'ı inkâr edenleri bir anda cezalandırmıyor, onlara mühlet veriyor.[192]

Buradaki süre tanıma Ali İmran'da 178'nci ayette işaret etmekte; "İnkâr edenler sanmasınlar ki kendilerine mühlet vermemiz onlar için daha hayırlıdır. Onlara ancak günahlarını arttırmaları için fırsat veriyoruz. Onlar için alçaltıcı bir azap vardır."[193]Kâfirler Allah'ın vahyini, dinini, inkâr ederek kendi hayatlarını ahlaktan yoksun yaşarlar ve kendilerine azap gelmeyince yaptıklarının haklı olduğu düşüncesine kapılarak inkârlarında, haksızlıklarında koyulaşırlar. Vahye,

[186] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.519.
[187] Kalem, 68/45.
[188] Kutup, **a,g,e**, s.142.
[189] Kalem, 68/44.
[190] Kutup, **a,g,e**, s.141.
[191] Yazır**, a,g,e**, s.290.
[192] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.520.
[193] Ali İmran, 3/ 178.

Peygambere kinleri, düşmanlıkları artar ve hayatlarını hep böyle sürdüreceklerini zannederler. Oysa Allah bu süre tanımasını şöyle ifade eder:[194]

"Ayetlerimizi yalanlayanları hiç bilmeyecekleri yerden yavaş yavaş helake götüreceğiz. Onlara süre tanırım ama benim cezam çetindir."[195]Allah Teâlâ'nın süre tanıması bir amacı günaha ve zevke dalmaları öbür taraftan da tövbe edip dinmeleri de olabilir. Eğer pişman olup dönmezlerse Allah'ın şiddetli azabı onları yakalayacaktır.[196]

2.1.5. Öğüt Yoluyla Eğitim Metodu

Öğüt metodu Kur'an-ı Kerim'in tavsiye ettiği hem de kullandığı bir metottur. Ve işleyeceğimiz sure olan Kalem Suresi'nde de öğüt metodu kullanılmaktadır. Öğüt, nasihat etmek, hayrı hatırlatmak ve doğruya yöneltmek anlamını ifade etmektedir.[197] Öğüt yöntemi insan psikolojisini olumlu etkileyen insanın hayatında derin izler bırakan ve insana doğru yolu gösteren bir yöntemdir. Öğüt zorunlu olarak gereken bir şeydir. Çünkü insanın ruhunda terbiyeye muhtaç bazı fıtrattan gelen güçler vardır, bu yüzden öğüte ihtiyaç duyulmaktadır. İnsan bazen kendisi uygun şeyi bulamaz ve bazen de bulsa bile kendisi alamaz. Onun için başkalarının öğüdüne, yol göstermesine ihtiyacı vardır.[198]

"Biz bu Kur'an-ı sana güçlük çeksin diye değil Allah'tan korkanlar için ancak bir öğüt olsun diye indirdik."[199] Bu ayette Kur'an-ı Kerim kendisinden kolayca öğüt alınan bir kitap olarak bildirilmektedir.

"Ey Muhammed! Rabbinin yoluna hikmetle güzel öğütle çağır. Onlarla en güzel şekilde tartış. Doğrusu Rabbin kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. O doğru yolda olanları da en iyi bilendir."[200] Görüldüğü üzere bu ayette insanları hakka çağırmanın usulleri, yöntemleri anlatılmaktadır. Bozulmamış bir fıtratta ve orta

---

[194] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.520.
[195] Araf, 7/182-183.
[196] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.520.
[197] Özbek, **a,g,e**, s.45.
[198] Muhammed Kutup**, İslam Terbiye ve Ahlak Sistemi**,Hisar Yayınları, İstanbul 1977, s.261.
[199] Taha, 20/2,3.
[200] Nahl, 16/125.

derecede bir zekâya sahip olan insanlığın büyük bir çoğunluğunu oluşturan insanlara kullanılabilecek en iyi ve uygun eğitim metodu güzel sözdür. Bu ayette ayrıca insanlar arasında uygulanan eğitim metotlarını bireysel farklılıklar nedeniyle değiştirilmesi gerektiğini görmekteyiz.[201] "And olsun ki biz Kur'an'ı öğüt alsın diye kolaylaştırdık. Ondan öğüt alan yok mu?"[202]

Burada kolaylaştırma, bazı öğütlerin insanı etkilemesinin zor olacağı bunun için de kolaylaştırmak gerektiği vurgulanmıştır. İbn-i Sina öğüdün etkisini azaltan veya yok eden durumlar için şunları söylemektedir:

"Öğüt, öğüt verilen kişide kendisinin çevresi tarafından beceriksiz olarak bilindiği yolunda bir fikre yol açacağından o kişide belli bir tepkiyi ortaya çıkarır. Böyle bir durumda o kişideki gurur ve kişiliğin öne çıkması inatçılığa yol açabilir. Öğüt verilende aşağılandığına, küçük düşürüldüğüne dair bir düşüncenin oluşmasına yola açabilir ve böyle olunca da öğüde tepki gösterir."[203]

Öğüt veren kişi bu konulara dikkat etmelidir. Öğüt verme zamanı, şeklini, ortamını karşısındakinin ruhsal durumunu iyi ayarlamalıdır. Sözü nerede keseceğini, nerede devam edeceğini, nerede, nasıl, ne şekilde söyleyeceğine dikkat etmelidir.

"Allah'ın hoş bir sözü, kökü sağlam, dalları göğe doğru olan Rabbinin izniyle her zaman meyve veren hiçbir ağaca benzeterek nasıl misal verdiğini görmüyor musun? İnsanlar ibret alsın diye Allah onları misal veriyor. Çirkin bir söz de yerden koparılmış kökü olmayan kuru bir ağaca benzer."[204]

Bu ayette Allah Teâlâ hoş bir sözün insan ruhunda ne derin izler bıraktığını örnek vererek anlatmıştır. İnsanın bilgi ve eğitim almaya hazır olan halini verimli bir toprak parçasına benzeterek bu toprağın ancak kökleri sağlam olan bir fideyi kabul edip onu besleyip büyüteceğini anlatmaktadır. İşte bu şekilde eğitimi kabul etmeye hazır hale gelmiş kişilere tesir edebilecek tutum ve davranış ancak güzel sözle olacağı ve o insanın ruhunun derinliklerine ulaşıp orada kök salacağı kişinin davranışlarına etki

[201] Abdurrahman Dodurgalı**, Ailede Din Eğitim**i, Timaş Yayınları, İstanbul 2010, s.56.
[202] İbrahim, 54/17.
[203] Dodurgalı, **Ailede Din Eğitim**i s.57.
[204] İbrahim, 14/24-26.

edeceği izah edilmektedir. Ve o kişiden ortaya çıkacak iyi davranışlar meyve olarak tasvir edilmekte ve böylece eğitimde hedefe ulaşılmış olumlu bir karşılık alınmış ve eğitim tamamlanmış olmaktadır.

Çirkin söz ise köksüz bir ağaca benzetilmiş. Toprak ne denli verimli olsa da o ağaç o toprağa kök salmayacak, büyümeyecek, meyve vermeyecektir. Bu gibi çirkin sözde etki gücü olmayan insan ruhuna giremeyen oraya yerleşemeyen dolayısıyla o insanda oluşmasını istediğimiz şeyleri sağlayamayan hatta o kişide zararlı davranışlara bile yol açabilmektedir.[205] Hz. Peygamberin en önemli ve başta gelen metotlarından biri Kuran'ın emrine tabi olarak vaaz etmesi ve öğüt vermesidir.[206] "Öğüt ver. Doğrusu öğüt müminlere fayda verir."[207] "Esasen sen sadece bir öğüt vericisin."[208]

Abdurrahman b. Amr es Sulemi ve Hucr b. Hucı anlatıyor; "lel-Ibrad b. Sariye'ye geldik, kendisine selam verdikten sonra seni ziyaret etmeye ve istifade etmeye geldik" dedi. El İbrad bize şunu anlattı: "Hz. Peygamber (s.a.v) bir gün bizlere namaz kıldırdı. Namazdan sonra bize döndü ve son derece tesirli bir vaaz verdi. Vaazın tesiriyle gözler yaşla, kalpler korkuyla doldu. Birisi dedi ki "Ya Resulullah bu sanki vedalaşan kimsenin vaazı gibi. Bize ne tavsiyede bulunursunuz? Hz. Peygamber (s.a.v) buyurdular ki köle olsa bile onu dinleyip itaat etmenizi sizlere tavsiye ederim. İçinden yaşayacak olanlar bundan sonra pek çok ihtilaflara şahit olacaklar. Sizler benim sünnetime, Hulefa-i Raşidin'in yoluna sımsıkı sarılın, iyice yapışın. Dine sonradan sokulan şeylerden sakının. Çünkü sonradan sokulan şeyler bidattır. Her bidat sapıklıktır.[209]

Yerinde verilen bir öğüt insan ahlakını olumlu yönde etkileyerek, davranışlarını değiştirmek suretiyle iyi huylar kazandırarak insan vicdanını olumlu yönde etkilemektedir.[210] Kur'an-ı Kerim de bir öğüt kitabıdır ve bu isimlendirmeler bizzat Kuran'ı Kerim'de mevcuttur.[211] Kur'an-ı Kerim'de bu kadar çok öğütün mevcut

---

[205] Dodurgalı**, Ailede Din Eğitim**i, s.59.
[206] Gudde**, a,g,e**, s.148.
[207] Zariyat, 51/55.
[208] Gaşiye, 88/21.
[209] Gudde**, a,g,e**, s.150. bknz.Ebu Davut,kitabu s-sunne,et Tirmizi Kitabu l ilim.
[210] Özbek**,a,g,e** , s.226.
[211] Yunus, 10/57.

olması insan psikolojisinin nasihatten, öğütten, vaazdan etkilenen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.[212]

"Hani içlerinden bir cemaat: "Allah'ın yok edeceği veya (ahirette) şiddetli bir azaba çarptıracağı bir kavme niçin öğüt veriyorsunuz?" dedi. Öğüt verenlerde: "Vazifemizi yapmış olmakla Rabbinize maruz görülmek bir de belki onlar Allah'ın emrine uygun yaşayıp, karşı gelmekten sakınırlar" diye öğüt veriyoruz" dediler.[213] Elmalı Hamdi Yazır, bu ayetin açıklamasında vaaz ve nasihatin eğitim sosyolojisi açısından değerlendirildiğinde şöyle bir sonuç ortaya çıktığını kaydetmektedir:

"Ne olursa olsun nasihate devam etmek onu terk etmekten daha iyidir. Nasihati bütünüyle bırakmakta hiçbir ümit yoktur. Fakat nasihate devam etmenin hiç olmazsa azıcık da olsa sakındırmaya sebep olması umulur. Hiçbir tepki görmeyen fenalık herhalde daha kolay yayılır ve kısa zamanda meydan alır. Herhangi bir fenalığın kökünü kurutmak mümkün olmazsa hızımı kesmekte önemli bir iştir. Bunu göz ardı etmemelidir. Fakat mukaddes ise nasihat görevini yerine getirenler Allah katında maruz görülürler."[214]

Din eğitiminde herhangi bir konu hakkında yapmış olduğumuz nasihatler, verdiğimiz öğütler hiçbir değişikliğe sebep olmamış gibi görünse de bir gün mutlaka bir yerlerde ortaya çıkacak ve olumlu bir sonuca yol açacaktır. Ayrıca öğüt ve nasihat olumlu bir sonuca ulaşmasa da yaşanan o olumsuz fiilin ilerlemesine engel olabilmektedir. Bunun için öğüt ve nasihat her zaman için faydalı ve kullanılan bir metot olmaktadır.

2.1.5.1. Kalem Suresi'nde Öğüt

Kalem suresinde ki öğüt ifade eden ayeti kerimelere bakacak olursak,

"Yalanlayanlara uyma! Çünkü onlar isterler ki sen yağcılık yapsın, onlar da sana yağcılık yapsınlar."[215] "Yemin edip duran alçağa uyma."[216] "İğrenç dedikodular

[212] Özbek, **a,g,e**, s.227.
[213] Araf, 7/164.
[214] Yazır**, a,g,e**, s.158.
[215] Kalem, 68/8,9.

yapan iftiracıya da uyma."[217] "İyiliğe mani olana, saldırgana, günahkâra uyma."[218] "Kaba ve haşin bütün bunların ötesinde saygısıza da uyma."[219] "Mal ve çocuklarına güvenip kendisine okunan ayetlerimize yönelik olarak "öncekilerin masalıdır" diyene de uyma."[220]

Yalanlayanlara uyma: Yalanlayanlardan kasıt, Kur'an'ı ve Peygamberi inkâr eden, hakikati, gerçekleri yalanlayarak bu insanlara, olaylara leke sürmek isteyen insanlara inanıp onlarla beraber hareket etmek ne Peygamber ahlakına ne de İslam ahlakına yakışmayan bir davranıştır.[221] Onlara neden uyulmaması gerektiği şunun için öğütlenmiş, çünkü onlar senin yağcılık yapmanı kendilerinin de ona yağcılık yapacağını belirtmektedir.

Bu ayeti kerimelerde kimlere hangi huydaki insanlara itaat edilmemesi gerektiği sayılmaktadır. İtaat edilmemesi gereken özellikler, olumsuz özellikler verilerek olumların olanların yapılması öğütlenmektedir. Bu özelliklere bakacak olursak:

1. Yalanlayanlar, inkâr eden insanlar

"Onların milletini takip etmedikçe Yahudi ve Hristiyanlar asla senden razı olmayacaklardır. De ki, Allah'ın kılavuzluğu biricik kılavuzluktur. Sana ulaşan bir bilgiden sonra onların arzularını takip edersen Allah'tan sana bir dost ne de bir yardımcı vardır?"[222] Bu ayette Kalem sekiz'nci ve dokuz'ncu ayetleri karşılaştırdığımız zaman Allah'ın vahyini ve peygamberini inkâr edenler iyiyi, doğruyu, hakikati yalanlayarak inkâra gelmemizi istiyorlar. İmanla buluşmak değil, inkârla yok olmak istiyorlar. İşte bu insanlara uymak doğru olmadığı gibi Allah'a karşı gelmektir.[223]

---

[216] Kalem, 68/10.
[217] Kalem, 68/11.
[218] Kalem, 68/12.
[219] Kalem, 68/13.
[220] Kalem, 68/14,15.
[221] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.492.
[222] Bakara, 2/120.
[223] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.494.

2. Yemin edip duranlara uyma

Durmadan yemin edenler hem Allah nazarında hem de hak katında adi insanlardır. Hiç durmadan yemini kalkan olarak kullanan insanlar ahlaksız ve münafıktırlar. Bunlara uymamam Allah'ın emridir.[224]

Çok yemin etmek hakkı hafife almak, kendi kendini çürütmektir. Normalde Allah'ın adını anmak çok sevaptır. Fakat onu olur olmaz her yerde kullanmak saygı değil, ululuğuna saldırmaktır. İnsan kesin bildiği şey için yemin etmekten sakınmalı, Zira düşüncesizce devamlı yemin eden yalan yere de yemin eder.[225]

3. Dedikodu yapanlar ve iftira atanlar

Bu ayette şu kavramlar yer almaktadır; Hemmaz. "İnsanların arkalarından konuşan ayıplarını, kusurlarını ortaya çıkarmaya çalışan, el göz hareketleriyle insanları ayıplayan kişi" anlamına gelmektedir. Bu şekilde duran insanlar ahlaksızdır ve bunlardan uzak durulması istenmektedir.

"Messain bi nemim"; insanların arasını bozmak, arasını açmak için söz taşıyan, koğuculuk yapan ve bu işleri artık onun ahlaki haline gelen kişi demektir. Böyle insanlar da ahlaksızdır. Bu tür insanlara rağbet edilmemeli onların yolundan gidilmemelidir.[226]

4. İyiliğe mani olan, saldırgan, günahkâr

İyiliğe, güzelliğe, hayra mani olan insanlar Hz. Peygamber döneminde var olduğu gibi şimdi günümüz toplumunda da var olmaktadırlar. O devirde var olan Ebu Cehiller, Ebu Lehebler şimdi daha çok ve daha etkili bir şekilde çevrede var olmaktalar. Hayra mani olanlar bunu hangi alanlarda yapmaktadırlar, şu ayetlere bakarak bunun hakkında bilgi sahibi olabilmekteyiz.

---

[224] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.494.
[225] Yazır**, a,g,e**,s 269
[226] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.495.

"Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Hâlbuki kâfirler hoşlanmasalar da Allah nurunu tamamlamaktan asla vazgeçemezler."[227]Bu ayetten de görüyoruz ki Kur'an'ın nurunu söndürmeye çalışmak hayrı engel şekillerinden biridir. "Onlar başka değil sırf rabbimiz Allah'tır dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkarılmış kimselerdir."[228]

İnanç özgürlüğüne mani olmak için insanları yetişip, büyüyüp, yerleştikleri memleketlerinden uzaklaştırmak bir engel şeklidir. "Allah'ın mescitlerinde onun adının anılmasına engel olan ve onların harap olmasına çalışandan daha zalim kim vardır?"[229] İbadet özgürlüğü herkesin hakkıdır. Bunu engellemeye kalkanlar her zaman mevcuttur.

Eğitimi engelleyenler ise "Peygamber kendilerine mucizeler getirdi de onlar ellerini peygamberlerin ağızlarına bastılar ve dediler ki biz size gönderileni inkâr ettik ve bizi kendisine çağırdığınız şeye karşı derin bir kuşku içindeyiz"[230] O devirlerde ellerini peygamberin ağzına tıkayarak hakikati anlatan peygamberin insanları eğitmesini engelliyorlardı.[231]

5. Kaba ve haşin soysuza uyma

Müfessirler "zenim" terimini birbirinden farklı şekillerde yorumlamışlardır. Zenim, keçinin kulaklarının altında sallanan yumruları veya her iki gerdanı göstermektedir. Bunlar fiziki olarak hiçbir işe yaramamaktadır. Bu nedenle bu terimin sosyal bağlamda hiçbir faydası olmayan bir insanı tanımladığı kabul edilmektedir.[232]

"Utüll", kaba, haşin saygısız, hiçbir kural ölçü tanımayan herkesi kıran, acıma duygusu olmayan anlamlarına gelmektedir. Bu özellikteki kişi zulmü ve hırsı

[227] Tevbe, 9/32.
[228] Hac, 22/40.
[229] Bakara, 2/114.
[230] İbrahim, 14/9.
[231] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.496.
[232] Muhammed Esed, **Kur'an Mesajı Meal Tefsir ,**İşaret Yayınları, İstanbul 2000, s.1175.

kendinde bütünleştirmiştir. Batılı savunmada, hakkı inkârda, düşmanlıkta haddi aşmıştır ve cahil kimselerdendir. İşte bu insana da uyulmaz.[233]

6. Mal ve çocuklarına güvenerek ayetleri "öncekilerin masalıdır" diyene uyma.

Bu insanların kötü bir özelliği mal ve çocuklarının çokluğuna güvenerek iyiliğe engel olmaları ve taşkınlıkta bulunmalarıdır. Bu kişi ekonomik gücünü ve kendi taraflarının çokluğuyla övünerek peygamberin eğitim faaliyetlerine de engel teşkil etmektedir. Öbür taraftan bu insanların Allah'ın ayetlerine "evvelkilerin masalları" demeleri de bu şekilde hakaret etmelerini malının ve etrafındakilerin çokluğundan almaktadır.[234]

Yüce Allah bu durumu şu ayeti kerimede de açıklamaktadır: "Musa dedi ki, Ey Rabbimiz gerçekten sen Firavun ve etrafındaki seçkinlere dünya hayatında ziynet ve nice mallar verdin. Ay Rabbimiz onlara bu nimetleri insanları senin yolundan saptırsınlar ve elem verici cezayı görünceye kadar iman etmesinler diye mi verdin? Ey Rabbimiz onların mallarını yok et, kalplerine sıkıntı ver."[235]

Bu ayetten de anlaşılıyor ki, ekonomiyle eğitim arasında bir bağlantı var. Eğitim faaliyetlerini engelleyenlerin maddi güçleri çok olanlar olduğunu görmekteyiz. Bu şekilde olayları gerek Hz. Muhammed gerek de Hz Musa bu olayları yaşamışlar. Kötülerin elindeki ekonomi ve onların kalabalık oluşu iyinin engellenmesinde ve ilahi vahyin etkinliğini azaltmasında kullanılmaktadır. Bu yüzden iyilerin çalışıp ekonomik güçlere sahip olması ve bu güçle hayatı yönlendirecek, değiştirecek neticeler elde edilmelidir.[236]

Bu ayetler fena huylardan sakınmak, onların sembolü olan ve o yola sevk edecek her türlü şeyden uzak durmayı tavsiye etmektedir.[237]

---

[233] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.497.
[234] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.492.
[235] Yunus, 10/88.
[236] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.499.
[237] Yazır**, a,g,e**,s 271.

2.2. Kalem Suresinde Öne Çıkan Eğitsel İlkeler

İlkenin tanımı kavramlar kısmında verildiği için burada tanımını yapmadan konu başlıklarına ve Kalem Suresindeki ilke örnekleri verilecektir. Ayrıca bu çalışmanın sınırları olduğu için Kalem Suresinde yer almayan ilkelere değinilmeyecektir. Elbette her insanın kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Bundan dolayı öğrenme aşamaları tüm insanlar için farklıdır, aynı değildir. İnsanın öğrenmesini etkileyen fiziksel yapı her birey için farklı bir süreç meydana getirmektedir. Dewey'in belirttiği gibi kişi düşünen arzu ve beklentileri olan kendi başına bir bütündür.[238] Metotlar kısmında işlediğimiz bazı ayetler, ilkeler kısmında da değerlendirilecektir. Çünkü bir ayet hem metod hem de ilkeyi kapsayabilir.

2.2.1. Muhataba Görelik İlkesi (Eğitimde Ferdiyet)

Bütün insanların birbirine benzeyen yönleri vardır ancak hiçbir insan diğerinin aynı değildir. Bu bakımdan duygular, düşünceler, beden yapısı, sosyal ve psikolojik yönleri itibariyle her birey farklı bir şahsiyettir.[239]

İnsanların bu farklılıkları eğitimde de uygulanacak metotların ilkelerin ve onlara karşı sergilenecek tavrın farklı olması gerektiğini göstermektedir.

Öğretim etkinliklerinin muhatabın içinde bulunduğu gelişim evresine uygun olması gerekir. Çünkü muhatabın her aşamasındaki bedensel ve ruhsal gelişimi farklıdır. Bundan dolayı uygulanacak öğretim yönetiminin de bireyin gelişim düzeyine uygun olma zorunluluğu vardır. Bu uygunluk olmazsa birey üzerinde istenen etki gerçekleştirilmeyecektir.[240]

Eğitim verilecek olan hedef kitleye konular ve bilgiler anlatılırken karşıdaki kişinin seviyesi, kapasitesi, içinde bulunduğu şartlar, yaşı, psikolojik durumu da göz önüne alınmalıdır. Öğretim istenilen davranışları içerebilmesi bakımından bazı gerekleri yerine getirmelidir. Yaşantının öğrenci seviyesine uygunluğu ve tatmin ediciliği bu

---

[238] Özcan Demirel, **Eğitimde Program Geliştirme**, PEGEM Yayınları, Ankara 2010, s.153.
[239] Hasan Mahmut Çamdibi, **Şahsiyet Terbiyesi ve Gazali**, İstanbul, 1994, s.38.43.
[240] Necdet Aykaç**, Öğretim İlke ve Yöntemleri**, PEGEM Akademik Yayınları, 2014, s.114.

gereklerin başında gelir. Muhataba (öğrenciye) yönelik bu iki başlıca gereğin birbirini bütünlemesini anlatan bir ilkedir.[241]

Hz. Muhammed'in de bu ilkeye dikkat ettiğini görmekteyiz. Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Hz. Muhammed'e "Hangi amel daha faziletlidir?" diye sorulduğunda "Allah'a ve resulüne iman etmektir, buyurdu. Sonra hangi amel? denildi. "Cihad tüm amellerin zirvesidir." buyurdu. Sonra hangi amel?, denildi. "Kabul edilmiş hac" buyurdular.[242]

Aynı soru Abdullah İbn-i Mesud tarafından da soruluyor "Hz. Muhammed'e hangi ameller daha faziletlidir? diye sordum. "Vaktinde kılınan namaz " diye cevap verdi. Sonra hangisidir? diye sordum. "Anne ve babaya iyilik etmek" cevabını verdi. Sonra hangisidir diye sordum. "Allah yolunda cihad etmektir." buyurdu.[243]

Sorulan iki sorunun da aynı olduğunu ancak peygamber efendimizin iki soruya da farklı cevaplar verdiğini görmekteyiz. Bu cevapların farklı olması karşısındaki muhatabın durumunun farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Hz. Peygamber muhatabını iyi tanımakla ve onların ihtiyacı olan cevabı verdiğini anlamaktayız. Yine ganimet konusunda da Hz. Muhammed'in imanı zayıf olanlara imanı kuvvetli olanlardan daha çok vermesi muhataba yönelik kapsamında değerlendirilir. Kalem Suresindeki ayetlere baktığımızda

"Yakında onun burnunu damgalayacağız".[244]

Bu ayetin anlamı hakkında tefsirciler arasında ileri sürülen yorumlar bulunmaktadır. Bir bölüm tefsir alimine göre buradaki burun damgalaması kâfirlerin burnundaki siyah damgadır ve kıyamet gününde gerçekleşecektir.[245]

Başka bir ayeti kerime de "Suçlular simalarından tanınır."[246] Ayetin manasına baktığımızda bu cezayı hak edenlerin belirli bir suça karşılık hak ettiklerini görmekteyiz ve bu ceza herkese yönelik değil bu şahıslara göredir.

---

[241] Aydın**, a,g,e**, s.14.
[242] Nesai, Cihad 17 İbn-i Mace, "Cihad "1
[243] Buhari, Edeb, 2..
[244] Kalem, 68/16.
[245]Aldemir, **a,g,e**, s.83.

Çünkü bunu yapan insan Allah'ın ayetlerini ve peygamberin söylediklerine burun kıvırıp kibirlendiler. Kibrin cezası da denk bir ceza ile olmalıdır. Başka bir taraftan damgalanmak zilletle eşittir. Bu zilletten o kişi kurtulamayacak ve onu silemeyecektir.[247] Bu ayet Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği vahye eskilerin masalları diyerek hakaret edenlere yönelik bir tehdittir. Bu tehdidin dünyada başlayıp ahireti de kapsayacak bir tehdit olduğunu söylemek mümkündür.[248] " Mekkeli müşrikleri bahçe sahiplerini sınadığımız gibi sınarız[249].

Bu ayet sekiz ile on beşinci, ayetlerde anlatılan mal ve çocuklarının çokluğundan dolayı Allah'ın ayetleri okunduğunda öncekilerin masalı deyip hakaret eden kişiyi işaret etmektedir. Birçok ahlaki özellikten yoksun bir kişinin nasıl cezalandırılacağını açıklamaktadır. Yüce Allah mal ve çocuklarının verdiği bu zengin insanı denediği, onu imtihan ettiğini daha önce imtihan ettiği ve kaybeden bostan sahipleri örneği ile anlatılmaktadır. Ancak bu anlatılan bütün çağların zenginlerine hitap etmekle zenginliğin kişinin imanı ve ahlakına zarar vermemesi gerektiğini bildirmektedir.[250]

Ayrıca bu ayeti kerime Mekke'de ki vahiy karşıtı tabakaya yönelik bir tehdittir. Bahçe sahipleri ile onların arasındaki inanç bakımından farklılık olsa da sergiledikleri tavırlar davranışlar arasındaki benzerlik ve Allah'ın onlara verdiği musibet aynıdır.[251]

"Onlar istisna da etmiyorlardı.[252] Ayetin hitap şekli ve eğitsel yaklaşımın istisna denen Allah'ın dilemesi Allah'ın takdiri ile bir kayıt koymadan gelecek bir konu hakkında bir ise karar veren muhatabın yaptığı yanlışa vurgu yapmaktadır. Allah'ın dilemesinden bağımsız hiçbir şey için bunu yaparım, yapamayacağım denmemesi gerektiğini bildiriyor.[253]

---

[246] Rahman, 55/4.
[247] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.499.
[248] Aldemir,**a,g,e ,** s.85.
[249] Kalem, 68/17.
[250] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.503.
[251] Aldemir, **a,g,e**, s.92.
[252] Kalem,68/ 18.
[253] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.503.

Başka bir ayeti kerimede ise " Biz hiç Müslümanları mücrimlerle bir tutarmıyız?"[254] İman edenlerle inkâr edenlerin arsında bir fark olacağı ve ilahi adalet gereği bu iki farklı muhatap kitlesinin bir tutulamayacağı ifade edilmekte. Bu ayeti kerime ahiret hayatı ve o hayatı elde eden müminlerin vaatlerini hakir gören ve Kur'an ayetlerini inkâr eden müşriklerin inananların moralini bozmaya, psikolojilerini bozmaya çalıştıkları zaman diliminde nazil olmuştur. Sosyal ve kültürel durumu iyi olmayan müminler üzerinde bu ayetin yapacağı etki elbette büyük olacaktır. Sayı bakımından az, zayıf bir grupken kısa bir sürede peygamber rehberliğinde kendi inanç sistemlerinde ödün vermeden o bölgeye hükmeder hâle gelmeleri bu etkinin büyüklüğünü bizlere göstermektedir.

2.2.2. Hürriyet İlkesi

Eğitimde kendini tanıyan ve kendini gerçekleştiren insan gelişmiş demektir. Kişiliğin gelişmesi açısından çocukluk dönemi çok önemlidir. Bu yıllarda anne babanın baskısı veya başıboş bırakması kabiliyet gelişimi ve karakter yönünde önemlidir. Çocuklukta sevgi ve güven ne kadar önemli ise belli bir yaştan sonra hürriyet önem kazanmaktadır. Eğitimde hürriyet içinde faaliyet ve hareketlerin kısıtlanmaması onu başıboş bırakmak değildir.[255]

Eğitimde kişilik ve davranışın iki özelliği arasında denge kurulması gerekmektedir. Bu özellikler kişinin özgürlüğü ve toplumun kurallarına uyumdur. Öğretim faaliyetlerinde çocuğa kendi kararını kendisinin verebilmesi, kendini yönetebilmesi ve önemli durumlarda kendi kararlarını kendisi verebilmelidir. Verdiği kararların sorumluluğu ve mutluluğu verilmelidir.[256] "Dinde zorlama yoktur. Doğruluk ile sapıklık birbirinden ayrılmıştır."[257]

---

[254] Kalem, 68/35.
[255] Hasan Mahmut Çamdibi, **Eğitim İlkeleri ve Rehberlik**, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2010, s.118.
[256] Aydın, **a,g,e**, s.19.
[257] Bakara, 2/56.

"Dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin."[258] Bu ayeti kerimelere göre Kur'an eğitiminde hürriyet ilkesinin olduğumu görüyoruz. Bundan dolayı tebliğ faaliyetlerinde zorlama değil ikna etme kullanılmalıdır.

Yüce Allah'ın Kur'an'da uyguladığı İslam eğitiminde bilgi verme ve tavsiye etmenin ötesinde zorlama baskı gibi davranışlar görülmemektedir. "Allah'a itaat edin Peygamber'e itaat edin de. Eğer yüz çevirirseniz bilin ki ona yüklenen sorumluluğu ancak ona ait, size yüklenen görevin sorumluluğu da yalnızca size aittir. Eğer ona itaat ederseniz doğru yola erersiniz. Peygamber'e düşen apaçık tebliğdir.[259] "Ey Muhammed! Eğer yüz çevirirlerse artık sana düşen açık bir tebliğden ibarettir."[260]

Ayetlerin meallerine baktığımız zaman Allah kullarına seçme özgürlüğü vermiş peygamberi bir tebliğci olarak göndermiş dileyen inanmakta dileyen inanmamakta serbest bırakılmış. Bu bağlamda Kalem Suresindeki ayetlerde de hürriyet, özgürlük ilkesini görmekteyiz. "O gün işler zorlaşır ve secdeye davet edilirler, fakat güç getiremezler.[261]

İşlerin zorlaştığı anda kâfirler secdeye davet edilirler ancak onların gücü secde etmeye yetmez. Yüce Allah'a ve peygamberine inanmayan keyfi hüküm ve değerlendirmelerde bulunanlar sürekli böyle kalacaklarını zannedenlere Allah'a teslim olmayıp boyun eğmeyenlere o gün kalkın bakalım secde edin dendiğinde buna güç yetiremeyeceklerdir.[262] Secde kelimesi isteğe bağlı yapılıp yapılmama bakımından iki kısma ayrılır: Birincisi varlığın dilemesiyle yapılan secde, ikincisi ise Allah'ın yasalarına boyun eğmek bağlanmaktır. Kendi iradesiyle secde eden insan sevap kazanır ve mükâfatı hak eder.[263]

Bu ayetle iradeye, hürriyete dikkat çekilmekte. Yüce Allah vahye inanmayıp keyfi hüküm verenlerin, keyfi tercihlerde bulunanların kendi tercihlerinin sonucunu görecekleri bildirilmektedir. Yüce Allah iş işten geçmeden her şeyi zamanında yapmanın gerekliliğini o anda yapmanın önemini vurgulamakta. Dünya hayatında ve

[258] Kehf, 18/29
[259] Nur, 24/54.
[260] Nahl, 16/82.
[261] Kalem, 68/42.
[262] Bayraklı **,Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,,** s.518.
[263] Aldemir, **a,g,e**, s.90.

gençlik çağlarında boyun eğmek gerekmektedir. O dönemin hiç bitmeyeceğini hep kendi hükmünün süreceğini düşünmek fırsat kaçırmak demektir.[264]

"Gözleri horluktan aşağı düşmüş bir hâlde kendilerini zillet bürür. Hâlbuki onlar sapasağlam iken de secdeye davet ediliyorlardı.[265] Bu ayette dünya hayatında sağlam iken de onların secdeye çağrıldıklarından bahsedilmekte. İslam'ın ilk muhatabı olan insanlar tevhid inancına ve bu inancın gereği olan ibadetleri yapmaya davet edilmişlerdir. Ancak davete icabet etme imkânları varken kendi hür ve özgür iradeleriyle bu davete icabet etmemişler, yerine getirmemişlerdir. Tam bu noktada onlara ahiret hatırlatılarak bunları yapmak isteseler de artık yapamayacakları bildirilmiştir.[266]

Önceleri secde edebilecek durumdayken burun kıvırarak büyüklük taslayarak secdeye yaklaşmıyorlardı. Dünya hayatı artık sona ermiş şimdi ise secdeye güçleri yetmeyecektir.[267]

2.2.3. Bütünlük İlkesi

Eğitimde bütünlük İlkesi eğitilecek olan kişinin bütün yönlerini değerlendirilmesini ister. Birey beden ve ruh olarak bir bütün olarak ele alınmalı ve her yönden eğitilmelidir. Beden ve ruh birbirini destekler aksi takdirde sadece beden gelişirse zihin ve ahlâkî yönler geliştirilmezse dengesiz bir eğitim gerçekleştirilmiş olup hem kendine hem de topluma zararlı bireyler yetişmiş olur.[268]

Bütünlük ilkesinde önemli olan iki unsur vardır. Birincisi öğrenme, ikincisi şahsiyet. Öğrenilecek şeyler bütünlükle öğrenilmesi gerektiği gibi öğrenmeye karşı şahsiyetle bütünlükle sağlanmalıdır. İhtiyaçlar ve kabiliyetler şahsiyete göre değişmektedir.[269]

Beden eğitimi ihmal edilen kişi sağlık gücünü kaybeder yanlış kararlar verir, yanlış şeyler yapar. "Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur" atasözümüz sağlıklı kararların

---

[264] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.503.
[265] Kalem 68/43.
[266] Aldemir, **a,g,e**.152.
[267] Kutup, **a,g,e**, s.141.
[268] Aydın, **a,g,e**, s.18.
[269] Çamdibi, **Eğitim İlkeleri ve Rehberlik** , s.43.

sağlıklı bir vücutla sağlanacağını güzel bir şekilde bildirmektedir. Zihin eğitiminin ihmal edilmesi durumunda kişinin aklımı kullanma, mukayese ve muhakeme gibi konularda yanılgıya düşmesine sebep olacaktır. Duyuların eğitimi ihmal edilirse kişide gurur, kibir, haset, kin, düşmanlık vb. tutumlar ortaya çıkmaktadır.[270] Kur'an'da çoğunlukla iman ile amel birlikte geçer." İman edenler ve Salih amel yapanlar."[271]

Din eğitiminde öncelikle kişinin öğrendiklerini zihin süzgecinden geçirip daha sonra sağlam kanaatlerini oluşturarak benimsenmesi esas alınmalıdır. Daha sonra da bu bilgileri hayata geçirebilecek bir yaşantı kazanması ve bu yaşantının da ahlaki değer ölçülerine uygun bir şekilde düzenlenmesi sağlanacaktır. Böylece önce kendine daha sonra da değerlerine, insanlara inanan ve saygılı, inandıkları teori ve pratik bütünlüğü içerisinde hayatına dönüştürebilecek bireyler yetiştirilecektir.[272]

Öğrenmeye ve öğrenilecek konu üzerinde ilgi oluşmadan, konu üzerinde herhangi bir faaliyet göstermeden ve öğrenilecek konu bütünüyle kavranılmadan öğrenme gerçekleşmez. Öğrenme gaye ve ihtiyaçlarla ilgilidir. Gayesiz ve ilgisiz öğrenme gerçekleşmez.[273]

Kalem Suresinde bütünlük ilkesine örnek teşkil eden ayeti kerimelere baktığımızda "Onlar ey rabbimiz seni noksan sıfatlardan uzak tutarız. Gerçekten biz kendimize yazık ettik dediler. Birbirlerini suçlamaya başladılar. Sonra şöyle dediler: Yazıklar olsun bize biz azgın kimseleriz. Belki rabbimiz bize bundan daha iyisini verir. Bizde umutla ona yöneleceğiz.[274]

Bahçe sahibi kardeşler yaşadıkları felaketten sonra hatalarını fark ederek Allaha dönüp isyan etmemişlerdir. Yaptıkları yanlış davranış, onların hem dünya nimetlerinden mahrum kalmalarını hem de manevi anlamda günah kazanmalarına sebep olmuştur. Bir bütün olan insan yapılan hatadan da iyilikten de her yönüyle etkilenmektedir.

---

[270] Karaköse, **a,g,e,** s.324.
[271] Yusuf, 12/ 53.
[272] Karaköse, **a,g,e,s.**.324.
[273] Çamdibi, **Eğitim İlkeleri ve Rehberlik** , s.47.
[274] Kalem,68/29-32.

Kıssanın bu bölümünde kardeşlerin yakınmaları, hayıflanmaları. Mahrum kalmaları ziyana uğramaları karşısında gösterdikleri insani tepkileri vurgulanmakta. Dünya hayatındaki hayıflanma, pişman olma gibi durumlar zaman zaman yaşanılan ve telafisi olabilen bir durumdur. Buna rağmen ahret hayatında hayıflanma sızlanma pişman olma gibi olaylar yoktur. Bu ayette Mekkeli müşrikler de düşünmeye sev edilmekte, yapılan yanlışların hem bu dünya hayatını hem de ahiret hayatını etkilediği, bu hataların kişiyi bedenen ve ruhen de etki ettiğini görmekteyiz.[275]

"Hepsi birden rabbimizi tenzih ederiz. Kuşkusuz biz zalimlerden olduk" dediler.[276] Bu bir tespihtir. İnşallah deyip Allah'ı işine dâhil etmektir. Bir müminin yapması gereken bir ibadettir. Kendimize yazık ettik ifadesi zulmettik anlamındadır. Yaptıkları yanlışı itiraf ederek zalimlerden olduklarını bildirmektedirler.[277]

Devam eden ayeti kerime baktığımızda "Ardından suçu birbirlerine yüklemeye başladılar.[278] Fakirlere yardım etmeyelim diyenler vardı öbürleri bunları kınadılar, inşallah demeyenleri bu şekilde söyleyin diyenler suçladılar. Bu durum bize toplum psikolojisini göstermektedir. Kötüleri durduramayan iyiler onlara topluma yön veremiyorlarsa eğer o felaketin içinde kalırlar. Fitne gelince sadece zulmedenleri değil bütün toplumu etkiler. Toplum da perişan olur iyilerde bu durumun içinde kalır.[279]

İnsan bir bütündür ruh ve bedenden ibarettir. Birine zarar dokunduğunda öbür yönü de etkilenmektedir. Toplumda bir bütündür iyi şeyler herkesi etkilediği gibi kötü şeylerde herkesi etkiler sadece yapan değil bütün herkes ya zarar görür ya da fayda.

2.3. Kalem Suresinde Ahlak Eğitimi

"Sözlükte 'huy, seciye, tabiat, mizaç, karakter 'gibi anlamlara gelen hulk veya huluk kelimesinin çoğuludur. İnsanın fiziki yapısı için çoğunlukla halk, manevi yapısı için ise hulk kelimesi kullanılmaktadır. Bir terim olarak ise ' insanın iyi veya kötü olarak

[275] Aldemir**, a,g,e,** s.104.
[276] Kalem,68/29.
[277] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.508.
[278] Kalem,68/30.
[279] Bayraklı **,Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.509.

nitelendirilmesine sebep olan manevi vasıfları, huyları ve bunların etkisiyle ortaya koyduğu iradeli davranışlarının bütününe" verilen addır.[280]

"Allah insanı en güzel bir biçimde yaratmış."[281] "Ona kendi ruhundan üflemiştir."[282] Bu sebeple melekler dahi Hz. Âdem ' in önünde eğilmişlerdir. Ancak insanın bu üstün yanı karşısında bir de bedeni tarafı mevcuttur. İnsan ahlak bakımından çift taraflıdır.[283] Allah insan nefsine ilham etmiş iyilik yapmaya da yatkın bir şekilde yaratmıştır.[284]

İnsanın eylemlerindeki özgürlük, insanın yaratılış gayesi ile yakından ilişkilidir ve Kur'an da bu ilişki çerçevesinde sunulmaktadır. Yeryüzünde varoluşa katılan insan maddi ve manevi çevresini oluşturup insan onuruna yaraşır bir hayat sürmektedir. Kur' an' ın deyimi ile 'emaneti yüklenen insan' ağır bir yük yüklemiştir.[285] "Biz emaneti göklere yere ve dağlara sunduk onu yüklenmekten kaçındılar. Ondan ürktüler insan ise çok zalim ve cahil olduğu halde onu yüklendi."[286]

Bu ayete göre hayat bir anlamda emaneti taşıma sınavıdır. İnsan 'emanet' olarak tasvir edilen görevini yerine getirebilmek için Allah'ın Halifesi olma liyakatini gösterebilmek için irade, akıl, kavrayış ve varlığın sırlarını araştırmak gibi çeşitli donanımlara sahiptir.[287] "Nefse ve onun düzgün bir biçimde şekillendirene ardından da ona bozukluğunu ve takvasını ilham edene ant olsun ki benliği temizleyip arındıran gerçekten kurtulmuştur. Onu kirletip örtense kayba uğramıştır."[288] İnsan doğumundan ölümüne kadar olan yaşam serüveninde, gerekse insanlarla iletişiminde sahip olduğu kabiliyetleri kullanış biçimi çok önemlidir.[289]

"Ki sizin emek ve gayeniz çeşit çeşittir. Kim verir ve sakınırsa ve güzeli doğrularsa biz ona en kolay olanı kolaylaştırır. Ama kim cimriliğe sapar ve kendisini tüm

---

[280] **Dini Kavramlar Sözlüğü**. Diyanet İşleri Başkanlığı Ankara 2006.s 13
[281] Tin 95/4.
[282] Hicr,, 15/29.
[283] **Dini kavramlar sözlüğü**, s 14
[284] Şems, 91/9-10.
[285]Mualla Selçuk, *Birlikte Yaşamaya Kur'an –i bir Yaklaşım: Tearuf*,**Kültürel Çeştlilik Ve Din,Der:**Remziye Yılmaz,s 233.
[286] Ahzap 33/72.
[287] Selçuk **,a,g,m,**s 233
[288] Şems 91/7-10.
[289] Selçuk **,a,g,m,**s 234

ihtiyaçların üstünde görür ve güzelliği yalanlarsa biz ona en zor olanı zorlaştırır."[290] "Bir millet kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez."[291]

Kur'an kendi nefsinden başlayarak, birlikte olduğu insanlar içinde yaşadığı topluma ve dünyaya karşı bazı sorumluluklar ve haklar içinde olduğunu bildirir. İnsanın özgürlüğünü yerli yerinde kullanılmasını engelleyen her türlü iç ve dış faktörlere dikkat çeker ve emaneti taşıma görevinin çok büyük bir ahlaki çaba gerektirdiğini bildirir.[292] Bu çaba bir anlamda insan olmanın gereğidir. İnsanın insan olması için gerekli olan çaba öğrencilere de hissettirilmelidir.

İnsanın bir dünya kurma ve bu kurduğu dünyayı koruma çabası ve bu çabada dinin rolü öğrencilere aktarılmalıdır. Kötülüğün zaferinin geçici olduğu asıl olanın iyilik olduğu onların düşünsel zenginliklerini geliştirecektir.[293]

Ahlakın eğitimle yakından alakası vardır. İnsanın duygu ve davranışlarının olması bu konunun ortak noktasıdır. Hangi davranışın iyi hangi davranışın kötü olduğunu eğitimle öğreniriz. Bu eğitim doğrultusunda iyi hareketler yapıyorsak ahlaklı, kötü hareketler yapıyorsak ahlaksız sayılırız. Ahlak ilmi neyin iyi neyin ise kötü olduğunu ortaya koyar.[294] Din insanın bu dünyada da ahirette de mutluluğunu sağlamak için gönderilmiştir. Eğitim ve Ahlak da aynı gayeyi hedef alır. Ona bu gayeyi veren dindir. Din de mutluluk için uğraşır. Onun için eğitimi ve ahlakın görevi insan tabiatı için gerekli olan mutluluğun şartlarını araştırmak değil var olan ilahi emirleri yorumlamak ve düzenlemektir.[295]

İnsan doğuştan ahlaklı ya da ahlaksız olmaz. Bu değerler daha sonra öğretilmelidir. İslami görüşe, bazı yerlerde örfe göre öğretilmelidir. Eğitimci nelerin insanları mutluluğa götürdüğünü nelerin de kötü neticeler doğurduğunu öğretmelidir.

---

[290] Leyl 92/4-10
[291] Rad 13 /44
[292] Selçuk**,a,g,m,**. S 234
[293] Selçuk **,a,g,m,**s 236
[294] Bayraklı, **İslamda Eğitim**, s.39.
[295] Bayraklı, , **İslamda Eğitim** .s.44.

Peygamberimizin gönderiliş sebeplerinden birisi bu ahlakın tamamlanması içindir. Demek ki ahlak öğretilebilir "ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."[296]

Eğitimcinin her an gözü önünde bulundurması gereken değer ve faziletleri ortaya koyan ilim ahlak ilmi iyi ile kötüyü ayırt etmesine doğru ve yanlışın sınırlarını belirlemesini sağlar. İyinin neden ve niçin yapılacağını anlatır. Eğitimci öğrencilerine ebedi hayattaki mutluluğunu anlatır. Eğitimci öğrencilerine ebedi hayattaki mutluluğun iyi davranışlarla paralel olduğunu belirtir.[297]

Hz. Muhammed'in Mekke toplumu ile ilişkilerine baktığımızda müşrikler ile arasında vahiy öncesinde bir anlaşmazlıktan bahsetmek mümkün değildir. Aksine eşsiz yapısı, güzel ahlakı, güvenilirliği ve ikili ilişkileri insanlar tarafından beğenildiğini ve ona değer verildiğini görmekteyiz. Hz. Hatice'nin onun yapısından ve dürüstlüğünden etkilenmesini ve İslam'ın en katı muhaliflerinden Ebu Leheb'in dünür olmak istemesi ikili ilişkilerinin yol almasına ve Mekkelilerin mecnun iddialarını reddi sırasından bu suredeki kullanılan argüman mükemmel ahlakına ışık tutmaktadır.[298]

"Sen gerçekten mükemmel ahlaka sahipsin"[299] Bu ayet Hz Aişe'nin (Onun ahlakı Kur'an'dı.)[300] hadisi ile yorumlanmaktadır. Buradaki mükemmel ahlak Kur'an'ın kişide olmasını istediği ahlaki özellikler olarak yorumlanmaktadır. Bu sure indiğinde bireylerde olması gereken ahlak ortaya konmamıştı. Çünkü Kur'an vahyi Mekke toplumu ile serüvenine başlamıştı. Bu sorunun cevabı Hz. Muhammed ile Mekkeli müşriklerin özellikleri karşılaştırıldığında ortaya çıkmaktadır. Hz. Muhammed'in sahip olduğu ahlak ile vahiy öncesindeki halleri arasında bir ilişki bulunmaktadır. Peygamberlik sonrasında her fırsatı kullanan müşrikler geçmişi konusunda vahyi Allah tan başka bir kaynağa dayandırma girişimlerinde hiçbir şey bulamıyorlardı.[301]

---

[296] Muvatta Hüsn'ul Huluk 1, hadis no 8, s 902.
[297] Bayraklı, , **İslamda Eğitim ,** s.45.
[298] Aldemir, **a,g,e**, s.45.
[299] Kalem, 68/4.
[300] Buhari Edeb'ül Müfret 5115, İbni hanbel, IV 91 163,216.
[301] Aldemir, **a,g,e**, s.55.

Peygamberine Allah Teâlâ şöyle söylemesin: "daha önce bir ömür boyu aranızda yaşadım böylesi bir iddiada bulunmadım"[302] demesini emretmiştir.

Vahyin ilk günlerinde gerçekleşen bu olaylar bizlere ışık tutmaktadır. Çünkü bir yandan inkârcılar tarafından iftiralara maruz kalan suçlanan, aşağılanan ancak Allah tarafından mükemmel ahlakı tescil edilen ve büyük bir ecirle mükâfatlandırılacağı vaat edilen peygamber ve diğer yanda ona ve ona inananlara kaba ve hayra engel olan devamlı yemin eden, değersiz, laf taşıyan, haddi aşan, günah batağına saplanmış, vahyi Allahtan başkasına isnat eden karşıtları ve burada bir hakikat gözler önüne seriliyor. Toplumun bireylerinin yüzleşmesi ve iki tarafı karşılaştırarak bunu yapması sağlanıyor.[303]

İnsanlar doğuştan düşünme yetisine sahip oldukları gibi ahlak yetisine de sahiptirler. Şuurun gelişmesinde zihnin terbiyesine lüzum olduğu gibi ahlakın gelişmesinde de ahlaki terbiyenin lüzumu vardır. Çevrenin iyi şartları kötü bir insanı iyiye yönlendirilmesine sebep olduğu gibi; çevrenin kötü şartları da iyinin kötüye sürüklenmesine sebep olabilir. Kötülüklerden uzaklaştırmak iyilerle daha ileri iyiliklerin hizasına yükselmek ahlak terbiyesinin işidir.[304]

Cenab-ı Allah, insanı bu dünyada kendi halifesi kılmış ve en güzel suretle yaratmıştır. Bu yüzden insanın bu dünyada yaratışının aksine hareket etmesi ve insanlığından çıkması düşünülemez. İnsan güzel ahlak sahibi olmak zorundadır. Güzel ahlak insanı insan gibi olmaya mecbur bırakır. Çünkü yumuşak ve şefkatli davranmak için gereklidir. Uyarıcılık esnasında esastır. Güzel ahlak olmasa ilim ve takva bu konuda tek başına yeterli olamaz. Çünkü öfke kabardığı zaman, kişinin tabiatında güzel ahlak olmadıkça onu durdurmak için sadece ilim ve takva yeterli olmaz. Kısacası takva ancak onunla sağlanır. Ancak güzel ahlak sayesinde şehvet ve gazap kontrol altına alınabilir ve Allah indinden kendisine isabet eden musibetlere karşı sabredebilir. Eğer güzel ahlak yoksa kişinin namusuna, malına veya nefsine sövmekle veya dövmekle bir leke sürüldüğü zaman, kişi uyarıcılığı unutur, Allah'ın dininden gafil olur, kendi nefsiyle meşgul olmaya başlar. Hatta güzel ahlak olmadığı

[302] Yunus 10/16.
[303] Aldemir, **a,g,e**, s.55.
[304] Nurettin Topçu**, Ahlak** Dergâh Yayınları,İstanbul 2012, s.114.

zaman başlangıçta, genellikle uyarıcılığı dünya mertebelerine ulaşmak ve nam salmak için yapar.[305]

"Öte yandan İslam ahlâkı sadece, doğruluk, güvenirlilik, adalet, merhamet ve iyilik gibi bireysel üstün niteliklerden ibaret değildir. İslam ahlâkı kusursuz ve insanın her türlü ihtiyacına cevap veren yeterli bir hayat sistemidir. Bu sistemde ruhsal arınmaya yönelik terbiye ile yasal düzenlemeler dayanışmalı olarak işlerler. Tüm hayat düşüncesi, hayata ilişkin tüm amaçlar buna dayanır ve en sonunda yüce Allah'a bağlanır, dünya hayatında geçerli olan herhangi bir anlayışa değil. İşte bu İslam ahlâkı, bütün kusursuzluğu ile, bütün güzelliği ile bütün dengeliliği ile, bütün doğruluğu ile, bütün sürekliliği ile ve bütün kalıcılığı ile Hz. Muhammed'in kişiliğinde somutlaşmıştı. Yüce Allah'ın şu yüce övgüsünde ifadesini bulmuştu: "Ve sen yüce bir ahlâka sahipsin."[306] Seçkin peygamber hakkındaki bu eşsiz övgü varlıklar âleminin dört bir yanında yankılanıyor; yüceler âleminden gelen bu övgü varlıklar âleminin temel planına yerleştiriyor

Hiçbir kalem, hiçbir düşünce varlıklar âleminin Rabbinin söylediği bu sözün ifade ettiği anlamı anlatamaz. Bu, Allah'ın şahitliğidir. Allah'ın terazisinde bir kula verilen değerdir. Hakkında "Sen yüce bir ahlâka sahipsin[307]" denilen bir kula yönelik eşsiz bir övgüdür. Yüce ahlakın Allah katında ifade ettiği anlamın boyutlarını hiçbir canlı kavrayamaz.

"Güzelliğin, kusursuzluğun, büyüklüğün, evrenselliğin, doğruluk ve gerçekliğin doruklarında olan bir kişi bu yükleri omuzlarında taşıyabilirdi ve bu kişi Allah'ın övgüsüne sevgisine mazhar olmuş bir kişi. Ancak O'nun kişiliği, sağlam bir iradeyle, dengeli bir psikolojik durumla ve sarsılmaz bir güvenle bu övgüyü karşılayabilirdi. Onun sahip olduğu bu özgüven duygusu, peygamberlik misyonunu ve bu yüce övgünün ifade ettiği gerçeği kapsayan büyük kalbinden kaynaklanıyordu. Öte yandan bu kalp -aynı zamanda- bazı davranışlarından dolayı Rabbinin kendisine yönelttiği azarlamalara, kınamalara da muhatap oluyordu. Ama aynı irade sağlamlığını, aynı dengeli psikolojik durumunu ve Aynı sarsılmaz özgüvenini koruyordu. Kendisine

[305] Ebu Hamid Gazali **İhya-u Ulum'id-din**, İstanbul: Hikmet Neşriyat, 2005, c.2, s.801.
[306] Kutup, **a,g,e,**s. 125.
[307] Kalem, 68/4.

yönelik övgüyü açıkça duyurduğu gibi Rabbinden işittiği azarları da açıkça duyuruyordu. İkisini de kesinlikle gizlemezdi. O, her iki durumda da insanlık tarihinin tanık olduğu o saygın peygamberdi. O itaatkâr kuldu. O güvenilir tebliğciydi.[308] "Nun Kaleme ve yazdıklarına and olsun ki sen rabbinin nimetleriyle mecnun değilsin. Senin için kesintisiz bir mükâfat vardır. Ve sen evrensel ahlak üzerindesin."[309] Ayette Allah Hz. Muhammed'in üstünlüğünü kaleme ve yazıya yemin ederek bildirmektedir. Hz Muhammed'in İslam'dan önce de sonrada ön önemli özelliklerinden biri güzel ahlak sahibi olmasıdır. Bu ayeti okurken bizde kendimize hitap ettiğini bilmeliyiz ve gereğini yerine getirmeliyiz. Bu sebeple eğitimin ana hedefine ahlakı koymalıyız. Kalemle yazıya yemin eden Allah, ahlaklı olmanın ancak eğitim vasıtasıyla verileceğini vurgulamaktadır.[310]

"Öyleyse yalanlayanlara itaat etme. Onlar istediler ki, sen yumuşak davranasın da onlar da sana yumuşak davransınlar."[311]

Evrensel ahlakın kurallarından biridir kime uyulup uyulmayacağı ve kimlere itaat edilip edilmeyeceği. Bu ayetler ahlaksızlığın nelerden oluştuğunu hangi unsurların kötü ahlakı oluşturduğunu haber vermektedir. Allah bu ayetlerde kötü ahlak sahiplerinin dikkate alınmaması gerektiği onların söylediklerine itaat edilmeyeceğini emrederek kötüyü bildirerek iyi ahlakı oluşturan öğeleri ortaya çıkarmaktadır. Bir nevi ahlakı öğrenmek ahlaksızlıkları bilmekle mümkün olmaktadır.[312]

"Hz. Muhammed Mekke'de en zor şartlarda bile dinini pazarlık konusu yapmamıştı. Daveti dört bir yandan kuşatıldığı ve bir avuç arkadaşı da Allah yolunda dayanılmaz eziyetlere, işkencelere uğratılmak üzere yakalanıp zincirlere vuruldukları halde güçlü zorbaların yüzüne karşı söylenmesi gereken sözü gizlemeye yeltenmemişti. Kalplerini İslam'a ısındırmak veya baskı ve işkencelerini savmak için böyle bir

---

[308] Kutup, **a,g,e**, s 123.
[309] Kalem,68/1-4
[310] Nuhman Jusufi**, Eğitim Açısından Kur'an-ı Kerim'de Yemin Kavramı**,(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1998 s.79.
[311] Kalem, 68/8.
[312] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.492.

manevraya gerek görmemişti. Aynı şekilde inanç sistemi ile uzaktan yakından ilgili bulunan herhangi bir gerçeği açıklamaktan da geri durmamıştı.[313]

O halde hakkı yalan sayanların sözlerine uyma.[314] Çünkü onlar isterler ki sen yağcılık yapasın onlar da sana yağcılık yapsınlar.[315]

Bu ayetteki yalanlayanlardan kasıt Kur'an'ı ve peygamberi inkâr edenlerden kasıt Kur'an'ı ve peygamberi inkâr etmektir. Hakikati yalanlayıp leke çalmak ve böyle insanlarla beraber olmak onlara uyup aynı davranışları sergilemek, peygamber ahlakına ve bizler için de İslam ahlakına aykırıdır. Allah Teâlâ'nın yalanlayanlara neden uymamasını istediğine bakacak olursak Hz. Muhammed'den[316] Çünkü onlar isterler ki sen yağcılık yapasın onlar da sana yağcılık yapsınlar.[317] Bu ayetlerde görüyoruz ki Mekkeli müşrikler sadece Kur'an'ı yalanlamakla kalmayıp uzlaşma teşebbüslerinde de bulunmuşlardır. Onlar (müşrikler) kendilerine hoşgörü göstermeni yumuşak davranmanı isterler ve onlar da sana yumuşak davranışlar ve davandan dönmeni isteyip kendileri de düşmanlıktan vazgeçeceklerini bildirirler. İşte böyle insanların sözlerine uymak Allah'ın emrine karşı gelmektir ve bu doğru değildir.[318] Ayetlerde de anlaşılacağı üzere din konularında başka inançla ve bu inancın temsilcileri ile taviz vererek anlaşmak doğru değildir. İslam'ın getirdiği her şey önemlidir. Hz. Muhammed'e söylenen ve yasaklanan ödün verme bütün Müslümanlar için geçerlidir.[319]

Ey peygamber vara yoğa yemin eden aşağılık olan durmadan laf getirip götüren onun bunun ayıbını arayan, iyiliği engelleyen saldırgan, günaha dadanan, kaba üstüne üstlük insanlara bir yararı dokunmayana uyma.[320] Bu ayeti kerimelerde ahlaki olmayan özellikler sayılarak bunlardan uzak durulması özelde Hz. Muhammed'den genelde bütün herkesten istenmektedir. Bu ahlaki olmayan davranışları tek tek açıklayacağız.

---

[313] Kutup, **a,g,e**, s 127.
[314] Kalem, 68-8.
[315] Kalem 68/ 9.
[316] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.493.
[317] Kalem, 68/ 9
[318] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.494.
[319] Aldemir, **a,g,e**, s.64.
[320] Kalem, 68/10-13

1. Vara yoğa yemin etme
2. Aşağılık olma (dedikodu yapmak)
3. Sürekli ayıplama (iftira atmak)
4. Laf taşıma
5. Hayra engel olma
6. Haddi aşma
7. Günaha dadanma
8. Kaba olma
9. Zalim olma

1- Vara yoğa yemin etmek: Bu ayette yeminle ispatlamak isteyen günahlarını hatalarını yeminle örtmeye çalışan insandan ve onun ahlakından bahsedilmekte. İyi kötü her şeye yemin edene 'hallaf' denmektedir. 'mehin' de değersizliği, kıymetsizliği ifade etmektedir. Bu iki kelimenin birlikte kullanılması da manidardır. Bu şekilde vara yoğa emin edenler yalan yere Allah nezdinde makbul değildirler. Bu yaptıkları ahlaksızlıktır ve Allah bunlara uyulmamasını emretmektedir.[321] Vahyin ilk muhatapları arasında Hz. Muhammed'e karşı gelenler onu yalanlayanlar ona hakaret edip incitenler arasında da her halükarda yemin eden ve bu yeminleriyle günahlarını örtmeye çalışan insanlar vardı. İşte bu ayet o insanların bu kötü özelliğini dile getirmekte. Ve toplumdaki değer insanları da böyle insanlar için uyarmakta. Müslümanlar da böyle insanlar karşısında uyanık olmalarını istemektedir.[322]

2- İftira atmak, dedikodu yapmak: 'Hemmez' aşırı derecede ayıplayan küçümseyen demektir. İnsanların arkalarından onları çekiştiren ayıp kusur arayan ve bunları ortaya döken el kol hareketleriyle de destekleyen kimsedir. Bu hareketleri yapan insan ahlaksızdır. 'Meşqin bi nemim' bu iki kelime beraber kullanıldığında insanların arasını bozmak için söz taşıyan, boşboğaz kişi ve o kişinin ahlakı kastedilmektedir. Ve böyle kişiler ahlaksızdır. Bu insanlara değer verilmemeli onlara uyulmamalıdır.[323] Böyle insanlar içinde bulundukları toplum için büyük bir beladırlar. O toplumun yapısını bozan topluma zarar veren bu insanlara asla uyulmamalıdır.

---

[321] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.494.
[322] Aldemir, **a,g,e**, s.65.
[323] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri ,** s.495.

3- Hayra engel olmak: Müşriklerde bulunan kötü sıfatlardan biridir hayra engel olmak.[324]

İyiliğe karşı gelenler, doğruya, hakka, engel olanlar Hz. Muhammed döneminde olduğu gibi günümüzde de bulunmakta. O günlerdeki Ebu Cehiller, Velid b. Muğireler şimdi de mevcut hem de daha çoğu ve daha etkililer. Daha çok insana hitap etmekteler ve daha çok yerde görülmekteler. Peki, bunu nasıl yapıyorlar?

- Allah'ın nurunu söz, kalem ve otoriteyle söndürmeye çalışırsak,
- İnanç özgürlüğüne engel olarak onu yok etmeye çalışıyorlar,
- İbadetlerini kısıtlamaya çalışarak mani olmaya çalışıyorlar,
- Eğitim ve öğretimi engellemeye çalışıyorlar.[325]

Hz. Muhammed zamanındaki bu iyiliğe engel olmaya çalışanlar şu anda günümüzde farklı şekillerde farklı yerlerde etkilerini göstermekteler.

Kendi çıkarlarını gözetenler, başkalarına karşılıksız hiç bir şey vermezler. Kötülüklerine devam edenler önüne gelen her kese yağcılık ederler. Oysaki büyük ahlak sahipleri eziyete, yoksulluğa her türlü sıkıntıya katlanır ve bu kötü özelliklerdeki kimseye yağcılık edecek kadar küçülmezler.[326]

4- Haddi aşmak, saldırganlık: 'Mü'ted', haddi aşan sınır tanımayan. İnsanların haklarını çiğneyen, baskı uygulayan ve zulmeden demektir. Böyle insanlar kötülükte ve zulümde sınır tanımayıp zirveye ulaşmışlardır. Böyle bir ahlaka sahip insan içinde bulunduğu sosyal statüyü kullanıp aşırılıklarını kötülüklerini en ileri seviyeye çıkararak insanlara ve topluma zarar verir. Bu insanlardan da uzak durmak gerekir.[327]

5- Kaba: 'Ütüll' kelimesi kaba ve zalim acımasız, haşin zorba gibi anlamlara gelmektedir. Hakkı yalanlayıp batılı savunan kişiler bu kişiler, bu yolda zulüm ve

---

[324] Aldemir, **a,g,e**, s.69.
[325] Bayraklı**. Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.496.
[326] Yazır**,a,g,e**,s 272
[327] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.497.

aşırı ihtirasla hareket ederek haksızlık ve düşmanlıkta zirvededirler. Böylelerine de uyulmamalıdır.[328]

Sık sık yemin eden insan, insanların kendine inanmayacaklarını, güvenmeyeceklerinin farkında olan insandır. Bu insanlar yalanlarını gözlemek insanların güvenlerini kazanmak için bunu yaparlar.[329]

6- Başkasını çekiştirmek: İslam dininin yasakladığı kesinlikle hoş görmediği bir özelliktir. Gerek yüzlerine gerekse arkasından çekiştirip ayıplarını ortaya koymak. Edebe aykırı insanlığa yakışmayan bir özelliktir. İnsan onuru İslam 'da her şeyden önemlidir. Bu özellik insan onurunu zedelediği için yasaklanmıştır.[330]

Başka ayeti kerimelerde şöyle buyrulmuştur: 'Diliyle çekiştiren kaş ve gözleriyle işaretler yapıp alay eden her fesat kişinin vay haline!'[331]

Başka bir ayette de: ' Ey iman edenler, bir topluluk diğer bir toplulukla alay etmesin. Belki alay ettikleri kimseler kendilerinden iyidirler. Kadınlar da diğer kadınlarla alay etmesinler. Belki onlar kendilerinden iyidirler. Birbirinizde kusur aramayın. Birbiriniz kötü lakaplarla çağırmayın.[332]

Bunların her biri ahlaki olmayan kötü bir özelliktir. İslam ahlakına aykırıdır ve yasaklanmıştır. Bunlardan uzak duranlar ahlaki olgunluğa erişip hak yolda yürüyenlerdir. Bu özellikleri kendilerinde taşıyanlar ahlaki olgunluğa erememiş kimselerdir.

2.4. Kalem Suresi Işığında Öğretmen

Eğitimin iki temel öğesi vardır. Bunlar öğretmen ve öğrencidir. Öğretmenlik Hz. Muhammed den başlayan ilahi bir meslektir.

---

[328] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.497.
[329] Kutup, **a,g,e**, s 131.
[330] Kutup**,a,g,e**, s 132.
[331] Hümeze, 104/1.
[332] Hucurat, 49/11

Allah Teâlâ, Hz. Âdem'i yaratıp ona eşyanın isimlerini öğretmiştir. "Ve Adem'e isimlerin hepsini öğretti, sonra onları meleklere gösterip: Haydi, davanızda sadıksanız bana şunları isimleriyle haber verin" dedi.[333] Başka bir ayette "O Rab ki kalemle yazmayı öğretti. İnsana bilmediği şeyleri öğretti."[334] "O ümmilere içlerinden kendilerine ayetlerini okuyan onları temizleyen, onlara kitabı ve hikmeti öğreten bir peygamber gönderendir. Hâlbuki onlar bundan önce apaçık bir sapıklık içinde idiler."[335] "Sana ne iyilik gelirse Allah'tandır. Sonra ne kötülük gelirse kendindendir. (Ey Muhammed) seni insanlara bir peygamber olarak gönderdik, şahit olarak Allah yeter."[336]

Resulullah (s.a.v.) bir gün odalarından birisinden çıkıp mescide girdi. İçeri girince, halka olup oturmuş iki cemaat ile karşılaştı. Halkalardan biri Kur'an okuyor ve Allah'a dua ediyordu. Diğer halka ise ilim öğreniyor ve öğretiyordu. Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem bunu görünce "Hepsi hayır üzeredirler. Şunlar Kur'an okuyup Allah'a dua ediyorlar. Allah dilerse onlara istediklerini verir, dilerse vermez. Şunlar da ilim öğrenip öğretiyorlar. Ben de ancak bir muallim olarak gönderildim" buyurdu ve hemen onların yanına oturdu.[337]

Allah Teâlâ onu ancak bir muallim olarak göndermiştir. O insanlık âleminde ondan daha büyüğü bulunmayan bir eğitimci, terbiyeci, hidayet rehberi, insanları aydınlığa getiren bir tebliğci ve büyük bir elçidir. Tarihe baktığımız zaman önceki insanlığın durumu ile sonraki durumuna baktığımızda onun mükemmel bir eğitici olduğunu ispatlamaktadır.[338]

Öğretmenlik mesleğinin kutsal bir meslek olduğunu söylemiştik. Böyle kutsal bir mesleği yapacak kişilerde de belli nitelikler olması gerekmektedir. Bu özelliklerin başında güzel ahlak olmalıdır. Kalem suresinde "Sen elbette güzel bir ahlak üzeresin"[339] buyuran Allah Teâlâ Hz. Muhammed'in ahlaki özelliğine vurgu yapmıştır. Hz. Muhammed de bir öğretmendir. Allah tarafından ahlakı övülmektedir.

---

[333] Bakara, 2/31.
[334] Alak, 96/4,5.
[335] Cuma, 62/2.
[336] Nisa, 4/29.
[337] İbn Mace, 1/83 **el Mukaddime**, babu fadli'l ulemai ve'l hassi ala talebil ilm ed-Darimi**, es sünen**, s.54.
[338] Gudde, **a,g,e,**, s.19.
[339] Kalem,68/4.

Peygamber mesleği olarak nitelendirilen öğretmenlik ve bu mesleği icra eden öğretmen de çok önemlidir.

Hz. Muhammed ‘in gönderildiği topluma baktığımızda kısa bir süre zarfında farklı bir çehreye bürünmüştür. Bu kısa sürede o insanların önderliğini ele almış, o insanların duygu düşünce ve ahlaki yapılarını tamamen değiştirmiştir. İnsanlık tarihinde bu derece bir inanç sistemini kökten değiştiren ve yerine yepyeni bir inanç getiren ve o insanların bütün ihtiyaçlarını, sıkıntılarını, şefkatle merhametle hoşgörüyle karşılayan evrensel ve kapsamlı bir din gelmemiştir.[340]

Öğretmen; bilgi, beceri yönünden iyi olmalı ancak bunun yanında topluma örnek olacak ahlaka da sahip olmalıdır. Çünkü öğrenciler onu model alacaklardır. Öğretmenleri gibi davranmaya çalışacaklar, onun gibi olacaklardır. Burada öğretmene çok önemli görevler düşmektedir. Peygamber efendimiz eşsiz bir ahlak sahibiydi. “Sen elbette güzel bir ahlak üzeresin.”[341] Hz. Ayşe’ye Hz. Muhammed’in ahlakı sorulunca “Onun ahlakı Kur’an’dan ibarettir”[342] cevabını vermiştir.

Bu açıklamadalar gördüğümüz gibi Hz. Muhammed müşriklerin iddia ettikleri gibi deli, mecnun değil aksine Allah’ın lütuf ve ihsanına layık olmuş yüksek bir ahlaka sahip, şahsiyet sahibi, bütün insanlık için önder ve güvenilir bir rehberdir.[343]

Her yönüyle bize örnek olan peygamber gerek peygamberlik öncesi gerek peygamberlik sonrası cahiliye diye adlandırılan bir toplum tarafından “el emin” lakabıyla anılmıştır. Böyle bir peygamberin varisi olan öğretmenden toplumda öğrencide güzel ahlak ve bu ahlaka uygun davranış beklemektedir.

“And olsun Allah’ın resulünde sizin için Allah ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah’ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.”[344] Bu ayette peygamberin örnek bir şahsiyeti olduğu vurgulanmaktadır. Hz. Muhammed hem davranışları hem de sözleriyle örnek bir muallimdi.

---

[340] Kutup, **a,g,e**, s.119.
[341] Kalem, 68/4.
[342] Müslüm, Müsafirini 139 Darimi, Salat 165.
[343], **Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir**,s.430.
[344] Ahzap, 33/21.

2.4.1. Öğretmende Bulunması Gereken Vasıflar

Öğretmenlik mesleği başta Allah Teâlâ ve Peygamberin işi olduğu için kutsal bir meslektir. Bu sebepten dolayı bu mesleği herkes tarafından yapılması son derece zordur. Öğretmen olacak kişilerin bir takım özelliklere sahip olması gerekmektedir.

Öğretmenin şahsiyetince bazı vasıfların olması uygundur. Bu vasıflar yoksa ne kadar bilgili olsa da hangi metodu kullansa da yine de başarılı olamaz. Bu nedenle şahsiyet vasıfları uygun olanlar arasından öğretmenliğe uygun olacaklar arasından seçilmelidir ve öğretmenlik itibarlı bir hale getirilmelidir.

İyi bir öğretmenin şahsiyet vasıfları:

1. Bilgi
2. Disiplin
3. Öğretim tekniği
4. Çalışkanlık
5. Dili iyi kullanabilme
6. Nazik olma
7. Uyum özelliği
8. Abdestli olma
9. İşbirlikçi yapı
10. İyimser düşünebilme
11. İşleri zamanında ve düzenli yapma
12. Meslek aşkı
13. Kendine hakim olabilme (öfkesini yenebilme)
14. Şahsi ihtiyaçları dikkate alma
15. Ruh ve beden sağlığı[345]

Bunların dışında öğretmende bulunması gereken bazı vasıflar mevcuttur:

- Feraset
- Adalet

[345] Çamdibi, **Eğitim İlkeleri ve Rehberlik**, s.40.

- Hoşgörü
- Sevgi
- Sabır
- Merhamet
- Disiplin
- Güzel ahlak
- Tevazu

Biz çalışmamızda bu özelliklerin hepsine değinmemekle beraber Kalem Suresi'nin ışığında ulaşılabilecek özellikleri işlemeye çalışacağız.

Mertlik, dürüstlük, cesaret, tevazu… gibi özellikler her yerde ve her meslekte önemlidir. Ancak insanları iyiye, güzele teşvik eden yol gösteren ve insanların eğitiminde rol alan bir öğretmende bu özelikler mutlaka bulunmalıdır. Öğretmenin en önemli özelliklerinden birisi güzel ahlak sahibi olmasıdır. Öncelikle kendileri güzel ahlaklı olmalı ki başkalarına da örnek olabilsinler.[346] Sen elbette güzel bir ahlak üzeresin.[347] Bu ayette bir muallim olarak gönderilen peygamberin ahlakından bahsedilmekte. Güzel ahlaklı nesiller yetiştirmek, güzel ahlaklı bir öğretmenle mümkündür. Ancak bu özellikteki bir öğretmen örnek olup geleceğe sağlam nesiller yetiştirebilir.

Evrensel ahlakın yani peygamber ahlakının temeli kime uyacağına, kime uymayacağına, kime itaat edip kime itaat etmeyeceğine bilmek ve bu bilgiyle hareket etmek, hayata geçirmektir. Kalem Suresi sekiz'nci ve onbeş'inci ayetlerden hangi şeylerin ahlaksız olduğunu, kötü ahlakı meydana getiren huyların neler olduğunu ve kötü ahlak sahibi kişileri açıklamaktadır ve bu kötü ahlak sahibi kişilere uyulmaması gerektiği emredilmektedir. Allah Teâlâ kötü ahlakın unsurlarını açıklayarak iyi ahlaki değerleri ortaya koymaktadır.[348]

---

[346] Bayraktar, **a,g,e,** s.142.
[347] Kalem,68/4
[348] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.492.

Kötü ahlakı oluşturan özellikleri kısaca şöyle sıralayabiliriz:

- Yalan söylemek
- Yağcılık yapmak
- Çokça yemin etmek
- Dedikodu yapmak
- İftira atmak
- İyiliğe engel olmak
- Saldırgan davranmak
- Günahkâr
- Kaba davranmak
- Soysuz

İyi bir öğretmen yani ahlaklı bir öğretmen bu saydığımız özelliklerden uzak durandır.

Öğretmenlik yapabilecek kişide bilgi birikimi ve meslek bilgisi dışında ahlaki özellikleri de kendisinde barındırması gerekmektedir. "Yalanlayanlara uyma, çünkü onlar isterler ki sen yağcılık yapsın, onlarda sana yağcılık yapsın."[349]

Bu ayeti kerimede Allah Teâlâ peygamberleri yalanlayanlara itaat etmemesi gerektiğini ayrıca kimseye yağcılık etmemesini ifade ederken bu ayetler ışığında bir öğretmenin de yalan konuşmaması gerektiğini ve bazı kimselere yağcılık yani onlara kendini kabul ettirmeye, onlar tarafından kabul görülmeye ihtiyaç olmadığını bildirmekte. İyi bir öğretmen kimseye yaranmak için uğraşmaz, kimsenin gözüne girmek için ahlaki kurallardan fedakârlık etmemelidir.

Bu ayetleri günümüze indirgeyecek olursak bazı ilim adamları birilerinin rızasını takdirini kazanmak için fetvalar vermekte. Birileri için fetva verilmez. Dini ilkelerden prensiplerden vazgeçilmez. Daha ilk inen surelerden olan kalem suresinde Allah bunu Hz. Muhammed'e ve dolaylı olarak ta bize yasaklamıştır.[350]

---

[349] Kalem, 68/8,9.
[350] Bayraklı, **, Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri** s.494.

Sözlükte "dayanma, dayanıklılık" gibi anlamlara gelen sabır ahlaki bir kavram olarak başa gelen musibetlerden dolayı Allah'tan başka kimseye şikâyetçi olmamak, yakınmamak, sızlanmamak, nefse ağır gelen ve hoşa gitmeyen şeyler karşısında dünya ve ahireti, yarını düşünerek ruhi dengeyi bozmamak için insan kalbinde olan sükûnet ve dayanma gücü demektir.[351]

Ayrıca sabır; Allahın emir ve yasaklarını yerine getirirken karşılaşılan, sıkıntılara, külfetlere ve zorluklara katlanmak, göğüs germek ve ilahi emirleri yerine getirirken bıkmadan, usanmadan yapmak ve gönül rızasını, sevgiyi ön planda tutabilmektir.[352] Sabır kavramı Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde yer almaktadır.

Musa kavmine "Allah'tan yardım isteyin ve sabredin. Şüphesiz ki yeryüzü Allah'ındır. Ona kullarından dilediğini mirasçı kılar sonuç Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır"[353] dedi.

Hz. Muhammed Allah'ın ona vahiy ettiği dini yani İslamiyet'i insanlara tebliğ etmek için birçok baskıya, zulme, işkenceye katlanmıştır. Ve dinin gereklerini öğretirken sabır göstermiştir. Elbette cahiliye devri denen o devride kız çocuklarının diri diri toprağa gömüldüğü, kadınların hiçbir hakkının olmadığı, kötülüklerin diz boyu olduğu o ortamı değiştirip herkesi her şeyi kuşatan hakkın, hukukun ve adaletin hüküm sürdüğü bir ortama dönüştürmek elbette kolay olmamıştır. Bu eğitimler ancak sabırla, sebatla mümkün olmaktadır.

"Artık rabbinin hüküm vermesi için sabret. Balığın dostu Yunus gibi olma, o vakit üzgün olarak rabbine yalvarmıştır."[354]

Bu ayeti kerimede Hz. Muhammed'e Hz. Yunus örnek verilerek ne yapması gerektiği, nasıl davranması gerektiği anlatılmaktadır.

---

[351] **Dini Kavramlar Sözlüğü**, s.567.
[352] Bayraktar**, a,g,e**, s. 149.
[353] Araf,7/ 128.
[354] Kalem, 68/48.

Bir öğretmenin olmazsa olmaz özelliklerinden biri de sabırdır. Eğitim gibi çileli bir yolda sabır gerektiren durumlar olaylar olacaktır. Bu ilahi uyarı Hz. Muhammed nezdinde bütün ilim yolunda olanlaradır.

Bir toplumu eğitmekle görevli olan Hz. Yunus sabırsızlık gösterip Allah'ın izni olmadan o beldeyi terk etmişti. Bir öğretmen de geleceğin teminatı olan nesli yetiştiren, eğiten kimsedir. Bu görevini icra ederken bir sürü zorluklarla, sıkıntılarla karşı karşıya kalacaktır. Bu anlarda sabırlı olmalıdır. İnsanlara yeni bir şeyler öğretmek ve o öğrettikleri insanların kafalarını yerleştirmek elbette kolay olmayacaktır. Çünkü her öğrenci farklı kapasitede olup, bilgiyi öğrenme güçlükleri olacaktır ve bu da bir öğretmen için kolay olmayacaktır. Ayrıca bir öğretmen sınıf ortamında da sabırlı olmak zorundadır. Her öğrenci yaratılış, mizaç olarak farklıdır. Kimisi çok hareketli, kimisi sakin, kimi çok konuşur, kimi az. İşte böyle öğrencilerle ders işlemek kolay olmayacaktır. Burada da öğretmene sabır düşmektedir.

"Sen bu Kur'an'ı yalan sayanı bana bırak. Biz onları bilmedikleri bir yönden yavaş yavaş azaba yaklaştırıyoruz."[355] Bu ayette kuranı inkâr edenleri kendisine bırakmasını istemekte. Hz. Muhammed Allah'ın hükmü gelinceye kadar sabretmesi tavsiye edilmekte. Ceza verecek olan Allah ise Hz. peygambere düşen sabırdır. Peygamberlik görevini yerine getirirken olumsuz tepkiler, sözler, duyan peygambere bu yolda bu uğurda sabretmesi yaşadıklarına katlanması istenmekte.[356]Günümüz modern eğitim şartlarında da sık sık bu tarz olumsuz sözlerle ve davranışlarla karşılaşılmaktadır. Eğitimciye düşen görev de bu ilim yolunda sabırla hoşgörüyle ilerlemektir.

Haksız yere peygambere ve onun görevini devam ettiren öğretmenlere deli denilecek hakaret edilecek fakat bunlar onları yollarından haklı davalarından döndürmeyecek. O deli diyenlerin bir gün peygamber, âlim, öğretmen demeleri için sabredecek değişim uğruna gayret sarf edecektir.[357]

---

[355] Kalem,68/44.
[356]Bayraklı **,Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri**, **,** s.523.
[357] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.525.

Silmek, gizlemek, bağışlamak, affetmek, hakkından vazgeçmek anlamındaki a, f, u, kökünden türeyen ve af kelimesinin mübalağalı şekli afuv; çok affeden, çok bağışlayan demektir.[358]

"Şüphesiz Allah çok affeden, çok bağışlayandır."[359] "Allah gerçekten çok affeden, çok güçlü olandır."[360]

Ayetlerden gördüğümüz kadarıyla Allahu Teâlâ kullarının hatalarını, kusurlarını affetme büyüklüğünü göstermektedir.

"Rabbi katından ona bir rahmet ulaşmasaydı kınanmış bir halde o açık araziye atılacaktı."[361] Yunus (a.s) hatasını fark edip tövbe ettiği için Allah Teâlâ'nın rahmeti ulaşmıştır.

İnsanları kaybetmek için değil, kazanmak için var olan Kur'an nefrete, kine, düşmanlığa, kaba davranışlara, insanların kalplerini kıran davranışları yasaklamış ve insanlara yumuşak davranmayı öngörmüştür.[362]

"Allah'ın rahmetinden dolayı ey Muhammed sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı kalpli olsaydın şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onlar için Allahtan af dile, işleri onlarla istişare et."[363]

Ayette Allah resulünün görevini yapabilmesinin ancak yumuşaklıkla mümkün olduğu ve bu tür davranış güzel ahlakın görevidir. Kızgınlık ve şiddet dini öğrenilmesine engel teşkil etmektedir.[364]Bir öğretmen öğrencilerine karşı hoşgörülü, gerektiği zaman da affedici olmalıdır. Böylelikle öğrenciler tarafından sevilip güven duyulan birisi olacaktır.

---

[358] **Dini Kavramlar Sözlüğü**, , s.510.
[359] Hac, 22/60.
[360] Nisa, 4/49.
[361] Kalem, 68/49.
[362] Dodurgalı, **Ailede Din Eğitimi**, s.61.
[363] Ali İmran, 159.
[364] Dodurgalı, **Ailede Din Eğitimi**, s.61.

"İyilikle kötülük bir olmaz. Sen kötülüğü en güzel bir tavırla önle. O zaman görürsün ki seninle arasında düşmanlık bulunan kimse sanki yakın bir dost olur. Buna ancak sabredenler ve (hayırdan) büyük pay sahibi olan kimse kavuşturulur."[365]

Bu ayette eğitici ile eğitilen arasında kurulması gereken ve eğitim açısından vazgeçilmez olan özellikler zikredilmekte, eğitim temel taşları vurgulanmakta.

Bir öğretmenin olmazsa olmaz özelliklerinden biri de affedici, hoşgörülü olmasıdır. Bu sayede o yeni nesiller geleceğe yetiştirilip çok güzel sonuçlar elde edilecektir.

Öğretmenler peygamberlerin varisleridir. Dolayısıyla öğretmen peygamber ahlakıyla ahlaklanmalı, buda Kur'an-ı Kerimdir. Hz. Muhammed inançsız ve yaşantısı ahlaki olmayan cahiliye diye adlandırılan bir topluma gönderilmiştir. O toplumu örnek ahlakıyla yepyeni bir çehreye kavuşturmuştur. Kız çocuklarını diri diri toprağa gömen insanlardan karıncayı bile incitmeyen bir toplum oluşturmuştur. Öğretmende Hz. Muhammed'in bu muallimlik modelini örnek almalı yaşantısıyla, sözleriyle öğrencilerine örnek olmalıdır.

2.5. Eğitim ve Yemin

Kur'an-ı Kerim'de değişik varlıklara yemin edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'deki yeminlere baktığımız zaman yemin edilen şeyin hemen arkasında neyin hedeflendiğini neyin ispatlanmaya çalıştığını anlamaktayız.

2.5.1.Yemini Kullanarak İman Esaslarını Öğretme

a) Tevhid İnancı

İslam eğitiminin asıl ve en önemli amacı, gayesi insanlara tevhid inancını öğretmektir.[366] Yemin ile tevhid inancını ortaya koyan ayetlere bakacak olursak:

---

[365] Fussilet, 41/34,35.
[366] Jusufi**, a,g,e**, s.81.

“Andolsun, o sıra sıra dizilenlere, bağırıp sürenlere, zikir okuyanlara ki tanrınız birdir. Göklerin, yerin ve bunlar arasında bulunanların rabbi, doğruların da rabbidir.”[367]

“Andolsun, “Allah üçün üçüncüsüdür” diyenler de kâfir olmuşlardır. Hâlbuki bir tek tanrıdan başka hiçbir tanrı yoktur. Eğer dediklerinden vazgeçmezlerse içlerinde kâfir olanlara acı bir azap vardır.”[368]

Yeminin asıl hedefini amacını Allah’ın varlığı ve birliği olan tevhid inancını insanlara kazandırmak olduğunu ifade etmektedirler müfessirler.[369]

b) Meleklerin Varlığı

Kur’an-ı Kerim’deki yeminin geçtiği ayetlerde meleklerin varlığından ve işlevlerinden bahsedilmektedir.

“Savurup kaldıranlara (esip bulutları, tozları kaldıran rüzgârlara yanardağlardan lavlar püskürten tabiat kuvvetlerine yarattıkları, savuran meleklere) işleri taksim edenlere andolsun.”[370]

“Andolsun birbiri ardınca gönderilenlere, rüzgâr gibi esip savuranlara, yaydıkça yayanlara. Ayırdıkça ayıranlara.”[371]

Melekleri duyu organlarımızla fark edemiyoruz ama bu onların yok olduğunu göstermez. Melekler hakkında tek bilgi kaynağımız Kuran’ı Kerim.

c) Kuran-ı Kerim’in Önemi

Allah Teâlâ insanlara yol gösterici, hidayet kaynağı olarak Kur’an’ı Kerim’i göndermiştir. Allah Teâlâ yemin ifadeleri ile hak bir kitabın gönderildiğini şu ayetlerde bize bildirmekte:

---

[367] Saffat, 37/1,5.
[368] Maide, 5/73.
[369] Jusufi**, a,g,e**, s.81.
[370] Zariyat, 51/ 1,4.
[371] Musselat, 77/ 1,2,3,4.

“Yıldızların yerlerine yemin ederim, bilirseniz bu büyük bir yemindir. O elbette değerli bir Kur’an’dır. Saklı bir kitaptır ki, O’na temizlerden başkası dokunamaz. O âlemlerin Rabbinden indirilmiştir.”[372]

“Andolsun size içinde şanınız (şerefiniz) bulunan bir kitap indirdik. Aklınızı kullanmıyor musunuz?”[373] Yukarıda geçen yemin ayetlerinde Allah apaçık kitaba yemin etmektedir.

Kur’an’ı Kerim Allah kelamıdır. Allah katından indirilmiştir. Kur’an-ı Kerim kutsal kitaplar içinde başkalarına benzemeyen muciz bir kitaptır. Öbür kitaplar aslını muhafaza edememişlerdir. Ama Kur’an’ı Kerim aslını muhafaza etmiş tek kitaptır.

d) Peygamberlik Müessesinin Önemi

“Kaf, şerefli Kur’an’a andolsun içlerinden bir uyarıcı gelmesine şaştılar da o kâfirler “bu tuhaf bir şeydi” dediler.”[374]

“Nun, kaleme ve kalemle yazdıklarıma andolsun sen Rabbinin nimetiyle cinlenmiş (deli) değilsin. Senin için kesintisiz bir mükâfat vardır ve sen büyük bir ahlak üzerindesin.”[375]

“Andolsun biz senden önce de elçiler gönderdik. Onlara da eşler ve çocuklar verdik. Allah’ın izni olmadan hiçbir peygamber bir ayet getiremezdi. Her surenin yazdığı bir kitabı vardır.”[376]

Yukarıda gördüğümüz ayetlerde şu gerçeği görmekteyiz. Allah Kur’an’a yemin ederek Hz. Muhammed’in dosdoğru bir yolda olduğunu ve insanları hidayete erdirmek için gönderildiğini bildirmektedir.

[372] Vakıa, 56/75,80.
[373] Enbiya, 21/ 10.
[374] Kaf, 50/1,2.
[375] Kalem, 68/1,4.
[376] Rad, 13/38.

e) Ahiretin Varlığı

Dinin bizlere emrettiği esaslardan biri de ahiret hayatıdır. Birçok ayette de bunu görmekteyiz.

"Savurup kaldıranlara (yağmur) yüküyle yüklü bulutlara, kolayca akıp gidenlere, işleri taksim edenlere andolsun ki siz vaat edilen mutlaka doğrudur. Ceza muhakkak olacaktır."[377]

"Kıyamet gününe ve daima kendini kınayan nefse and içerim. İnsan kedisinin kemiklerini bir araya toplamayacağımızı mı sanıyor? Evet, toplarız, onun parmak uçlarını düzenlemeye gücümüz yeter."[378]

"İnkâr edenler kesinlikle diriltilmeyeceklerini sandılar. De ki hayır, Rabbim hakkı için mutlaka diriltileceksiniz. Sonra yaptıklarınız size haber verilecektir. Bu Allah'a göre kolaydır."[379]

Yukarıdaki ayetlerde Allah Teâlâ yemin ederek ahiretin var olduğunu ve bir uyarıcı olduğunu insanlara ispatlamaktadır.

2.5.2. Yemin Kullanarak İyi İnsan Yetiştirme

a) İyi İnsan

İslam eğitiminin hedeflerinin biri de dünyada ve ahirette mutlu insanlar yetiştirmektir. Yeminin gayelerinden biri de insanın şahsiyetini kuvvetlendirip verdiği sözleri tutan Allah'a ve kendine karşı samimi ve dürüst inşalar yetiştirmektir. Kur'an-ı Kerim'deki yemin ifadelerinin sonra nasıl insan yetiştirilmesi ile ilgili kurallar sunulmaktadır.[380]

---

[377] Zariyat, 51/ 1,6.
[378] Kıyamet, 75/1,4.
[379] Teğabun, 64/7.
[380] Jusufi**, a,g,e**, s.83.

"Tin ve zeytine andolsun. Sina dağına ve bu güvenli şehre andolsun ki biz insanı en güzel biçimde yarattık."[381]

"Andolsun Tevrat'tan sonra Zebur'a da "Arza mutlaka iyi kullarım varis olacak (bu yer onların eline geçecek)" diye yazmıştık."[382]

İyi insan, insanlara şerri dokunmayan ve güven veren, korkutmayan insandır. Hayrı dokunan ve şerrinden emin olunan insan iyi insandır.[383]

Ayetlerde de gördüğümüz gibi Allah Teâlâ insanı en güzel şekilde yaratmıştır ve bu insanlar başkalarına zarar vermeyen, kimseye kötülük düşünmeyen, emri bil maruf nehyi anıl münkeri tavsiye eden örnek insandır.

b) Şükreden İnsan

Şükür nedir? Yapılan iyiliğin karşılığında gösterilen tavırdır, şükür. Eğitimin amaçlarından biri de şükreden insanlar yetiştirmektir. Başkalarına teşekkür etmeyi bilmeyen insanlar Allaha da şükretmeyi bilmezler. Kuran-ı Kerim'de bizlere yemin ifadeleriyle birlikte şükrün gerekliliği anlatılmaktadır.

"Hani Rabbiniz şöyle duyurmuştur: Andolsun eğer şükrederseniz elbette size nimetimi arttırırım. Eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir."[384]

"Andolsun biz lokmana, Allah'a şükret diye hikmet verdik. Kim şükrederse ancak kendisi için şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse bilsin ki Allah her bakımdan sınırsız zengindir, övülmeye layıktır."[385]

Hayat mücadelelerle dolu bir zaman dilimidir. Yaşadığımız şeyler ister olumlu ister olumsuz, doğru ya da yanlış, güzel ya da çirkin, iyi ya da kötü, mutlu ya da mutsuz, hoş ya da çirkin hepsi imtihandır. İyi şeyler karşısında nasıl ki şükredersek, üzücü,

---

[381] Tin, 95/1,4.
[382] Enbiya,21/ 105.
[383] Özbek, **a,g,e**, s.98.
[384] İbrahim, 14/7.
[385] Lokman, 31/13.

istemediğimiz şeyler karşısında da şükür etmemiz gerekir. En güzel insanı davranış her hal ve durumda şükredebilmektir.[386]

c) Örnek Olacak İnsan Yetiştirebilme

İslam'ın örnek alınacak insanlara ihtiyacı vardır ve eğitimin amaçlarından biri de budur. Örnek alınacak insan söz, fiil ve davranışlarıyla örnek olmalıdır. Başkalarına model teşkil etmelidir. Bununla ilgili yeminin geçtiği ayetlere bakacak olursak:

"Andolsun onlar da İbrahim ve beraberindekilerde sizin için Allah'ı ve ahiret gününü arzu edenler için güzel bir örnek vardır. Kim yüz çevirirse bilsin ki Allah her bakımdan sınırsız zengindir. Övülmeye layıktır."[387]"Andolsun Allah'ın resulünde sizin için Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok şükreden kimseler için güzel bir örnek vardır."[388]

Bu ayeti kerimelerde de görüyoruz Allah Teâla Hz. Muhammed'i ve ayrıca öbür peygamberleri de bizlere örnek göstermekte ve onları örnek almamızı istemektedir. Evet, örnek alınacak kişilerin özelliklerine bakacak olursak:

- Söz ve davranışı birbirine uyması
- Bilgi ve davranış arasındaki uyum
- Putlara tapmayan
- Yanılgıya düşmeyen
- Yoldan sapmayan
- Yalan söylemeyen
- En yüksek ahlaka sahip
- İnsanlara karşı sabırlı
- Hoşgörülü, Bağışlayıcı
- Şefkat ve merhamet sahibi
- İnsanların sevinciyle sevinen, üzüntüsüyle üzülen insan örnek insan olabilir.[389]

---

[386] Jusufi**, a,g,e**, s.85.
[387] Mümtehine, 60/6.
[388] Ahzab, 33/21.
[389] Jusufi, **a,g,e,** s.82.

d) Şeytandan Etkilenmeyen İnsan

İnsanı kötülüğe sevk eden şeytandır ve bundan korunmak için eğitimin büyük rolü vardır.

"Andolsun iblis onlar hakkındaki zannını doğru çıkardı. İnanan bir bölükten başka (hepsi) ona uydular."[390] "İblis senin izzet ve şerefine andolsun ki onların tümünü azdıracağım, "yalnız onlardan ihlas sahibi kulların hariç" dedi."[391]

Bu iki ayetten de anlıyoruz ki insanoğlu şeytanın tuzağına etkisine açık bir varlıktır. Ve böyle olunca da eğitilmeyecek şeytanın etkisinden kurtulmayacak insanlarla da karşı karşıya gelmemiz mümkündür ve şeytan da buna yemin etmektedir. Buna karşılık Allah Teâlâ kullarının hidayeti için göndermiş olduğu ilahi kitap şeytanın bu yaptığı yeminin etkisini biraz azaltmaktadır.[392]

e) Ahlaklı İnsan

Eğitim ve öğretimin en büyük hedeflerinden birisi de ahlaken olgun insanlar yetiştirmektir. Allah Teâla yemin ederek gerek Peygamber efendimizin gerekse bütün insanların güzel ahlaklı olmasını istemektedir. Dinin gayesinden biri de ahlaklı insan yetiştirmektir.[393]

"Nun, kaleme ve yazdıklarına andolsun ki sen rabbinin nimetleriyle mecnun değilsin. Senin için kesintisiz bir mükâfat vardır ve sen evrensel ahlak üzerindesin."[394]

Ayette, Allah kalem ve yazıya yemin ederek Hz. Muhammed'in en yüce ahlak üzere olduğunu söylemektedir. Peygamberimiz gerek peygamberlikten önce gerek se sonra en önemli özelliği güzel ahlaklı olmasıdır. Bu ayeti kerime bizlere hitap ederken eğitimin ana hedefinin güzel ahlak olması gerektiğini bildirmektedir.

---

[390] Sebe, 34/ 20.
[391] Sad, 38/ 82,83.
[392] Jusufi**, a,g,e**, s.83.
[393] Jusufi**, a,g,e, s 79**
[394] Kalem, 68/1-4.

Kalem ve yazıya yemin etmesinin amacı ahlaklı olmanın eğitimle mümkün olacağını bildirmektedir. Ancak eğitim aracılığıyla ahlaklı bireyler yetiştirebileceğimiz ifade edilmektedir.

Kur'an'ı Kerime evrensel bir kitap olduğuna göre İslam eğitimi de bu evrensel kitabın sunduğu evrensel ahlakı gerçekleştirmeyi hedef edinir. Her zaman her yerde İslam eğitiminin hedeflerinden biri İslam dinini tebliğ ederek evrensel ahlak kurallarını uygulayacak şahıslar yetiştirmektir. Davranışlar ahlakın yaygınlaşmasında en büyük role sahiptir.[395]

Aklın ve bilginin olmadığı zaman evrensel ahlaktan da söz edilemez. Kalem Suresi'nde de görüyoruz Kalem ve yazı bilgiyi, mecnun değilsin aklı, kesintisiz mükâfat da lütfu ve ihsanı ifade etmektedir. Ve böylece evrensel ahlakın bu şekilde elde edileceği bildirilmektedir. Ahlak en çok bu temeller üzerine inşa edilirse evrenselliği kazanmış olacaktır.[396]

2.5.3. Yemini Kullanarak İnsanı Doğru Yola Yönlendirme

a) Karanlıktan Aydınlığa Çıkarma

Eğitim insanın zihinsel karanlıklarını aydınlığa çıkaran bir meşale gibidir. İnsan doğduğunda fıtrat olarak temiz doğar ancak yaşam içinde karanlıklar içine dolmaktadır.[397]

"Andolsun biz Musa'yı, kavmini karanlıktan çıkar onlara Allah'ın günlerini hatırlat diye ayetlerimizle birlikte göndermiştik. Şüphesiz burada sabreden, şükreden herkes için ayetler vardır."[398]

Eğitimin özelliği karanlıktaki kafaları aydınlatmalı, düşünceleri harekete geçirip darda kalmış kalplerin gönlünü ferahlatmalıdır. Eğitimin amacı karanlıktan aydınlığa

---

[395] Bayraklı,**İslam'da Eğitim**, s.277
[396] Jusufi**, a,g,e**, s.85.
[397] Jusufi**, a,g,e**, s.85.
[398] İbrahim,14/ 5.

varmak ve onun ışığında yürümektir. Eğitimin var olduğu yerde hareket, güzellik, yenilikler mevcuttur.[399]

b) İnsanı İstikamette Tutma

Eğitimin başka bir özelliği de insanı istikamette yani dosdoğru bir yolda tutmasıdır. Dosdoğru yol Allah'ın indirdiği Kur'an-ı Kerim'in ve peygamberlerin yürüdüğü ve insanlarında yürümesinde yardımcı oldukları bir yoldur.[400]

"Yasin hikmetli Kur'an'a and olsun. Sen elbette gönderilmiş elçisin. Dosdoğru bir yol üzerindesin. Yani üstün ve çok merhametli Allah'ın indirdiği (Kur'an yolu) üzerindesin."[401]

Ayeti kerimede Allah Teâlâ insanların doğru yolda ve doğru istikamette olduğunu bildirmek için Kur'an-ı Kerim'e yemin etmiş ve Hz. Muhammed'in de doğru yolda olduğunu beyan etmiştir ve bizlerin de doğru yolda olmamızı istemektedir. Bu da eğitim yoluyla gerçekleşmekte ve bunun için de eğitim vasıtası olan Kur'an'ı Kerim'e yemin edilmekte.[402]

c) İnsanın Yaratılış Sebebini Öğretme

Eğitimin en büyük gayelerinden biri de insanın yaratılış gayesini bilmesidir. Kendi yaratılış gayesini bilmeyen insana hakikati, doğruları öğretmek mümkün değildir.

"Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık, onları karada ve denizde taşıdık. Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık ve onları yarattıklarımızın birçoğundan üstün kıldık."[403]

Kur'an eğitimi insana kendisini tanımasını sağlar ve Allah'ı tanımak için yaratıldığını hatırlatmaktadır. Gerçek mutluluğun Allah'ı tanımakla mümkün olacağı ve bu mutluluğa ulaşmak kendi imkânlarımızla değil Allah'a sığınmakla ve onun

---

399 Jusufi**, a,g,e**, s.85.
400 Jusufi**, a,g,e**, s.86.
401 Yasin, 36/1,5.
402 Jusufi**, a,g,e**, s.86.
403 İsra, 17/ 70.

yardımıyla mümkün olacaktır ve Allah'ın buyruklarına uymak gerektiği anlatılmaktadır.[404]

Allah "Ben cini ve insanı ancak beni tanımaları için yarattım"[405] diyerek insanların gayesini bu ayetle de bildirmektedir.

Allah'ı bilmeyen, tanımayan, ona hakkıyla kulluk edemez. İnsanı başka varlıklardan ayıran özelliği de bilgi sahibi olmasıdır. Bilen tanır ve ibadet eder, kulluk eder.

2.6. Kalem Suresi ve Yemin

Kur'an'ın yeminleri anlamına gelen Aksamü'l Kur'an, Kuran'da geçen yeminleri konu edinen tefsir usulünde bir bilim dalıdır. Kur'an'ın pek çok yerinde yemin kullanılmıştır. Allah Teâlâ kendi adına, peygamberlere, Kur'an'a, meleklere, kıyamet gününü, göğe, aya, güneşe, yıldızlara, geceye, gündüze, zamana… ve bizim konumuz olan Kalem Suresi'ndeki ismini de alan Kaleme yemin etmiştir.[406]

Yeminler Kur'an-ı Kerimin kendine has üslubundandır. Sözün başında önemli görülen nesneye yemin etmek Araplarca kullanılan bir sanattır. Yeminler karşısındaki insanın dikkatini çekmek, sözü kuvvetlendirmek ve önemine atıf yapmak için kullanılmaktadır. Kur'an-ı Kerim de Arapların aşina olduğu bu sanatı sıklıkla görmekteyiz.[407]

Eğitimde de karşımızdaki öğrencinin dikkatini çekmek, söyleyeceğimiz sözü, anlatacağımız konuyu güçlendirmek ve önemine işaret etmek için yemin ifadelerini yerinde ve zamanında kullanmalıyız.

Suresi'nin başında ilim ve marifetin aracı olan hokkaya, kaleme ve yazıya yemin edilmesi kelam ve yazının önemini ifade etmektedir."Nun. Kalem ve yazdıklarına yemin olsun ki"[408]

---

[404] Yaşar Fersahoğlu**, Kur'an'da Zihin Eğitimi**,Çamlıca Yayınları,2015 s.255.
[405] Zariyat,51/ 56.
[406] **Dini Kavramlar Sözlüğü**, s.19.
[407] Mehmet Paçacı, **Kur'an'a Giriş**, İsam Yayınları, İstanbul, 2013, s.100.
[408] Kalem, 68/1.

İlim ve marifet ancak kalem ve yazı ile gelişir. İnsan yazının bulunması, kafadaki düşüncelerin yazı ile tespiti ve kitapların yazılması ile gelişip ilerler. Nitekim okuma-yazma oranı yüksek olan toplumlar her bakımdan ilerler. Ayrıca burada yazma ve okuma aracı olan kalem ve yazıya dikkat çekilmesi bu surenin Alak Suresi'nin indiği zamana yakın zamanda indiğini göstermektedir. Alak Suresi'nde okumayı emreden Allah Teâlâ Kur'an'ın önce okunmasını sonra yazılmasını ve insanların her zaman doğru yola götüren ilahi bir kitap olacaktır.[409]

Ayetle kaleme yemin edilmesi kalem ve yazının değerini yüceltmek, insanları ona yöneltmek ve öğrenmeye yönelmiş yazı yazmayla geri kalmış bir topluma yazıyı yönlendirmek içindir. Oysaki bu topluluğun Allah katında yeri son derece önemlidir. Onun için kaleme ve yazıya yemin bu gelişmeleri gerektirmekteydi. Bu toplumda okuma-yazmanın çoğalmasını ve böylece bu inancı ve bu hayat nizamını yeryüzünün dört bir yanına yaymayı gerekli kılıyordu. Böyle önemli bir görevi yapmak için de yazının son derece önemi vardı. Bu anlayışı destekleyen bir gerçekle vahyin "oku" emriyle başlamasıydı. Allah Teâlâ'nın ümmi bir peygambere okuma ve yazmayı teşvik etmesi elbette manidardır. Burada "nun" a ve kalemle yazılanlara ant içilerek tekit edilmektedir.[410]

Allah Teâlâ burada yemin ifadesini kullanarak Resulullah'ı (s.a.s.) savunmaktadır. Çünkü te'kid üslubunun en güçlüsü ve sonuncusu yemindir. Buradan anlaşılan o ki müşrikler son derece haddi aşmışlar ki artık son noktaya gelmiş ve Allah Teâlâ bundan dolayı en güçlü te'kid ifadesi olan yemini kullanmıştır. Burada Allah Teâla'nın Kur'an'a levh-i mahfuza yemin etmesi Resulullah (s.a.s.) ile ilgili hiçbir şüphe ve tereddüdün olmadığını göstermektedir. Ayrıca bu sadece bir yemin değil kalemin ve yazdıklarının üstünlüğüne dair bir delildir.[411]

Yemin hayatın her safhasında kullanılan bir adettir. İnsan bir konuda bütün tedbir ve delilleri ortaya koysa da ana delil olarak yemin ifadesini kullanmaya gerek duyar. Bunu Kur'an'da görmekteyiz. Allah Kur'an da yemini en can alıcı ve önemli

---

[409] Muhammet Koçak, **Kur'an ve Hadislere Göre "Kalem" Kavramı,** Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 42. Sayı.
[410] Kutup, **a,g,e**, s.120.
[411] Karataş,**a,g,e** , s.27.

olaylarda kullanmaktadır. Ayrıca yemin münakaşayı ortadan kaldırmak ve bundan sakındırmak için de kullanılmaktadır.[412]

Kalem Suresi'ndeki başka bir yemin ifadesinin geçtiği ayet: "Yemin edip duran alçağa uyma."[413]

Bu ayette durmadan yemin eden olumsuz bir insan tipi olan insanın ahlakı ortaya konmaktadır. Yemini kalkan edenleri Allah Teâlâ, Münafikun Suresi ikinci ayetinde[414] "Yeminleri kalkan yaptılar da insanları Allah'ın yolundan çevirdiler, gerçekten onların yaptıkları şey ne kötüdür."[415]

"İyilik etmemek, takvaya sarılmamak insanlar arasını ıslah etmemek yolundaki yeminlerinize Allah'ı siper yapmayın. Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir."[416]

Bu ayette de Allah Teâlâ yeminleri iyiliği engellemek ve Allah'a karşı gelmek için kullanmamızı emretmektedir.

İyi, kötü, doğru, yanlış, var, yok, asıllı, asılsız, her şeye yemin edene "Itallaf" denmektedir. "Mehin" de azlığı, değersizliği, kıymetli bir görüşü olmamayı, ileriyi görmemeyi ifade etmektedir. Bu iki kelime bir araya geldiğinde şöyle bir ifade ortaya çıkmaktadır. Adi insanların özelliklerinden biri de durmadan yemin etmektir. Onlar gerek Allah katında gerekse insanlar arasında hiçbir değere sahip olmayan adi insanlardır. Durmadan böyle yemin etmek münafık ahlakıdır ve Allah Teâlâ bunlara uymamamızı emretmektedir.[417]

"Biz bahçe sahiplerini sınadığımız gibi onları da sınıyoruz. Hani bir vakit onlar sabahleyin kesinlikle meyvelerini toplayacaklarına yemin etmişlerdi."[418]

Allah Teâlâ bu ayette müşrikleri kınamaktadır. Allah bahçe sahiplerine çokça nimet verdiğini ancak onların bu nimetlere karşı nankörlük ettiklerini aynı şekilde

---

[412] Jusufi,**a,g,e**,s 116
[413] Kalem, 68/10.
[414] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.494.
[415] Münafikun, 63/2.
[416] Bakara, 2/224.
[417] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.494.
[418] Kalem, 68/ 17.

Kureyşlilere de büyük bir nimet ve lütuf olarak Hz. Muhammed'i (s.a.s.) gönderdiği Kureyşlilerin de Hz. Muhammed'i yalanlayarak eşsiz bir nimeti tepmişlerdi. Böylece onlar da bahçe sahipleri gibi imtihana tabi tutulmuşlardır. "İstisna yapmıyorlardı" demek, adına yemin ettikleri şey de hiçbir istisnaları yoktu demektir. Bu sebepten Allah Teâla onların yeminlerinin kendilerine günah olarak yeteceğini bildirmektedir. Kendi aralarında yemin edip fakirler yoksullar duymadan mahsullerini kimseye vermeden toplayacaklardı. .Ama bunu yaparken istisna yapmıyorlardı. Ve rableri katından gelen bir afet isabet etti. .[419]

Kalem Suresinde geçen yemin ifadelerine baktığımız zaman hepsinin farklı bir hedefi olduğunu görmekteyiz. "Nun. Kalem ve yazdıklarına yemin olsun ki[420] Bu ayette kalemin ve yazılanların önemi vurgulanırken, "Yemin edip duran alçağa uyma"[421].bu ayette ise ahlaki olmayan bir özellikten bahsedilmekte ve bu özellikten uzak durulması sakınılması istenmektedir. Yeminin farklı kullanılış yerleri olmakla beraber hepsi farklı bir yöne dikkatimizi çekmektedir.

2.7. Mükâfat ve Cezanın Din Eğitimindeki Yeri ve Önemi

Eğitim alanında gerekli durumlarda mükâfat ve ceza uygulanmalıdır. Ancak bunların yerinde ve zamanında yapılması gerekir. Bu takdirde istenilen sonuç elde edilebilir.

İnsanın psikolojik yapısına bakıldığında iyi ve güzel şeyleri yaptırmak için ödül, kötülüklerden, yanlışlıklardan sakınmasına, kaçınmasına ise ceza sebep olmaktadır. Bunların biri yani ödül pekiştirme, ceza ise olumsuz pekiştireç görevindedir.[422]

"İman edip salih ameller işleyenlere gelince Allah onların mükâfatlarını eksiksiz ödeyecek ve lütfundan onlara daha da fazlasını verecektir. Allah'a kulluk etmekten çekinenlere ve büyüklük taslayanlara gelince (Allah) onları elem dolu bir azaba

---

[419] İbni Kesir**, Hadislerle Kur'anı Kerim Tefsiri**, Çağrı Yayınları, Çevirenler: Dr. Bekir Karlığa, Dr. Bedrettin Çetiner. İstanbul 1986, c.14, s.8061.
[420] Kalem, 68/1.
[421] Kalem, 68/8.
[422] Nevzat Tarhan**, İnanç Psikolojisi**, Timaş Yayınları, 2009, s.223.

uğratacaktır ve onlar kendilerine Allah'tan başka bir dost ve yardımcı da bulamayacaklardır."[423]

"İnkâr edenlere mutlaka şiddetli bir azabı tattıracağız ve onları yaptıklarının en kötüsü ile cezalandıracağız. İşte böyle Allah düşmanlarının cezası ateştir, ayetlerimize inkâr etmelerinin cezası olarak orada onlar için ebedilik yurdu vardır."[424]

Kur'an-ı Kerim insanın sorumluluğu ve bilgisi arasında bir bağ kurmaktadır. Bu yüzden de varlıklar arasında bilgi sahibi olan insandır ve insan da bildiği şeyden sorumludur.[425]

Bilenlerle bilmeyenler bir olmayacağı için bilenlerin işlediği suçlarla bilmeyenlere verilen suçlar aynı olamaz.

Şu ayeti bu konuda örnek verebiliriz: "Allah bir kavmi doğru yola ilettikten sonra, sakınacakları şeyleri haramları açıklamadıkça (günahları yüzünden) onları sapıklıkta saymaz (sorumlu tutmaz). Şüphesiz Allah her şeyi hakkıyla bilendir."[426]

Kur'an eğitiminde çokça kullanılan cezalandırmadan önce bilgi verildiğini ayetlerde görmekteyiz. Mesela Hz. Âdem'e genel olarak her şey öğretilmiş neyin iyi, neyin kötü olduğu bildirilmiştir. Sonra şu uyarı yapılmıştır: "Yine dedik ki, Ey Âdem sen ve eşin Havva cennette kalın, dilediğiniz yerde oradakilerden bol bol yiyin, yalnız şu ağaca yaklaşmayın, yoksa kendinize yazık edenlerden olursunuz."[427]

Bu bilgiler ve uyarılara rağmen yasak meyveden yiyen Hz. Âdem ve eşi Hz. Havva cennetten çıkarılmak suretiyle cezalandırılmıştır. Ancak tövbe ettikleri için Allah Teâlâ onları affetmiştir. Eğitimde de ceza uygulanacaksa adalet gözetilerek

---

[423] Nisa, 4/173.
[424] Fussilet, 41/27,28.
[425] Bayraklı, **İslam'da Eğitim,** s.169.
[426] Tövbe, 9/115.
[427] Bakara, 1/31.

cezalandırılmalıdır. Cezanın amacı insan eğitmek olmalıdır, kızgınlığı ve öfkeyi yatıştırmak için ceza verilmemelidir.[428]

Mükâfat bir teşvik unsuru olarak kullanılır.[429] Eğitimde kullanılan mükâfat iki kısma ayrılmaktadır. Maddi mükâfat ve manevi mükâfat. Manevi mükâfatta hedefe maddi bir şey vermek değil aksine ona haz veren ve onu sevindiren ve onu mutlu eden sözler sarf etmektedir. Maddi mükâfatta ise muhatap maddi olan birtakım şeyler verilerek ödüllendirilmekte.[430]Lügat anlamı "karşılık, mükâfat, hediye, armağan ve iyiliğe iyilikle karşılık vermek" anlamına gelir.[431]

Kur'an-ı Kerim'de ödüllendirme çok çeşitli ve güzel hareketlere karşı kullanılmıştır. Kur'an'da ödüle layık olan davranışlara baktığımız zaman iman, amel, şükür, sabır, güzel ahlak vb. davranışlar gelmektedir.

"Kim inkâr ederse inkârı kendi aleyhine olur. Yararlı iş işleyen kimseler kendileri için rahat bir yer hazırlamış olur. Çünkü Allah inanıp yararlı iş işleyenlere lütfundan karşılık verecektir. Doğrusu O inkârcıları sevmez."[432] Görüldüğü gibi ayette ödül vaat edilerek yararlı ve iyi işler yapılması istenmekte. Başka bir ayeti kerime de ise: "Malları Allah yolunda sarf edenlerin durumu her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Çünkü Allah'ın lütfu geniştir. O her şeyi bilendir.[433]

2.7.1. Mükâfat (Ödül)

Kur'an-ı Kerim'in sıklıkla yer verdiği ve İslam'ın tavsiye ettiği ödüllendirmedir. Kur'an'da ödül ve güzel karşılık anlamında, ceza kelimesi 17 yerde, bu kelimelerden türeyen aynı anlamdaki diğer kelimeler 34 yerde, ecr (mükâfat) ise 109 yerde

---

[428] Abdurrahman Dodurgalı**, Ailede Çocuğun Din Eğitimi**,M.Ü.İlahiyat Fakültesi Vakfı,İstanbul 1998, s.68.
[429] Dodurgalı**, Ailede Çocuğun Din Eğitimi** , s.65.
[430] Mehmet Emin Ay**, Din Eğitimi ve Öğretiminde Mükâfat ve Ceza**, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 1993, s.20,21.
[431] TDK Sözlüğü, 2, 1717.
[432] Rum, 30/44-45.
[433] Bakara, 2/261.

geçmektedir. Kur'an'da toplam 160 yerde böylelikle ödüllendirmeden bahsedilmektedir.[434]

Ödül bir teşvik unsuru olmakla beraber çocuk eğitiminin bu minvalde devam ettirilmesi gerekmektedir. Çocuktaki iyi davranışların devam ettirilmesi veya o davranışların daha iyisiyle karşılık vermek ve çocuğu sevindirmek ve davranışı alışkanlık haline getirmekte ödül vazgeçilmezdir.[435]

Ayetlerde iyi işlerin karşılıksız kalmayacağını, hatta kat kat ödüllendirileceğini görmekteyiz. Bu şekilde ödül vaat edilmesi insanları iyiliğe teşvik içindir. Psikolojik olarak herkes böyle vaatlerin etkisinde kalır ve karşılık alacağını düşünerek iyi işler yapmaya çalışacaktır.

Mükâfat sadece maddi değildir. Maddi mükâfatların yanında öğretmenler tarafından öğrencilere söylenecek birkaç güzel söz, birkaç övgü de mükâfattır. Bir başarıdan dolayı arkadaşları karşısında taltif edilmekte bir mükâfat olacaktır. Mükâfat iyi öğrenmeyi disiplinli davranmayı da beraberinde getirecek ve diğer öğrenciler üzerinde olumlu sonuçlar oluşturacaktır. Ancak mükâfat verirken de bazı şeylere dikkat etmek gerekir. Bu esnada diğer öğrencileri kıskandırmamak, onların sanki başarısız olduklarını ima edecek söz ve davranışlardan uzak durarak bunu yapmak gerekir. Aksi takdirde mükâfat alamayanlar kıskanıp hırçınlaşıp olumsuz davranışlar sergileyebilirler.[436]

Hangi kişilerin mükâfatlandırılacağını bize şu ayetlerle Allah Teâla bildirmektedir:

1. Sabredenler: "İşlediğiniz amellere karşılık da bir cennet ve bir ipek ihsan eder." (Dehr, 76/12)

2. **Muhsinler:** "İşlediğiniz amellere karşılık afiyetle yiyin için. İşte biz mahsulleri böyle mükâfatlandırırız." (Murselat, 77/43,44)

---

[434] Ay**, a,g,e**, s.41.
[435] Dodurgalı**, Ailede Din Eğitimi**, s.96.
[436] Öcal, **a,g,e**, s.157.

3. **Şükredenler:** "Tarafımızdan bir nimet olarak işte şükür edeni böyle mükâfatlandırırız." (Kamer, 54/35)

4. **Müftakiler:** "O yurd adn cennetlerdir ki oraya girecekler altından ırmaklar akar. Orada ne isterlerse hep kendileri için mevcut. İşte Allah takva sahiplerini böyle mükâfatlandırır." (Nahl, 16/31)

Mükafatın Kur'an-ı Kerim'de katları da belirlenmiş. İki kat (Bakara, 2/265), on kat (Enam, 6/160), yedi yüz kat (Bakara 2/261).

İslam suçun büyüklüğüne göre ceza uyguladığı gibi iyi davranışın niteliğine göre de mükâfat uygulanmaktadır.

İyi davranışın karşılığı artıp azalmakla beraber, cezanın ki artmaz önceden belirlenen miktar uygulanır.[437]

Buradan da anlaşılan o ki Allah'ın rahmeti çok geniş iyiliğin mükâfatı kat kat artarken kötülüğün cezası artmadan belirlenen ceza uygulanmaktadır.

2.7.2. Cezalandırma

Ceza sözlükte "Bir şeyin bedeli karşılığı iyi veya kötü olan fiil veya davranışın tam ve yeterli karşılığını vermek anlamına gelmektedir."[438]

Ceza bazı insanların kötü davranışlarını engelleyen bir yöntemdir. Ceza uygulamanın asıl gayesi insanı ıslah etmek, insanı değiştirmektir. Ödülün, mükâfatın insanın ümitlenmesine, şevklenmesine, gayretlenmesine vesile olacağı gibi hataları cezalandırmak da onun kafasında yasaklanmış bir düşüncenin çekiciliğini düşürme gücüne sahip olacaktır.[439]

Ceza iyi bir davranışa kazandırmaktan çok genellikle kötü davranışın engellenmesinde kullanılmaktadır. Cezadan önce alınabilecek bazı tedbirler vardır.

---

[437] Bayraklı, **, İslamda Eğitim**.,s.178,179.
[438] **Dini Kavramlar Sözlüğü**, s.98.
[439] Abdurrahman Dodurgalı, **Sevgi Peygamberi ve Yetişkin Din Eğitimi**,Rağbet Yayınları,İstanbul 2002 s.161.

Önce bilgi verilir; "Allah bir kavmi hidayete ulaştırdıktan sonra nelerden sakınacaklarını, kendilerine açıklamadıkça onları sapıklıkla sorumlu tutacak değildir. Muhakkak ki Allah her şeyi kemaliyle bilendir."[440]

İslamiyet'te bilgi ile sorumluluk doğru orantılıdır. Allah bilenleri sorumlu tutmaktadır. Doğru yolu göstermek; tarihte firavun gibi zalimleri cezalandırmak için de bu usul kullanılmıştır. Önce doğru yol gösterildiği halde hatalarında ısrar etmeleri cezalandırılmalarına sebep olmuştur.[441]

"Firavuna gidin çünkü o hakikaten azdı."[442] "Varın da ona yumuşak söz söyleyin, olur ki nasihat dinler yahut korkar."[443] Mükâfat ve ceza metodu sadece küçükler ve çocuklar için kullanılan bir yöntem değildir. Günümüzde geçerliliğini koruyan bu yöntem insanlık tarihi kadar eski bir yöntemdir. Mükâfat (ödül) ve ceza yöntemi bireyler için bir amaç olmaktan öte bir araç olarak kullanılmalı ve eğitim hedeflerinin önüne geçmemelidir. Bu nedenden dolayı mükâfat (ödül) veya ceza her davranışın ardından kullanılmamalı, sonuçlarına bakılınca önemli görülen davranışlarda uygulanmalıdır. Zaten mükâfat denilince akla gelen sevinçle iyi davranış arasında bağ kurmak ve bu bağı devamlı hale getirmektir. Aksi halde insan amacından sapmış olur.[444]

"İnkâr edenlere de ki, siz mutlaka yenilgiye uğrayacak ve toplanıp cehenneme doldurulacaksınız. Orası ne fena yataktır!"[445] "Şüphesiz inkâr eden kitap ehli ile Allah'a ortak koşanlar içinde ebedi kalmak üzere cehennem ateşindedirler. İşte onlar yaratıkların en kötüsüdür."[446]

Yukarıdaki ayetlerde de görmekteyiz ki Allah'a karşı haddi aşanlar, inkâr edenler, azgınlık içinde olanlar cezalarla tehdit edilmektedirler.

---

[440] Tevbe, 9/115.
[441] Bayraklı,**İslam'da Eğitim**. s.170.
[442] Taha,20/ 43.
[443] Taha,20/ 44.
[444] Dodurgalı, **Din Eğitimi Yöntemleri**, s.147.
[445] Ali İmran, 3/12.
[446] Beyyine, 98/6.

"İman edip salih ameller işleyenlere gelince Allah onların mükâfatlarını eksiksiz ödeyecek ve lütfundan onlara daha da fazlasını verecektir. Allah'a kulluk etmekten çekinenlere ve büyüklük taslayanlara gelince (Allah) onları elem dolu bir azaba uğratacaktır ve onlar kendilerine Allah'tan başka bir dost ve yardımcı da bulamayacaklardır.[447]

"İnkâr edenlere mutlaka şiddetli bir azabı tattıracağız ve onları yaptıklarının en kötüsü ile cezalandıracağız. İşte böyle Allah düşmanlarının cezası ateştir, ayetlerimize inkâr etmelerinin cezası olarak orada onlar için ebedilik yurdu vardır."[448]

Bu ayetlerde de görüyoruz bütün vasıtalar denendikten sonra hata devam ederse cezalandırma uygulanmaktadır.

İslam'daki Cezaların Sınıflandırılması

a) Eğitim Çevresini Değiştirmek

İnsan neslinin atasının işlediği ilk suçun cezası, onun yaşadığı ortamı değiştirmek şeklinde olmuştur.[449]

"Ve biz demiştik ki: Ey Âdem sen eşinle cennette sakin ol, onun nimetlerinden ikiniz bol bol yiyin fakat şu ağaca yaklaşmayın. Yoksa yanlış hareket edenlerden olursunuz. Nihayet onları şeytan kandırdı ve içinde bulundukları nimetten çıkardı. Biz de birbirinize düşman olarak buradan inin. Yeryüzünde sizin için bir vakte kadar yerleşmek ve menfaatlenmek vardır, demiştik."[450]

Şunu unutmamak gerekir ki en büyük eğitici olan Allah Teâlâ bazen eğitilecek kişilerin ortamlarını değiştirmek suretiyle eğitimi gerçekleştirmiştir.

---

[447] Nisa, 4/173.
[448] Fussilet, 41/27,28.
[449] Bayraklı, **İslam'da Eğitim**, s.170.
[450] Bakara, 2/35,36.

Eğitim çevresini değiştirme cezasını uygularken kişilerin yapıları, karakterleri, ortamları dikkate alınarak bu ceza uygulanmalıdır. Aynı cezanın iki farklı kişiye verildiği zaman ikisinden de iki farklı geri dönüş alınmaktadır.

Örneğin şeytan da cennetten kovuldu, Adem de cennetten çıkarıldı. Biri tabiat gereği daha da azgınlaştı, öbürü ise yaptığı hatadan pişman olup tövbe etti. , Biri doğru yolu buluyor, biri daha da kötü olabiliyor.[451]

b) Yasaklama

İslam eğitimine baktığımız zaman oyunu ve yemeği yasaklama uygulanmaktadır.[452]

"Andolsun ki biz Firavun ailesini düşünüp ibret alsınlar diye tuttuk, senelerce mahsul kıtlığı ve kuraklıkla kıvrandık."[453]

Ayetten anlaşılan o ki onları helak etmeden önce yasaklayarak cezalandırmış Allah Teâlâ.

c) Azarlama

Büyük cezalar vermeden küçük meseleler için sözlü cezalandırma "azarlama" önemli yer tutar. Ancak bunu yaparken de yerine ve zamanına, karşıdaki kişinin durumuna dikkat etmek gerekmektedir.[454]

"Musa kavmine öfkeli ve kederli dönünce şöyle dedi: Ben ayrıldıktan sonra yerime geçtiniz de ne çirkin iş yaptınız. Rabbinizin emriyle dönüşüme sabretmeyip buzağı mı yaptınız? Öfkesinden elindeki Tevrat levhalarını yere bıraktı ve kardeşi Harun'un başından tutup kendine doğru çekmeye başladı. Harun şöyle dedi: Ey anamın oğlu gerçekten bu kavim beni zayıf gördüler. Az kaldı ki beni öldüreceklerdi. Sen de

[451]Bayraklı, **İslam'da Eğitim**, s.171.
[452] Bayraklı, **İslam'da Eğitim** , s.171.
[453] Araf, 7/130.
[454] Bayraklı, **İslam'da Eğitim** , s.172.

bana düşmanları sevindirecek harekette bulunma, böyle beni zalimler topluluğu ile bir tutma."[455]

Görüldüğü gibi öğretmen öğrencisini bir topluluğun önünce onun gururunu kıracak, onu incitecek şekilde azarlamamalı. Yer ve zamana dikkat etmeli.

Eğitimin özelliklerinden biri hatayı direk söylemek değildir. Öncelikle sevgi ve şefkatle öğrenciyi o kötü davranıştan uzaklaştırmaya çalışmaktır. Direk ceza uygulamak değildir. Öyle ki kusuru direk yüzüne açık açık söylemek o öğrenciyi arsızlaştırabilir ve onu daha da çok kötülüğe itebilir. Bulunduğu halde ısrarcı olmasına sebep olabilir.[456]

d) Islah Etmek

İslam'ın ceza anlayışında suçlunun ıstırap çekmesi istenmez. Eğitim yönünden işlenen suçlarda, büyük çaptaki hukuki suçlar gibi ıstırap çekmesi istenmez. Buradaki cezadan maksat suçun ortadan kaldırılmasıdır. Cezanın mahiyeti kin ve nefret uyandırmak değil, davranışın kötü olduğunu bildirip ona mani olmaktır.[457]

"Yemin olsun ki Rabbinin azabından az bir şey onlara dokunursa şöyle diyecekler: Vay bizlere. Biz gerçekten zalimlerdendik."[458]Yabani bitkilerin yetişip büyüdüğü bir tarlaya girip onun en etkin olduğu yerleri tespit edip onu temizlemek gibidir ceza. Ancak bu temizleme işini yaparken bitkinin iyisini atmamalıyız.[459]

e) Affetmek

Ortamını bulamayan ağaç nasıl ki gelişmez ama onu gelişmediği için kesip atmayız, su vererek onu canlandırırız. Onu kesmemek bağışlamaktır.[460] "Sen bağışlama yolunu tut, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir."[461] Affetmek verilebilecek en büyük cezalardandır. Affeden belki çok büyük bir sorumluluk atmıştır ama bunun

[455] Araf, 7/15.
[456] Gazali, **İhya-i Ulümiddin**, c.I, s.57.
[457] Bayraklı, **İslam'da Eğitim** s.173.
[458] Enbiya, 21/46.
[459] Bayraklı, **İslam'da Eğitim** , s.173.
[460] Bayraklı, **İslam'da Eğitim** , s.173.
[461] Araf, 7/199.

sonucunda suçta düzelmeler meydana gelecektir. Yukarıdaki cezalarda yer ve zamana göre bir sakınca olmamakla beraber bir sevap da yoktur. Oysa affederek suça karşılık vermede sevap da vardır.[462]

"Suçun karşılığı denk bir cezadır. Fakat kim affeder ve ıslah ederse onun mükâfatı Allah'a aittir."[463] "Her kim de sabredip suç bağılarsa işte bu işlerin en hayırlısındandır."[464] "Uhud savaşında sen Allah'tan gelen bir merhamet sayesindedir ki onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın muhakkak onlar etrafında dağılıp gitmişlerdi. Artık onları affet ve kendilerine Allah'tan mağfiret dile"[465] Suçun en büyük ve en etkili karşılığı affetmektir. Affetmeyen eğitimci olamaz. Ayrıca affetmek ilahi bir vasıftır. Yüce gönüllülüktür.[466]

"O kimseler ki büyük günahlardan ve açık rezaletlerden sakınırlar, öfkelendikleri zaman da onlar kusur bağışlarlar."[467]

İslamiyet işlenen bir suçun cezasını araştırıp, soruşturmadan vermez. Suçlu kendi müdafaasını yapmalıdır. Eğitimci de kendini savunma fırsatını, suçu işleyene vermelidir. Eğer savunma yapmadan ceza uygulanırsa bu eğitim için zararlıdır. Böyle bir uygulama düşünülemez.

Bununla ilgili Kur'an'a bakarsak: "Allah iblise: "Ben sana secde ile emretmiş iken seni secde etmekten alıkoyan neydi?" buyurdu. İblis bu soruya şöyle cevap verdi: "Ben Âdem'den hayırlıyım, çünkü beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın."[468] Evet, İslamiyet'te ceza davranışa göre değil sebebe göre uygulanmakta.[469]

f) İyilik

Ceza suçun önlenmesini hedef alır, bunun için eğitimci hangi suç hangi şekilde engellenir bunu bilmesi gerekir. En büyük ceza aftır, demiştik ancak bundan da

---

[462] Bayraklı, **İslam'da Eğitim**, s.174.
[463] Şura, 42/40.
[464] Şura, 42/43.
[465] Ali İmran, 3/159.
[466] Bayraklı, , **İslam'da Eğitim** s.175.
[467] Şura, 42/37.
[468] Araf, 7/12.
[469] Bayraklı, **İslam'da Eğitim** s.175.

dahası "iyilik" vardır. Yapılan kötülüğe iyilikle karşılık vermek en büyük erdemdir.[470]

"Hem iyilikle kötülük müsavi olmaz. Sen kötülüğü en güzel olan iyi hareketlerle önle. O vakit bakarsın ki seninle arasında bir düşmanlık bulunan yakın bir dost gibi olmuştur."[471]

Suça iyilikle karşılık vermek ilahi bir lütuftur. Buna Allah'ın yardımı olmadan ulaşmak zordur, bu ancak sabırla ulaşılacak bir mevhibedir.[472]"İşte bunlara sabırlarından dolayı mükâfatları iki kat verilecektir. Bunlar kötülüğü iyilikle savmaları ve kendilerine verdiğimiz rızıktan hayra harcarlar."[473]

Bu ayetlerden de görüyoruz, suça iyilikle karşılık vermek en büyük erdemlerden biridir. Her kişinin işi değil, er kişinin işidir. Bir eğitimci de işlenen suça iyilikle karşılık verebilme erdemine sahip olmalıdır. Çünkü en büyük eğitici Allah Teâlâ bize bunları ayeti kerimelerde bildirmiş. Hz. Muhammed de hayatında uygulamıştır.

2.7.3. Kalem Suresi'nde Mükâfat ve Ceza

"Şüphesiz sana tükenmez bir mükâfat vardır."[474] Sana peygamberlik gibi kutsal bir görev veren Allah katından bitip tükenmeyen ödüldür bu. Her türlü kötülüğü gideren her türlü boşluğu dolduran müşriklerin bütün kötü sözlerini yok eden büyük bir karşılık, bir yakınlık bir tesellidir.[475]

Surenin ilk ayetlerinde Allah Teâlâ kaleme ve yazılanlara yeminle başlamıştır. İkinci ve üçüncü ayetlerde ise Hz. Muhammed'e yapılan hakaretleri, çirkin ithamlara Allah'ın verdiği yanıtlardan bahsederken Allah Teâlâ Hz. Muhammed den bunlara karşı sabırlı olmasını, asla taviz vermemesini istemekte. Bu sabrın sonunda ise kendisine bitip tükenmeyen tarifi mümkün olmayan bir mükâfat vaat etmektedir.

---

[470] Bayraklı, **İslam'da Eğitim ,** s.176.
[471] Fussilet, 41/34.
[472] Bayraklı, **İslam'da Eğitim**, s.177.
[473] Kasas, 28/54
[474] Kalem, 68/ 3.
[475] Kutup, **a,g,e**, s.122.

"Şüphesiz senin için kesintisiz bir ödül vardır"[476]Hz. Muhammed'e Allahın vereceği ödül kendi amelinin karşılığıdır. Kimsenin başa kakacağı bir şey değildir. Kimseye minnet duyacağı bir husus yoktur.[477]

İslam dünya ve ahiret dengesi olan bir dindir. Ecir ve mükâfat değince akla ilk olarak ahiret gelmekte ve oradaki müminlere verilecek ödül düşünülmekte. İslam'ın ilk yıllarında müşriklerin Müslümanlara yaptıkları zulüm, eziyet ve işkenceler düşünülünce buradaki ecrin dünya hayatında başlayıp ahrete kadar devam edeceğini söylemek Kuran'ın ruhuna daha uygun düşmektedir.[478]

Aynı zamanda bu ayetlerden günümüz eğitim sistemine, ilim adamlarına, öğretmenlere mesajlar verilmektedir. Aynı durumlarla karşılaşıldığı zaman yani sözlü fiili saldırılar olacak, bunlar karşısında sabırlı olmaları ve karşısında sınırsız mükâfatla karşılaşacağını müjdelenmektedir. Eğitimde mükâfatın önemli bir yeri vardır. Yapılan iyiliğe karşı verilen ödül o davranışın devamına ve hayatına yerleşmesine sebep olacaktır.

Bir teşvik unsuru olan ödül, insan eğitiminde de bu temel esasa oturtularak uygulanmalıdır. İnsan görülen iyi davranışların devam ettirilmesi veya daha iyi bir davranış sergilenmesini sağlamada ya da o davranışların alışkanlık haline getirilmesinde kullanılan önemli bir araçtır.[479]. Yüce Allah eğitim açısından motive ve teşvik edici olması yönünden gündeme getirdiği başka ayet; "Şüphesiz takva sahipleri için de Naim cennetler vardır."[480] Takva sahipleri kimdir? Kısaca Allah'ın emirlerini yerine getiren, yasaklarından kaçınan, kendini nefsinin ve şeytanın vesveselerinden uzak tutan kimsedir. Bu manevi olgunluğa ulaşan kimseye Allah Teâlâ bütün nimetlerin içinde olduğu cenneti vereceğini vaat etmektedir.[481]

İnkardan uzak, kötü ahlaktan ve kötü ahlaklı kimselerden sakınan Allah'ın azabından çekinen takvalı kimselere özeldir bu ayetteki müjde, bu cennet bela ve sıkıntı, dert ve

---

[476] Kalem,68/3
[477] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri**, s 489
[478] Aldemir, **a,g,e**,s 53
[479] Dodurgalı, **Din Eğitimi ve Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler**, s.145.
[480] Kalem,68/ 34.
[481] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri**, s 512

kederden uzak, nimet ve mutluluk dolu akla hayale gelmeyen güzellikler barındıran Naim cennetleridir.[482]

Yüce Allah bu manevi olgunluğa ulaşan kimselere cennetlerin verileceğini müjdelemektedir. Takvanın karşılığı olarak cennet gibi büyük bir mükâfat bahşetmektedir. Şeytana ve nefsine uymayan kimseler her çeşit nimetin bulunduğu cennette ağırlanacaktır.[483]

Ayrıca bu ayette ilim adamları, öğretmenler, yöneticiler vb. kişilere de bir mesaj gitmekte. Hz. Muhammed'in ahlakıyla ahlaklaşıp, onun kişiliğini örnek alan onun yolundan gidenlerin, sabredenlerin, iyiliği emredip kötülüğü nehyedenlerin Naim cennetlerine kavuşacaklarına işaret edilmekte.[484]

Öyle ya Allah'a teslim olanlarla suçluları bir tutar mıyız hiç?"[485]Ayette geçen "Allah'a teslim olan" diye tercüme ettiğimiz, müslimin, takva sahibi diye tanımladığımız muttaki olanlar anlamına gelmektedir. Hz. Muhammed'e deli diyen, Allah'ın yolundan sapmış, hakikati yalanlayarak peygamberi kendilerine uydurmak isteyen devamlı yemin eden, insanları aşağılayan, kusur arayan, laf götürüp getiren, iyiliğe engel, kötülüğe teşvik eden, haddi aşan, günah batağına dalmış, kaba, haşin mal ve evlat çokluğuyla kibirlenip böbürlenen ve Allah'ın ayetlerini yalanlayan kimselere mücrim denmektedir. İşte yüce Allah bu suçlularla Müslümanların bir tutulmayacağını ve iman ve amel yönünden ayrılacağı ve ona göre Allah Teâlâ muamele yapacağını açıklamaktadır.[486]

Kalem Suresi'nde Cezaların Sınıflandırılması:

Yüce Allah cezanın dünyada, azabın ise ahirette olacağını bildirmektedir. Bu iki ceza dışında ceza olmadığını beyan eden Allah dünya cezasıyla ahiret cezasını kıyas ederek ahiret cezasının büyük olduğunu bildirmektedir[487]."İşte böyledir azap. Ahiret

---

[482] Yazır **,a,g,e,** s 281.
[483] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri**, s.512.
[484] Karataş ,**a,g,e**. s.32.
[485] Kalem, 68/35.
[486] Bayraklı, , **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri**, s.513.
[487] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri**, s.510.

azabı ise elbette daha büyüktür, ah bir bilselerdi."[488] Dünya azabını ahiret azabını ve aralarındaki farkı bilmek Kalem Suresi sekiz ila on beşinci ayetlerdeki kötü davranışların yapılmasına engel olmaktadır.[489]

Bu ayeti kerimede hem Mekkeli müşriklere hem de bütün insanlara bir uyarı söz konusudur. Allah'ın emir ve yasaklarına uymayanların bela ve musibetlerle karşı karşıya olacakları ve hem dünyada hem de ahirette cezasının olacağını bildirmektedir. Ayrıca ahiret cezasının dünyadakinden daha büyük olduğu ifade edilmektedir. Günümüz eğitim sisteminde de uygulanacak cezalar öğrencinin sevdiği şeyleri yasaklamak, elindeki imkanı almak şeklinde olduğu takdirde tekrar aynı hatayı işlememesine veya işlememek için gayret göstermesine yardımcı olacaktır.

İslam eğitim sisteminde soruşturmadan araştırma yapmadan ceza verilmez. Suçlu kişinin savunması dikkate alınır. Tevbe edenler bağışlanmakta ancak aynı cezayı tekrar işleyenler daha ağır bir ceza ile cezalandırılmaktadır. Davranışın sebebi araştırılıp onun çirkinliği gösterilmeden ceza verilmemektedir.[490]

"Yakında onun burnunu damgalayacağız"[491]Bu ayeti kerimedeki cezaya baktığımızda damgalama işinin hem dünyada hem de ahrette olduğunu görmekteyiz. Dünyada damgalamak o kişinin rezil rüsva olması, kötü şekilde anılması, peşinden gittiği davanın yok olması şeklinde gerçekleşecek bu gibi insanlar dünyada sürünecek rezil olacak, ahirette ise mahşere sürünerek gidecektir.[492]

---

[488] Kalem,68 /33.
[489] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.510.
[490] Bayraklı, **İslam'da Eğitim**, s 180
[491] Kalem,68/16
[492] Bayraklı, **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri,** s.499.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitim insanın en büyük ve önemli ihtiyaçlarından biridir. Bu eğitim sayesinde birey doğuştan gelen yeteneklerini geliştirerek davranışlarını mükemmelleştirir. Kur'an-ı Kerime dayanan İslam eğitiminin yöntemlerini, ilkelerini, gaye ve hedeflerini anlayabilmek için Kur'an-ı incelemek gerekmektedir. Kalem Suresi de bu çerçevede İslam eğitiminde yer alan bazı temel unsurları ihtiva etmektedir.

Yüce Allah incelediğimiz surenin başında yeminle başlamaktadır. Kaleme ve yazdıklarına yemin eden Allah Teâlâ ilme ve ilme olan ihtiyaca ne kadar önem verdiğini vurgulamaktadır. Yeminle karşısındaki insanın dikkatini çekerek anlatacağı şeyin önemini bildirmektedir. Kuran ayetlerinde eğitimle ilgili çeşitli metotlar, ilkeler, stratejiler yer almaktadır. Eğitimin yegane unsuru olan ahlaktan Kur'an ayetlerinde ve Kalem Suresinde de bahsedilmektedir. İlimle uğraşan herkesin olmazsa olmazı sabır konusu başka bir peygamber örnek gösterilerek sunulmaktadır.

Bu çalışmamızda Kur'an-ı Kerim'in ekseninde eğitim anlayışına bir nebzede olsa katkıda bulunmaya çalıştık. Elbette Kur'an-ı Kerim gibi eşsiz bir kitabı anlatmak kolay değil. Bunu yapan tefsirciler ve tefsir kitaplarını görmekteyiz. Biz de eğitim yönünden incelemeye çalıştık. Bu araştırma, Kur'an'ın eğitim anlayışını anlamaya katkıda bulunmak için girişilmiş bir çalışmadır. Elbette Kur'an'ın anlaşılması farklı açılardan değerlendirilmesi hem çok zaman alan hem de bilgi birikimi gerektiren bir süreçtir. Yoğun bir çaba ve gayret gerektirir. Bu çalışmamızda Kur'an'ın bir suresini incelemeye ve kavramaya çalışılmıştır. Biz de kaleme ve yazdıklarına yeminle başlayan bu sureyi yani Kalem Suresi'ni eğitim açısından değerlendirmeyi uygun gördük.

Surenin ilk bölümünde Hz. Muhammed'e ithaf edilen sözlerin yanlışlığına ve Hz. Muhammed'in yüce bir ahlak üzere olduğu bildirilmektedir. Kendine söylenen sözler, hakaretler, eziyetler karşısında nasıl davranması gerektiği vurgulanmaktadır.

Hz. Muhammed ve onun yolundan gidenler bitip tükenmek bilmeyen mükafatlarla müjdelenirken, haksız yere zulmedenler, hakaret edip alay edenler ise azapla korkutulmaktadır.

Ayrıca bu surede Allah'ın verdiği nimetlere karşı nankörlük yapılmamasını, zenginin malında yoksulun da hakkının olduğu bahçe sahipleri kıssası işlenmektedir. Ahiretin dehşeti, müminlere verilecek mükâfatlar ve Hz. Peygamber'e sabır tavsiye edilirken Yunus Peygambere de örnek olarak sunulmaktadır.

Eğitim açısından incelemeğe çalıştığımız surede, tevhidle ilgili ilkeler, peygamberlikle ilgili hükümler, eğitim ve ahlak ile ilgili konular bulunmaktadır. İlk ayetinde yeminle başlayan sure bilgiyi yazıya döken kalemin gücüne ve önemine dikkat çekmektedir. Cahiliye diye adlandırılan toplum eğitimle, kuranla, peygamberle hangi seviyeden hangi seviyeye yükselmiştir. Eğitimin ve Kur'anın gücünü bize açıkça göstermektedir.

Ahlakla ilgili ilkelere baktığımızda surede yalan, durmadan yemin etmek, kusur aramak, laf taşımak, iyiliğe engel olmak, kaba, haşin davranmak gibi davranışların ahlaki olmadığını ve bu davranışların yasaklandığını yapanlarında kınandığını görmekteyiz. Ve surede yapılması gerekenlerle yapılmaması gerekenler bildirilmektedir. Ahlakla eğitimin ayrılmaz bir bütün olduğunu eğitimin ancak ahlakla birleşirse istenilen sonuca ulaşılacağını görmekteyiz.

Bir işi yapmak için plan yaparken inşallah demenin öneminin eğitimi verilmektedir. Aynı eğitim içerisinde fakirlere yardım etmenin önemi anlatılırken etmemenin ne gibi şeylere yol açacağı deneysel olarak gösterilmektedir.

Suç ve ceza konusu hem dünyevi hem de uhrevi olarak ele alınmaktadır. Ahiretteki cezanın dünyadakinden daha büyük ve daha çetin olduğu gösterilmektedir. Yüce Allah'ın cezalandırırken acele etmediğini yavaş yavaş cezaya yaklaştırdığını göstermektedir. Eğitim açısından baktığımızda da öğrenciye ceza verirken acele etmemenin gerekliliğini göstermekte. Hatasını anlayıp geri dönüş yapmasına fırsat verilmesi gerekmektedir. Yüce Allah cezanın yanında motive açısından ödülü de

teşvik etmektedir. Kimlere ve hangi amellere karşılık hangi ödülü vereceğini bildirmektedir.

Surede tespit edilen eğitim yöntemlerine baktığımızda gerek Allah Teâlâ'nın gerekse Hz. Muhammed'in sıkça kullandığı soru cevap yöntemini, otuz beş ile kırk birinci. Ayetlerde görmekteyiz. Örnek olma-Model sunma metodu ise Hz. Yunus Peygamber üzerinden verilmekte. Kırk sekiz kırk dokuz ve ellinci Ayetlerde bu konu işlenmekte ve Hz. Muhammed'e bu hal ve psikolojiye düşerse Yunus gibi yapmaması öğütlenmekte. Yüce Allah peygamberine nasıl davranması gerektiğini nelere sabretmesini istediğini Hz Yunus'u örnek vererek göstermektedir. Bir başka yöntem ise kıssa ile eğitim –örnek olay incelemesi bu yöntem gerek Kur'an da gerekse hadislerde uygulanan bir eğitim metodudur. Günümüz eğitim sisteminde ise örnek olay incelemesi olarak kullanılmaktadır. Buradaki örnek olay bahçe sahipleridir ve on yedi yirmi sekizinci Ayetlerde anlatılmaktadır. Kur'an da ki kıssalardan maksat ibret almak ders çıkarmak ve o hatalara düşmemektir. Bu surede yer alan kıssada da bir işe niyet ederken inşallah demenin eğitimi verilmekte. Yoksulların yetimlerin haklarının gözetilmesi istenmekte. Tedrici eğitim metodu ise kırk dört ve kırk beşinci ayetlerde müşriklere cezanın yavaş yavaş yaklaşacağını, Kur'an'ı ve peygamberi yalanlayanları bilmedikleri yönde azaba yaklaştırdığını ifade etmektedir.

Kur'an'ı Kerimin uyguladığı ve Kalem Suresinde gördüğümüz başka bir metot da öğüt metodudur. Sekiz ila on beşinci Ayetlerdeki öğütlere baktığımızda hangi davranışları yapıp yapmamamız konusunda bir uyarı görülmektedir. Ahlaki olmayan bu özelliklerden uzak durulması istenmektedir.

Kalem Suresinde başka bir başlığımız ise ilkelerdir. Muhataba görelik, hürriyet ve bütünlük ilkesi de Kalem Suresinde öne çıkan başlıca ilkelerdir. Bu ilkelere baktığımızda bilgiyi verirken nelere dikkat etmemiz gerektiğini görmekteyiz.

Eğitimin iki, temel unsuru öğretmen ve öğrencidir. Bu surede öğretmenle ilgili bazı özellikler bulunmakta özelde Hz. Muhammed'e yapılan tavsiyeler nasihatler genelde ise peygamberlik mesleği olan öğretmenlere de yapılmaktadır. Bir öğretmenin nasıl

davranması gerektiği nelere sabretmesi istendiği vb. şeyleri bu sure ışığında görmekteyiz.

Eğitimde var olan ancak uygun yer ve zamanda kullanılmasına dikkat edilmesi gereken iki unsur Mükâfat ve ceza da Kalem Suresinde bahsedilen önemli konulardandır.

İncelemiş olduğumuz bu çalışma Öğretim yöntem ve tekniklerinin "Özel Öğretim Yöntemleri "arasında yer almaktadır. Bu çalışma Kur'an-ı Kerim de öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulandığını, eğitimde de Kur'an-ı Kerimden yararlanmamız gerektiğini göstermektedir. Gerekli yöntem ve ilkeler kullanıldığı zaman, istenilen sonuçlara ulaşılmaktadır. Eğitim ahlak ile desteklendiğinde, insanlığa faydalı olacağını görmekteyiz. Sonuç itibari ile incelediğimiz bu surede gerek inanç, gerek ahlak, gerekse eğitim yönünden önemli mesajlar verilmekte ve bunları hayatımıza uygulamamız istenmektedir.

KAYNAKÇA

Ahmed b. Hanbel. (1982). *Müsned.* İstanbul: Çağrı Yayınları.

Aldemir, H. (2013). *Nebevi Mücadele Bağlamında Kalem Suresi Tefsiri, İstanbul: Kitabi.*

Ateş, S. (2000). *Yüce Kuran'ın çağdaş tefsiri*, İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat.

Atım, A. (2010). *Hz. Musa Kıssalarının Din Eğitimi Açısından Değeri*, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ay, M. E. (2005). *Din Eğitimi ve Öğretiminde Mükâfat ve Ceza*, İstanbul: Düşünce Kitabevi.

Aydın M. Z.(2014). *Din öğretiminde yöntemler,* Nobel Yayınları Aykaç, N. (2014). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, İstanbul: Pegem Akademik Yayınları.

Bayraklı, B. (2012). *İslam'da Eğitim,* İstanbul: Bayraklı Yayınları.

Bayraklı, B. (2013). *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kuran Tefsiri*, İstanbul: Bayraklı Yayınları

Bayraktar, M. F. (2008). *İslam Eğitiminde Öğretmen Öğrenci Münasebetleri*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları.

Beydavi, (2013). *Envarü't Tenzil ve Esrarü't Te'vil*, Çeviren: Abdülvehab Öztürk, İstanbul, Kahraman Yayınları.

Bilmen, Ö. N. (2014). *Kur'an-ı Kerim Türkçe meali ve tefsiri*, İstanbul: İpek Yayınları.

Buhari, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail. (1981). *el-Cami'us-Sahih,*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Buhari, İ. (2004). Buhari, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail. (1981). *el-Cami'us-Sahih,*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Cebeci, S. (2015). *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Çamdibi, H. M. (1994). *Şahsiyet Terbiyesi ve Gazali*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Çamdibi, H. M. (2003). *Din Eğitiminde İnsan ve Hayat,* İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Çamdibi, H. M. (2010). *Eğitim İlkeleri ve Rehberlik,* İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Çelikkaya, H. (2009). *Eğitim Bilimlerine Giriş*, İstanbul, Nobel Yayınları,

Dağ, M. ÖYMEN H. Raşit,(1974*).* ***İslâm Eğitim Tarihi***, Milli Eğitim Basımevi, Ankara,

Diyanet İşleri Başkanlığı (2010) . *Dini kavramlar sözlüğü,* Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları

Diyanet İşleri Başkanlığı. (2017). *Kur'an yolu meali*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara

Demirel, Ö. (2010)*Eğitimde proğram geliştirme,* Pegem Yayınları

Dodurgalı, A. (1996). *Ailede çocuğun din eğitimi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları

Dodurgalı, A. (1999). *Din eğitimi ve öğretiminde ilkeler ve yöntemler*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları

Dodurgalı, A. (2002). *Sevgi peygamberi ve yetişkin din eğitimi*, İstanbul: Rağbet Yayınları

Dodurgalı, A. (2010). *Ailede din eğitimi*, İstanbul: Timaş Yayınları

Ebu Gudde A. (2016). *Bir eğitimci olarak Hz. Muhammed ve öğretim metotları,* İstanbul: Yasin Yayınevi

El-Isfehani, R. (2015). *Müfredat Kuran kavramları sözlüğü*, İstanbul: Yarın Yayıncılık

Ertürk İ.(2008) *Raman suresinin din eğitimi açısından değerlendirilmesi*, yüksek lisans tezi, Konya

Esed M. *Kuran Mesajı Meal Tefsir*

Fersahoğlu, Y. (2015). *Kuran'da zihin eğitimi*, İstanbul: Çamlıca Yayınları

Gazali, İ. (2016). *İhya-i ulumiddin*, (Çev. Mehmed A. Müftüoğlu), İstanbul: Çelik Yayınları

Gündoğdu Y.B.(2018). *Alak suresinin ilk beş ayetinin eğitimsel değeri ilk vahyin izinde, Nobel* bilimsel eserler

Gürkan T.vd.(1998). *Eğitim bilimine giriş* ed. Fatma Varış İstanbul, Alkım yayınları,

İbn Mace, Ebu Abdillah Muhammed b. Yezid er-Rebei el-Kazvini. (1981). *Sünenü İbn Mace,* İstanbul: Çağrı Yayınları.

İbn Kesir, Ebu'l-Fida İsmail b. Ömer. (2000). *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim.* Beyrut: Daru İbn Hazm.

Jusufi, N. (1998). *Eğitim açısından Kur'an-ı Kerim'de yemin kavramı,* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Kandemir, M. Y. (drl) (2017). *Ayet ve hadislerle açıklamalı Kur'an-ı Kerim meali,* İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları

Karaköse Ş.(2012.)*Etkili din öğretimi*, İstanbul, Tidef Yayınları.

Karataş, H., H. (2013). *Ana konuları ekseninde kalem suresi ve tefsiri,* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Kesir İbni. (2012). *İbni Kesir tefsiri*, (Çev. Savaş Kocabaş), İstanbul: Polen Yayınları

Kesir İbni. (2015) *İbni Kesir tefsiri (Çev.m.Beşir Eryarsoy)* İstanbul*:* Polen Yayınları

Koçak, M. (2014). *Kur'an ve Hadislere Göre Kalem Kavramı, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,(42),* Erzurum

Kurtûbî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed,(2015) *el-Câmi li Ahkâmi'l-Kur'ân,* Terceme ve notlar M.Beşir Eryarsoy, cilt 17,s 563İstanbul: Buruç yayınları,

Kutub, M. (1977). *İslam Terbiye ve Ahlak Sistemi,* İstanbul: Hisar Yayınları

Kutup, S. (2012). *Fizilalil Kur'an tefsiri*, Ankara: Birleşik Yayıncılık

Malik b. Enes. (1981). *Muvatta bi Rivayeti Yahya b. Yahya el-Leysi*, İstanbul: Çağrı Yayınları.

(Thk. Muhammed Fuad Abdülbaki). (2. b.). Beyrut: Daru İhyai't-Türasi'l-Arabiy.

(1997). *Muvatta bi Rivayeti Yahya b. Yahya el-Leysi*, (Thk. Beşşar Avvad Maruf). (2. b.). Beyrut: Daru'l-Arabi'l-İslami.

(1994). *Müvattaü'l-İmam Malik bi Rivayeti Muhammed b. Hasen eş-Şeybani,* (Thk. Abdülvahhab Abdullatif). (4. b.). Kahire: Vizaretü'l-Evkaf.

Mevdudi, Ebu'l Al'a (2017). *Tefhimu'l Kur'an, Kur'an'ın anlam ve tefsiri*, İstanbul: İnsan Yayınları

Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccac el-Kuşeyri. (1981). *el-Camiu's-Sahih,* İstanbul: Çağrı Yayınları.

Nesai, Ahmed b. Şuayb. (1985). *Amelü'l-Leyl ve'n-Nehar.* İstanbul: Çağrı Yayınları.

Ocak, G. (2014) Öğretim İlke ve Yöntemleri, Ankara: Pegem Yayınları.

Öcal, M. (2013). *Din eğitimi ve öğretiminde metotlar,* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Öncül R. (2000). *Eğitim bilimleri sözlüğü*, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Özbek, A. (1991). *Bir eğitimci olarak Hz. Muhammed*, Konya: Esra Yayınları

Özbek A.(1994*). Kuran eğitim felsefesi* (isav) İslam'da Aile ve Çocuk Sempozyum Bildirileri1eri, Şanlıurfa: İlmi neşriyat.

Özberk E. *Kuran Ve Sünnetin Eğitici Vasfı***,** Özlenen Rehber Dergisi,161.Sayı

Paçacı, M.(2013)*Kuran'a Giriş*,İstanbul,İsam Yayınları

Pazarlı, O. (1967). *Din eğitimi ve öğretiminde genel metotlar,* İstanbul: İrfan Yayınevi

Saka**, Ş.(1979)** *Kur'ân-ı Kerîm'in Davet Metodu*, AÜ İlahiyat Fakültesi, (Yayımlanmış Doktora Tezi,Ankara

Selçuk M. *Birlikte yaşamayı Kur'an-i Bir Yaklaşım*(Tearuf)*Kültürel Çeşitlilik Ve Din,*Remziye Yılmaz,Sinemis Yayınları

Şamil Yayınları. (1998). *İslam Ansiklopedisi,* İstanbul: Şamil Yayınları

Şen, M. (2013). "*Furkan suresinin din eğitimi açısından değerlendirilmesi*", Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Tarhan, N. (2017). *İnanç psikolojisi ve bilim ruh, beyin ve akıl üçgeninde insanoğlu*, İstanbul: Timaş Yayınları

Taşpınar, M.(2012) *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Elhan Kitap Ankara

Topçu N.(2012).*Ahlak*, İstanbul: Dergâh yayınları.

Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük,* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Türkiye Diyanet Vakfı. (1988). *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Yazır, E. M. H. (2017). *Hak dini Kur'an dili*, İstanbul: Azim Yayınları

Yıldırım, C. (1986). *İlmin ışığında asrın Kuran tefsiri*, İstanbul: Anadolu Yayınları

EKLER

Ek A. Kalem Suresi Arapça Metni

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (1) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ (2) وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ (3) وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ (4) فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ (5) بِأَيِّكُمُ الْمَفْتُونُ (6) إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ (7) فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ (8) وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ (9) وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ (10) هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ (11) مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ (12) عُتُلٍّ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ (13) أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ (14) إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ (15)

سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ (16) إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ (17) وَلَا يَسْتَثْنُونَ (18) فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِنْ رَبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ (19) فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ (20) فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ (21) أَنِ اغْدُوا عَلَى حَرْثِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ (22) فَانْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَافَتُونَ (23) أَنْ لَا يَدْخُلَنَّهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مِسْكِينٌ (24) وَغَدَوْا عَلَى حَرْدٍ قَادِرِينَ (25) فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُّونَ (26) بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ (27) قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ (28) قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ (29) فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَلَاوَمُونَ (30) قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا طَاغِينَ (31) عَسَى رَبُّنَا أَنْ يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِنْهَا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ (32) كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ

الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ (33) إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ (34) أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ (35) مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ (36) أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ (37) إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ (38) أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَالِغَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ (39) سَلْهُمْ أَيُّهُمْ بِذَلِكَ زَعِيمٌ (40) أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ (41) يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ (42) خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ (43) فَذَرْنِي وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهَذَ

الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ (44) وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ (45) أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ (46) أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ (47) فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ (48) لَوْلَا أَنْ تَدَارَكَهُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ (49) فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ (50) وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ ل

َمَجْنُونٌ (51) وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ (52)

Ek B. Kalem Suresi Türkçe Meali

Rahmân ve Rahîm olan Allah´ın adıyla

Nûn. (Ey Muhammed) Andolsun kaleme ve satır satır yazdıklarına ki, sen Rabbinin nimeti sayesinde, bir deli değilsin. (1-2) Şüphesiz sana tükenmez bir mükâfat vardır. (3) Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin. (4)Hanginizin deli olduğunu yakında sen de göreceksin, onlar da görecekler. (5-6) Şüphesiz senin Rabbin, kendi yolundan sapan kişiyi daha iyi bilir. O, hidayete erenleri de daha iyi bilir. (7) O halde yalanlayanlara boyun eğme. (8)İstediler ki, yumuşak davranasın, böylece onlar da yumuşak davransınlar. (9) Yemin edip duran, aşağılık, daima kusur arayıp kınayan, durmadan söz taşıyan, iyiliği hep engelleyen, saldırgan, günaha dadanmış, kaba saba; bütün bunların ötesinde bir de soysuz olan kimseye mal ve oğulları vardır diye, sakın boyun eğme. (10-14)Âyetlerimiz kendisine okunduğu zaman, "Öncekilerin masalları!" der.(15)

Şüphesiz biz, vaktiyle "bahçe sahipleri"ne belâ verdiğimiz gibi, onlara (Mekkeli inkarcılara) da belâ verdik. Hani o bahçe sahipleri, sabah erkenden (fakirler gelmeden) bahçenin ürünlerini devşirmeye yemin etmişlerdi. (17) (Bunu tasarlarken) istisna da yapmıyorlardı. ("İnşaallah" demiyorlardı.) (18) Nihayet onlar uykuda iken Rabbinden bir afet (ateş) bahçeyi sardı. (19)Böylece bahçe, (anızı) yakılmış toprağa döndü. (20) Derken, sabahleyin birbirlerine, "Haydi, eğer ürününüzü devşirecekseniz erkenden gidin" diye seslendiler. (21-22)Bunun üzerine, "Sakın, bugün orada hiçbir yoksul yanınıza sokulmasın" diye fısıldaşarak yola koyuldular. (23-24)(Yoksullara yardım etmeğe) güçleri yettiği halde (böyle söyleyerek) erkenden yola çıktılar. (25) Fakat bahçeyi o halde gördüklerinde, "Biz mutlaka yolumuzu şaşırmış olmalıyız!" dediler. (26)(Gerçeği anlayınca da), "Hayır, meğer biz mahrum bırakılmışız!" dediler. (27)Onların en akl-ı selim sahibi olanı, "Ben size ‘Rabbinizi tespih etseydiniz ya! dememiş miydim?" dedi. (28) Onlar, "Rabbimizi tesbih ederiz (yüceltiriz). Şüphesiz biz zalim kimseler imişiz" dediler. (29)Bunun üzerine birbirlerini kınamaya başladılar. (30) Şöyle dediler: "Yazıklar olsun bize! Gerçekten biz azgın kişilermişiz!" (31) "Umulur ki, Rabbimiz bize bunun yerine daha iyisini verir. Çünkü biz artık Rabbimizi arzulayanlarız."(32) İşte böyledir azap! Ahiret azabı ise elbette daha büyüktür; ah bir bilselerdi! (33)Şüphesiz Allah'a karşı gelmekten

sakınanlar için Rableri katında Naîm cennetleri vardır. (34) Biz Müslümanları suçlular gibi kılar mıyız? (35)Size ne oluyor, nasıl hüküm veriyorsunuz? (36) Yoksa size ait bir kitabınız var da (bu batıl hükümleri) ondan mı okuyorsunuz? (37) Onda, "Seçip beğendiğiniz her şey mutlaka sizindir" (diye mi yazılı?) (38)Yahut bizden, her ne hükmederseniz mutlaka öyle olacağına dair Kıyamete kadar sürecek kesin sözler mi aldınız?(39) Sor onlara: "Onların hangisi bu (iddianın doğruluğu)na kefildir?" (40)Yoksa onların ortakları mı var? Doğru söyleyenler iseler, haydi getirsinler ortaklarını! (41)Baldırların açılacağı (işlerin zorlaşacağı) ve kâfirlerin secdeye çağrılıp da gözleri düşmüş ve kendilerini zillet kaplamış bir halde buna güç yetiremeyecekleri günü (Kıyamet gününü) düşün. Hâlbuki onlar sağlıklarında secde etmeye çağrılıyorlar(ve buna yanaşmıyorlar)dı. (42-43) (Ey Muhammed!) Bu sözü (Kur'an'ı) yalanlayanlarla beni başbaşa bırak. Biz onları bilemeyecekleri biçimde adım adım helaka yaklaştıracağız.(44) Onlara mühlet veriyorum. Şüphesiz benim tuzağım sağlamdır. (45) Yoksa sen onlardan bir ücret istiyorsun da onlar bu yüzden ağır bir borç yükü altına mı girmişlerdir? (46)Yahut gayb (levh-i mahfuz) kendi yanlarında da onlar mı (bundan aktarıp) yazıyorlar?(47) Sen, Rabbinin hükmüne sabret. Balık sahibi (Yûnus) gibi olma. Hani o, (balığın karnında) kederli bir halde Rabbine yakarmıştı. (48) Şayet Rabbinden ona bir nimet yetişmemiş olsaydı, o mutlaka kınanmış bir halde ıssız bir yere atılacaktı. (49) (Fakat böyle olmadı.) Rabbi onu (peygamber olarak) seçti ve salih kimselerden kıldı. (50) Şüphesiz inkar edenler Zikr'i (Kur'-an'ı) duydukları zaman neredeyse seni gözleriyle devirecekler. (Senin için,) "Hiç şüphe yok o bir delidir" diyorlar. (51)Halbuki o (Kur'an), âlemler için ancak bir öğüttür. (52)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Hatice AVANOĞLU

Doğum Yeri ve Yılı : Kastamonu,1982

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dili : Arapça

E-Posta : Hatice.3710@gmail.com

Eğitim Durumu

Hafızlık **:** Seydiler Yatılı Kuran Kursu

Lise : Kastamonu İmam Hatip Lisesi

Lisans **:** İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi(İlitam)

Mesleki Deneyim : 2005-2014 Şenlik Köyü Hacı Mustafa Kaya Yatılı Kuran Kur'an Kursu İdareciliği ve Öğreticiliği

2014-2018 Budamış Köyü Yeni Mahalle Uzman Kuran Kursu Öğreticiliği

2018-2019 Kredi ve Yurtlar Kurumunda Manevi Danışmanlık